LENTUAN VESISTÖNIMISTÖÄ

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopistossa
maaliskuussa 2002
Minna Määttä

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos suomen kielen laitos
Tekijä Minna Määttä	
Työn nimi Lentuan vesistönimistöä	
Oppiaine suomen kieli	Työn laji pro gradu -tutkielma
Aika maaliskuu 2002	Sivumäärä 106 s. liitteineen

Tiivistelmä - Abstract

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan Kuhmossa sijaitsevan Lentuanjärven nimistöä. Tutkielmassa perehdytään vesistönimistön alkuperään, asutushistorian vaikutukseen ja nimien luokitteluun. Lisäksi vertaillaan entisaikojen ja nykyajan kalastajien käyttämiä paikannimiä. Erityisesti apajannimet on kiinnostava tutkimuskohde. Aineisto on hankittu nimestämällä, haastattelemalla ja keräämällä jo ennestään kartassa olevia nimiä. Aineistoa on analysoitu pääasiassa kvalitatiivisesti eli luokittelemalla nimiä asutushistorian ja syntaktissemanttisen luokittelun mukaan.

Lentuan nimistössä on havaittavissa useita asutushistorian kerrostumia. Erityisesti kauppiaskansana tunnettujen karjalaisten vaikutus nimistöön on ollut huomattava. Aineiston nimet ovat lähinnä sellaisia, jotka ovat seudun asukkaiden aktiivisessa käytössä. Tästä syystä hävinneitä nimiä ei ole paljon. Ainoastaan apajannimet ovat erikoislaatunsa takia sellaisia, joita vain harva seudun asukas tietää. Tällaiset pienen yhteisön käytössä olevat nimet ovat tavallisesti häviämiselle alttiita. Lentualla kalastavat tietävät vanhatkin apajat melko hyvin, sillä kalastus ammattina näyttää periytyvän. Kalastuksen teknistyminen on vaikuttanut uusien PA-sanojen syntymiseen. Näistä mielenkiintoisimpia ovat uudet PA-sanat ura ja monttu.

Asiasanat vesistönimi

Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos

Muita tietoja

SISÄLLYS

1. JOHDANTO 1
1.1. Tutkimuksen tavoitteet, toteutus, aineisto 1
1.2. Tutkimusalue 2
1.3. Lentuan luonnosta ja kalastuksesta 3
1.4. Kuhmon murteesta 6

2. ASUTUSHISTORIA NIMISTÖN NÄKÖKULMASTA 8
2.1. Elämää kivikaudella 8
2.2. Lappalaisten aika 8
2.3. Kainulaiset tulevat 10
2.4. Karjalaiset saapuvat Kainuuseen 11
2.5. Pohjalaisten järvikalastajien aika 13
2.6. Kainuun asuttaminen ja rappasodat 14

3. MITÄ ON NIMETTY 17
3.1. Apajista 20
3.2. *Lentua*-nimestä 21

4. NIMIEN RAKENNE 23
4.1. Perustyyppi ja siihen liittyvät rakenteet 23
4.2. Tyyppijakauma 24

5. APPELLATIIVISET PERUSOSAT 26
5.1. Apajien appellatiivit 26
5.2. *Kaarre* appellatiivina 28

6. SYNTAKTISSEMANTTINEN LUOKITTELU 30
6.1. Paikan suhde toiseen paikkaan 30
6.1.1. Täsmällinen ja suhteellinen sijainti nimeämisperusteena 30
6.1.2. Ruumiinosanimiin viittaavat nimitykset sijainnin määritteenä 31

6.2. Paikan koko ja muoto 35
6.3. Maaperän laatu tai jokin muu ominaisuus 37
6.4. Paikan eläimistö ja kasvillisuus 39
6.4.1. Eläimistö 39
6.4.2. Kasvillisuus 45
6.5. Paikan suhde muuhun 48
6.5.1. Henkilöön ja asumukseen viittaavat nimitykset 48
6.5.2. Kulttuurituotteisiin viittaavat nimitykset 52
6.6. Paikan käyttö tai jokin tapahtuma 55

7. NIMIEN SÄILYMINEN 59

8. LOPUKSI 61

LÄHTEET 64

LIITTEET 67

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen tavoitteet, toteutus, aineisto

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Kuhmossa sijaitsevan *Lentuanjärven* nimistöä. Tavoitteenani on selvittää Lentuan vesistönimien alkuperää, asutushistorian vaikutusta nimiin sekä luokitella nimiä. Itse *Lentua*-nimen varsinainen alkuperä on jo sinänsä kiinnostava tarkastelun kohde: ovatko aikaisemmat arvelut oikeita vai löytyykö nimelle jokin uusi selitys? Mielenkiintoista on myös verrata, eroavatko entisaikojen ja nykyajan kalastajien käyttämät paikannimet toisistaan. Kalastuksesta on tullut nykyään hyvinkin tekninen ala, joten luultavaa on, että se näkyy jollakin tavalla myös nimistössä. Oletan, että kalastuksen muutos näkyy erityisesti apajannimissä. Muutenkin apajannimet ovat erikoisen muotonsa vuoksi kiinnostava tarkastelunkohde.

Aineistoa olen joutunut keräämään useasta lähteestä. Omasta harjoitustyöstäni sain ainoastaan 60 nimeä, sillä nimestin silloin vain yhtä Lentuan rantaa. Toisaalta juuri sillä alueella ovat tutkielmani kannalta mielenkiintoisimmat paikannimet, koska siellä on esimerkiksi apajia runsaasti. Jo ennestään kartassa olevat nimet kuitenkin muodostavat pääaineistoni. Olen saanut kuulla lisää nimiä ja nimiin liittyviä tarinoita vanhoilta Lentuan rannan asukkailta ja nykyajan kalastajilta. Olen käynyt haastattelemassa Kalle Kyllöstä, Aarne Seilosta, Veikko Huotaria ja Keijo Kilposta. Lisäksi isäni Martti Määttä on ollut suurena apuna nimien keräämisessä ja tietojen hankkimisessa.

Nimiarkistossa (NA) on kaksi nimestystyötä, joita olen vertaillut omaan keräämääni aineistoon. Irene Haataja on kerännyt nimiä vuonna 1966 muun muassa Lentuan alueelta. Hyödyn kuitenkin enemmän Marjatta Neuvosen ja Anne-Maria Mikkosen vuonna 1975 keräämästä kokoelmasta, jossa on nimiä Lentuan sellaisilta alueilta, jotka eivät kuuluneet harjoitustyöhöni.

Olen rajannut tutkimuskohdettani siten, että olen jättänyt pois aineistostani Lentuan rannalla sijaitsevat asumukset, mikäli niiden nimet eivät tarkoita asumuksen lisäksi myös vesistönimeä. Lisäksi olen jättänyt kokonaan keräämättä ja käsittelemättä Lentuan rannalla olevien kesäasuntojen nimet. Käytännön keräystyö olisi

ollut hyvin vaikeaa toteuttaa, sillä useimmat kesäasuntojen omistajat asuvat muualla kuin Kuhmossa ja ovat siten vaikeasti tavoitettavissa. Kesäasuntojen nimien mukaanottaminen olisi laajentanut tutkielmaani turhan paljon. Aihe olisi varsin kiinnostava, sillä havaintojeni mukaan kesäasuntojen nimet ovat usein hyvin hauskoja ja kekseliäitä. Nimen keksiminen vapaa-ajan viettopaikalle näyttää olevan vähemmän muodollista kuin esimerkiksi tilan nimeäminen. Uskon, että Lentuan kesäasuntojen nimissä riittäisi mielenkiintoista tutkimista ihan oman tutkielman verran.

Analysoin aineistoani lähinnä kvalitatiivisesti eli luokittelen nimiä asutushistorian ja syntaktissemanttisen luokittelun mukaan. Tutkielmani teoriataustana nimien luokittelusssa käytän pääasiassa Eero Kiviniemen kirjallisuutta. Lisäksi saan paljon tietoa Alpo Räisäsen Kainuun paikannimiä ja murretta käsittelevistä tutkimuksista.

Ongelmallisena, mutta samalla myös tutkielmani kiinnostavimpana osa-alueena pidän apajannimiä. Niistä ei ole tehty paljon tieteellistä tutkimusta, mutta sitäkin enemmän olen kuullut tarinoita apajista niiden käyttäjiltä ja muilta asiasta kiinnostuneilta. Myös hieman hankalana koen apajia ja niiden nimeämistä käsittelevän tekstin sijoittumisen tutkielmaani. Kuitenkin kaikkein parhaiten se tuntuu sopivan luvun 3 omaksi alaluvukseen.

1.2. Tutkimusalue

Tutkimuskohteeni *Lentuanjärvi* sijaitsee Kuhmon keskiosissa. Lentua on peruskarttalehtien 441306 Timoniemi, 09 Varajoki, 12 Kekkosenvaara sekä 441404 Niva ja 07 Juttuajärvi alueilla (ks.liitteitä). Myöhemmin viittaan näihin nimiin määritellessäni paikkojen sijainnin, tosin Juttuajärvestä käytän lyhennettä Juttua. Kuhmo on vedenjakajaseutua; etelässä Kuhmo rajoittuu Suomenselkään ja idässä Maanselkään. Kuhmon pinta-alasta runsas kymmenesosa on vesistöjä. Vesireitit ovat malliltaan pitkiä, ja jokiosuuksissa on vähän koskia. Jääkauden sulamisvaiheen takia järvet ovat jääneet suhteellisen mataliksi ja ne ovat enimmäkseen luoteis—kaakko-suunnassa. (Komulainen 1979: 19.)

Lentua on Oulujoen vesistön Sotkamon reitin suurin säännöstelemätön järvi, joka kerää vesiä monelta kylältä. Idästä Lentuaan laskee Kalliojoen vesistö, Iso- ja Pienijoki sekä Luulajan vesistö, joten Lentuaan virtaa vettä Venäjänkin puolelta.

(Manninen 1993: 2.) Pohjoisesta taas laskee Lentuaan laaja Lentiiran suunnan vesistö. Molemmat, sekä idästä että pohjoisesta laskevat vesistöt, saavat alkunsa Vienanmeren ja Pohjanlahden vedenjakajalta. (Vanninen 1979: 51.) Iso- ja Pikku-Lentuan kosket perattiin 1800-luvulla miestyövoimalla, ja myöhemmin latvavesien uomat avattiin konevoimin (Manninen 1993: 2). Kosket yhdistävätkin Lentuan Lammasjärveen. Kaksiosaisen Lentuankosken putouskorkeus on viisi metriä. Kainuun järvien syvin kohta, 52 metriä, on Lentuassa, Kinnulanniemen edustalla. (Komulainen 1979: 19.) Lentuan itäpuolella on Lentuan kylä, joka on yksi Kuhmon 16 maarekisterikylästä. Nykyistä suurempi Lentuan kylä oli 1600—1800-luvuilla, jolloin Kuhmossa oli ainoastaan viisi kylää: Katerma, Lammasperä, Lentua, Vieksi ja Korpisalmi. (Manninen 1993, lukijalle).

1.3. Lentuan luonnosta ja kalastuksesta

Mannerjää on muovaillut Lentuan maisemat, sen sileät rantakalliot sekä saarien, niemien ja särkkien hiekkaharjut. Itä-Lentuan Kota- ja Multisaaren suuntainen harjujuotti etenee Lentuan pohjassa yli selän ja kohoaa jyrkästi Tuliharjun törmäksi. Harju jatkuu Juntintien pohjana pitkin Särkän maisemia. (Manninen 1993: 2.)

Lentua on säännöstelemättömänä järvenä yksi Ystävyyden puiston suojelullisesti arvokkaimmista kohteista. Ystävyyden puisto on osa Suomen ja Venäjän yhteistä luonnonsuojelualuetta. Se on perustettu vuonna 1990 suojelemaan Kainuun metsä- ja suoerämaita, järvi- ja harjuluontoa sekä uhanalaisen metsäpeuran elinympäristöjä. Ystävyyden puiston tarkoituksena on myös edistää luonnon- ja ympäristöntutkimusta sekä suomalais-venäläistä ympäristönsuojeluyhteistyötä. Puiston kokonaispinta-ala on 22 500 hehtaaria, ja siihen kuuluu Lentuan luonnonsuojelualueen lisäksi neljä muuta aluetta: Ulvinsalon luonnonpuisto, Elimyssalon luonnonsuojelualue, Iso-Palosen ja Maariansärkkien luonnonsuojelualue ja Juortanansalon-Lapinsuon soidensuojelualue. Lisäksi Ystävyyden puistoon kuuluu Venäjän puolella sijaitseva Kostamuksen luonnonsuojelualue. Lentuan luonnonsuojelualue sisältää Kainuun oloissa suurehkon määrän järven saaria ja ranta-alueita. (Metsähallitus.) Luonnonsuojelualueen pinta-ala on hieman yli 5 000 hehtaaria, josta vesialuetta on yli 4 200 hehtaaria. Alue sisältää lähes 40 saarta. (Juntunen 1994: 14.) Juuri järven säännöstelemättömyyden takia Lentuan hydrologisia oloja voidaan pitää luonnonti-

laisen kaltaisina. Vesistön laatu on hyvä. Lentua on vähäravinteinen, runsashappinen ja humuspitoinen. Korkeasta sijainnistaan huolimatta järvi on hieman tummavetinen, sillä sen vedet ovat lähtöisin korpimailta ja soilta (Vanninen 1979: 51).

Lentuan kalakannat ovat viime vuosina olleet aktiivisen hoidon ja ammattikalastuksen vaikutuksen alaisina. Kalakantaan kuuluvat muun muassa muikku, siika ja taimen. Suojelualueella rannat ovat luonnontilaisia, mutta suuri osa yksityisten maanomistajien ranta-alueista on lomarakennuskäytössä. Lentuan keskeisiä osia voi luonnehtia rauhallisiksi ja erämaisiksi. Suojelualueen rannat ovat lähinnä kivikkoisia, vaikka paikoin tavataankin kauniita hiekka- ja kalliorantoja. Saaret ovat enimmäkseen karuja, ja niissä kasvaa metsäpeuralle mieluista jäkälää. Suurimmat saaret, kuten Salonsaari ja Vitikkosaari, ovat varsin kivikkoisia. Lentuan luonnonsuojelualueen metsät ovat hoidettuja, kuivahkon kasvupaikan männiköitä. Tosin viime vuosikymmeninä toiminta on ollut vähäistä ja luonnontilan palautuminen on edistynyt niin, että useimmilla saarilla kasvaa myös nuorta sekametsää. (Metsähallitus.)

Kalastaminen on ollut kautta aikojen yleinen pää- ja sivuelinkeino. Varsinkin syrjäseuduilla se on tuonut leivänjatketta useaan talouteen. Seuraavassa esittelen juuri Lentualla tapahtunutta nuottakalastusta, sillä kalastusmuodoista se on ollut verkkokalastuksen rinnalla yleisin. Nuotan vetäminen oli 1800-luvulla varsin yleistä, mutta lienee mahdollista, että nuotalla on kalastettu jo 1600-luvulla. Nuotalle mentiin kesällä joka ilta, jos sää vain salli. Lentualla on käytetty hamppua nuotan raaka-aineena. Hamppua kasvatettiin itse, sitten se käsiteltiin ja kehrättiin langaksi. Erityisesti nuotantekoon erikoistuneet verkkoukot kutoivat hamppulangasta verkkoja. Nuotan yläainan kohot tehtiin puusta. Painoina käytettiin tuohien sisällä olevia kiviä. Verkkoukoilla oli tapana keväisin kierrellä taloissa nuotan korjuu- ja kunnostustöissä. Pohjanuotan vetäminen kesällä oli yleistä vuoden 1900 molemmin puolin. Pohjanuottauksessa painoja lisättiin verkon ala-ainaan, näin nuotta saatiin pyytämään syvemmältä. Myöhemmin tuli tilalle sellainen käytäntö, että kesällä vedettiin pintanuottaa ja vasta syksyllä pohjasta. Keskikesällä nuotalle lähdettiin illalla ja siellä oltiin puoleen yöhön asti. Syysvedon aikaan nuottaa alettiin vetää varhain aamulla, ja päivä venyi usein yömyöhään. Aiemmin kalaa ei juuri myyty, vaan se meni talon omiin tarpeisiin. Kalat suolattiin nelikoihin talven varalle. Muutenkin kala on ollut ja on yhä edelleen tavallinen ruoka-aine monin eri tavoin valmistettuna kuhmolaisessa pöydässä. (Kuusisto 1994: 18.)

Nuotta saattoi olla joko talon oma tai sitten yhteinen jonkin muun talon kanssa. Tähän on ollut syynä se, että nuotta on varsin kallis hankinta ja useimmiten kalasaaliitkin ovat olleet turhan suuria yhden talon tarpeisiin. Lisäksi kesänuotanvetoon tarvitaan vähintään neljä henkeä ja kaksi venettä, joten on ollut järkevää yhdistää naapuritalojen voimavarat. Puheet kainuulaisten kateudesta eivät liene aiheettomia kalastuksenkaan ollessa kyseessä. Vanhat nuottamiehet muistelevat, että eri nuottakunnilla oli tapana kytätä toisiaan saadakseen selville parhaimmat kala-apajat ja vetosuunnat. Joskus pelkkä hehkuva tupakanpää saattoi paljastaa jo aamuhämärissä apajanperälle odottelemaan ehättäneen venekunnan. 1900-luvun alkupuolella Lentuan lahdella, nykyisen Timoniemen koulun rannan alueella, oli kahdeksan nuottuetta. Parhaillaan muikkua saattoi saada yhdestä apajasta yli 200 kiloa. Nuottaverkot olivat 1960-luvulle asti pumpuliverkkoja. Nykyisin käytettävät nailonverkot ovat kevyempiä käsitellä kuin pumpuliverkot. (Kuusisto 1994: 29.)

Nuottaveneen piti olla riittävän suuri. Veneen keskellä oli köysikelu ja siinä köysi, joka oli vielä vuoteen 1950 saakka usein tuohesta. Kelun korvakot olivat veneen laidoissa, ja veneen perässä oli perähaarukka, jonka kautta köysi kulki. Tärkeä varuste oli myös tarvoin eli porkka, jota pitämällä nuottaveneiden välissä ajettiin kalat nuotan perään. Veneiden välillä oli väliköysi, jonka avulla veneiden väliä kavennettiin vedon aikana. Upilla saatiin veneet pidettyä paikoillaan nuotanvedon aikana. Nuotan laskemista veteen kutsuttiin potkemiseksi. Kun nuotalta rantauduttiin, verkot ripustettiin huolellisesti kuivumaan telineille. Tästä työvaiheesta sanottiin, että "nuotta ahettiin puihin". Nuotanvetäjällä oli veneessään soutijainen, joka saattoi olla varsin nuorikin. Hänen tehtävänsä oli soutaa venettä ja ajaa kalat tarpoimella nuotan perään. (Kuusisto 1994: 30.)

Joillekin kalastuksesta on tullut harrastuksen sijasta ja ohella ammatti. Nykyään Lentualla on muutamia ammattimaisesti ympäri vuoden kalastavia nuottakuntia ja näiden lisäksi sulan veden aikaan yksi trooli. Eritoten kesäiltaisin Lentualla voi nähdä useita eri venekuntia nuotanvedossa. Myös aikaisemmin nuotanveto on ollut joillekuille elinkeino. Kalle Kyllönen Nivan Virtalasta kertoo, että aamuyöllä pyydetyt kalat soudettiin joka aamu myymistä varten Kuhmon kirkonkylälle. Aikaa matkaan yhteen suuntaan kului tyynellä säällä ja kahden miehen soutaessa neljä tuntia.

1.4. Kuhmon murteesta

Kuhmo kuuluu Oulun lääniin ja Kainuun maakuntaan. Kuhmon murre kuuluu Kainuun murteisiin, jotka pohjautuvat savolaismurteisiin ja muodostavat yhdessä Koillismaan murteiden kanssa laajan savolaismurteiston pohjoisimman ryhmän. (Räisänen 1993: 294). Yleistä nimitystä Kainuun murteet on alettu käyttää vasta toisen maailmansodan jälkeen (Räisänen 1982: 13). Kuhmo on Kainuun kaakkoisosassa Vienan Karjalan ja Suomen Pohjois-Karjalan naapurina. Tästä syystä Kuhmo on kieleltään Kainuun "karjalaisin" pitäjä. Vienasta tullut vaikutus on kuitenkin melko vähäistä ja rajoittuu pääasiassa sanastoon. (Räisänen 1993: 294.) Tosin paikannimistössä karjalainen vaikutus on melko näkyvää niin Kuhmossa kuin muuallakin Kainuussa.

Esittelen seuraavaksi joitakin Kuhmon murteelle keskeisiä äänne- ja muotorakenteen piirteitä, jotka osin esiintyvät joissakin tutkielmani murteellisissa paikannimissä. Varmasti yksi huomiota herättävimmistä piirteistä on se, että yleiskielen *aa*:n paikalla on Kuhmon murteessa *oa* ja *ää*:n paikalla *eä*, esimerkiksi Sarvisaari *sarvisoari* ja Sääskiniemi *seäskiniemi*. Edelleen yleiskielen *ts*:n paikalla on Kuhmon murteessa *ht*, jossa on ensi ja toisen tavun rajalla astevaihtelu, esimerkiksi *vihta* : *vitan*, *mehtä* : *metästä*. *Tulee*, *käskee* -muotoja vastaavat Kuhmon murteessa muodot *tulloo*, *käsköö* yleissavolaista tapaa noudattaen. e-vartaloisten verbien preesensin ja potentiaalin 3. persoonamuodossa tapahtuu siis muutos *e* > *o*, *ö*. Tyypillinen savolaismurteiden piirre on myös *i*-, *u*-, ja *y*-loppuisten diftongien ääntäminen loppuosaltaan väljentyneinä. Kuhmolainen ei sano, että *laiha poika köyhtyy* vaan *laeha poeka köyhtyy*. Esimerkkejä aineistossani näiden diftongien ääntymisen väljentymisestä ovat muuan muassa Autiolahti *aotiolahti*, Laivaniemi *laevaniemi* ja Hautalahti *haotalahti*. Kainuussa ääntäminen ei ole kuitenkaan niin väljää kuin vaikkapa Lieksassa tai Pohjois-Savossa. Kainuun ja samalla tietysti Kuhmon murteen selkein tuntomerkki on jälkitavujen *a*-, *ä*-loppuisten vokaaliyhtymien erikoinen edustus. Esimerkiksi yleiskielen sanat *verkkoa*, *piippua* ääntyvät Kuhmon murteessa kaksitavuisina *verkkoa*, *piip-puo*. Muiden Kainuun murteiden tavoin myös Kuhmon murteessa yleiskielen *-kin*-liite saa sellaisia vastineita, joissa ei ole ollenkaan *k*:ta, kuten esimerkiksi itse kukin *itekkuhi*, kesääkin *kesseähi*, vastaakin *vastovaahi*. (Räisänen 1993: 295—296.)

Paikallinen murre näkyy myös nimistössä. Voi olla jopa niin, että joitakin paikannimiä ei liioin tunnista, kun ne kuulee yleiskielisinä, sillä niin hyvin murteellinen variantti paljon kuultuna ja käytettynä on jäänyt mieleen. Murretta tuntematon veneilijä Lentualla saattaa hämmästyä kysyessään ajo-ohjetta Edussaariin, sillä paikallinen vesistön tuntija puhuu todennäköisesti koko ajan *eossoarista.* Tutkielmassani otan esille aineistoni joitakin selvästi yleiskielestä poikkeavia murteellisia paikannimiä yleiskielisen karttanimen rinnalla, kuten esimerkiksi Haapakaarre *hoapakoarre.*

2. ASUTUSHISTORIA NIMISTÖN NÄKÖKULMASTA

2.1. Elämää kivikaudella

Asutushistoria jättää jälkensä nimistöön. Sen takia myös sitä on syytä tarkastella tutkittaessa paikannimiä. Kuhmon paikannimistössä on havaittavissa ainakin neljä kerrostumaa (Räisänen 1993: 305).

Maantieteellisesti Kainuu on selkeä alue, jonka muodostavat suuri Oulujärvi sekä siihen pohjoisesta ja idästä laskevat vesireitit ympäristöineen (Räisänen 1994: 73). Suomen vanhimpina asuttuina alueina pidetään Kainuun 8 500 vuotta vanhoja asuinsijoja. Ensimmäisten mahdollisten asuinsijojen on täytynyt sijaita sellaisella alueella, joka ei ole koskaan jäänyt veden alle, ja juuri tällaisia seutuja on Kainuun itäosissa. (Manninen 1993: 7.) Kuhmon Sylväjänniemellä on asuttu arkeologisten löytöjen perusteella jo ainakin 5 000 vuotta. Sylväjä sijaitsee Lentuan järvestä noin 10 km etelään päin. Kivikautisia löytöjä on tehty myös Lentuan rannalla sijaitsevan Pekin talon läheltä. Sieltä on löydetty kivikirves, reiälliset kivet ja kolmiomainen reiällinen kivi. (Kuusisto 1994: 11.) Kivikautisen ihmisen elämä on keskittynyt ruoan hankkimiseen. Metsästysaseina on käytetty keihään ja jousen ohella pallonuijia, joiden tekoon tarvittavaa vuolukiveä on Lentualla (Manninen 1993: 8). Varmin ruoanhankkimistapa on kuitenkin ollut kalastaminen. Kalaa pyydettiin pajun ja lehmuksen niinestä valmistetuilla verkoilla. Myös sälekatiska ja pajumerta lienevät olleet käytössä jo silloin. Ongenkoukut oli vuoltu joko luusta, kivestä tai puusta. (Huurre 1986: 67—73.)

2.2. Lappalaisten aika

Pronssikaudella Kuhmo kuului itävenäläiseen kulttuurialueeseen. Niihin aikoihin suomalaiset siirtyivät Suomenlahden yli Varsinais-Suomeen, josta he alkoivat vähitellen levittäytyä pohjoiseen ja itään. Kala ja turkikset houkuttelivat asukkaita Kuhmoon. (Heikura 1981: 16—17.) Ensimmäisinä ehättivät lappalaiset, jotka siirtyivät Kainuuseen Pohjois-Savosta (Vahtola 1999: 111). Lappalaisten jäljiltä ei ole juuri jäänyt esineitä, sillä he käyttivät niihin enimmäkseen hyvin maatuvaa luuta. Järvien rannoilta on löydetty lappalaisten asuinpaikkoja. (Heikura 1981: 16—17.) Lapinvaa-

jat järvissä ja peurahaudat alangoilla ovat lappalaisten jälkeensä jättämiä. He vetivät nuottaa vaajasta vaajaan ja kaivoivat peurojen kulkureiteille ansahautoja, jotka peitettiin oljilla ja jäkälillä. (Pfaler 1909: 3.) *Vaaja* tarkoittaa maahan tai veden pohjaan pystyyn lyötyä kiinnityspaalua tai -seivästä (SSA).

Jälkipolville on jäänyt lukuisa määrä lappalaisasutukseen viittaavia nimiä. Saamelaisuus on ollut nimeämisperusteena vallitsevasti annettaessa *Lappi-*, *Lapin*-alkuisia paikannimiä. Uusimman selvityksen mukaan tällaisia nimiä on Suomessa yli 1 500, ja suurin osa niistä on vesistönimiä. *Lappi*-nimet kattavat harvakseltaan koko Suomen alueen. On kuitenkin muistettava, että nimet ovat Etelä- ja Keski-Suomessakin syntyneet eriaikaisesti, arviolta jopa kahden vuosituhannen kuluessa, eikä lappalaisasutus ole koskaan ollut yhdellä ja samalla kertaa niin kattavaa ja laajaa kuin nimet osoittavat. (Vahtola 1999: 112.) On muistettava kahden kielen vastaavuuksien moninaisuus, sillä esimerkiksi *Lappi*-nimellä ei ole vastineta saamessa, vaan sen rinnalla olisi tarkasteltava lähimmän käännöksen mukautuksia, siis *saami-*, *saama-* ja kenties *sammi-* ja *säämä*-alkuisia nimiä. Puhtaasti suomenkieliset Lappiin ja saamelaisiin viittaavat nimenosat, esimerkiksi *Lappi*, kielivät oikeastaan suomalaisten varhaisesta esiintymisestä, jopa siitä riippumatta, mitä he ovat antamillaan nimillä tarkoittaneet (Aikio 1999: 118—119). Lentualla on muutama *Lapin*-alkuinen paikannimi: *Lapinsalmi*, *Lapinlahti* ja *Lapinniemi*. Tuskin kaikki *Lapin*-alkuiset nimet kuitenkaan ovat suoraan lappalaisiin viittaavia, sillä vanhastaan syrjäisiä seutuja on voitu nimittää jollakin kaukaisena pidetyn paikan nimellä. Samantapaisia nimiä ovat esimerkiksi *Alaska* ja *Siperia*. *Kotasaari, Kotaselkä* ja *Kotaniemi* lienevät lappalaista perua. Tosin *Kota*-alkuisia nimiä ei voida pitää varmoina todisteina saamelaisista, sillä *Peura-* ja *Poro*-alkuisten paikannimien tavoin ne voivat todistaa yhtä lailla suomalaisesta kuin saamelaisestakin kulttuurista (Vahtola 1999: 113). *Ulku*-alkuisia nimiä pidetään laajan levikkinsä perusteella mahdollisesti lappalaisina lainoina. *Ulku* tarkoittaa riukua tai salkoa, jota on käytetty verkon tai nuotan kuivatustelineenä. Se voi tarkoittaa myös kotapuuta tai reen jalasten päällä olevaa poikkipuuta. (SKES) Lentualla on niin *Ulkulahti* kuin *Ulkuniemikin*.

Lentuan vesistöön kuuluvat *Hiekka-Kuottuan salmi, Kuottuansaari, Kuottuankari* ja *Kuottuanjärvi* ovat alun perin saamelaisia nimiä. *Kuottua*-alkuisia nimiä tavataan myös muualla Itä-Kainuussa; esimerkiksi Hyrynsalmen Moisiovaaran kylässä on *Kuottuonniemi*. Kainuun *Kuottua*-nimillä on selviä yhteyksiä Pohjois-

Karjalassa ja Vienan puolella esiintyviin samantapaisiin nimiin. Pohjois-Karjalassa *Kuottua* esiintyy muodossa *Kuottuu* ja Vienassa muodoissa *Kuotkut* ja *Kuotkuo*. Mitä *Kuottua* eri variantteineen tarkoittaa? Se on alun perin lappalainen sana, joka merkitsee kapeaa kannasta. Niin Kainuussa, Pohjois-Karjalassa kuin Vienassakin tähän sanaan on liittynyt karjalan kielelle ominainen *ut*-loppu. Näin ollen Vienassa esiintyvä *Kuotkut* on alkuperäisin muoto. Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa sanansisäinen *tk* on muuttunut *tt*:ksi ja näin on saatu muodot *kuottuo* ja *kuottuu*. Voidaan siis sanoa, että Kainuun *Kuottuat* ovat loppujen lopuksi lappalais-karjalaisia nimiä. Todennäköisesti ne ovat syntyneet jo ennen vuotta 1600, sillä *Kuottuat* ovat niin tärkeitä vesistön alueita, että ne eivät ole voineet olla ilman nimeä. (Räisänen 1982: 82.)

Luulaja on talo Kuhmossa, *Luulajanjärven* rannalla. Sieltä lähtee *Luulajanjoki*, joka laskee Lentuan Varajärveen. Alueen oletetaan olevan entistä lappalaisten asuma-aluetta. Ruotsin *Luulaja* on Bergslandin (1967: 244) mukaan lainattu luulajanlapista ennen pohjoislapissa säännöllisesti tapahtunutta ensi tavun pitkän vokaalin lyhentymistä. *Uumaja*, *Piitaja*-asujen mallina oli *Luulaja*, v. 1374 *Lulaa*, myöhemmin *Lula*, *Lulu*, *Lulå* (v.1600), nykyisin *Lule-å*. Björn Collinder huomauttaa, että ruotsalainen nimi on lainattu suomesta ja suomalainen edelleen lapista. Luulajanlapissa *Lulēju-*, *Julēlu-*, *Julēvu*-variantit tarkoittavat sekä vesistön suussa olevaa kaupunkia että ylempänä olevaa suurta järveä. (Bergsland 1967: 244.)

2.3. Kainulaiset tulevat

Ajanlaskumme alussa rauta syrjäytti pronssin, ja taottujen esineiden vaihtorahaksi tulivat turkikset. Pohjoiset erämaa-alueet olivat varsin haluttuja metsästysmaita hyvän orava- ja näätäkannan takia. Ensimmäisinä Kuhmon saloilla olivat kainulaisiksi kutsutut pohjoissatakuntalaiset turkisten metsästäjät, jotka vuoden 1000 tienoilla kulkivat rannikkoa pitkin Ouluun ja sieltä Oulujoen vesistöreittiä pitkin Kuhmoon saakka. Kainulaiset ovat olleet historiantutkijoiden mukaan erä-, kauppa-, vero- ja ryöstöretkiä tekevä asejärjestö, jonka etuihin kuului saada seudun lappalaisilta kaikki näädän- ja majavannahat sekä kolmasosa muusta saaliista. Kuhmon pohjoisin kylä *Kuumu* lieneekin saanut nimiselityksensä *Kumon* (*Cumå = Kokemäenjoki*) *Kuumolasta*. 1900-luvun alussa kuhmolaiset kutsuivat Kuumua vielä *Kuumoisten kyläksi*. Länsisuomalaiset nimesivät seudut omiin eränautinta-alueisiin kuuluviksi. Tästä al-

koi kehitys, joka monien asutusaaltojen jälkeen varmisti Kuhmon Ruotsi-Suomen valtakuntaan kuuluvaksi. (Heikura 1981: 17—19.)

Paikkojen nimeämisen tarvetta korosti erityisesti se, että Kuhmoon kohdistui eränkäyntiin liittyviä paineita myös etelästä ja idästä. Vienanmeren rannoilla asuvat bjarmit todennäköisesti käyttivät kulkuväylänään Vienanmeren vesistöreittiä, joka alkoi Vienan Kemistä ja jatkui lyhyitä vetotaipaleita lukuun ottamatta Kuhmon, Sotkamon ja Kajaanin kautta Ouluun asti. Asutuspaineita luotiin Kuhmoon etelästäkin päin Jonkerinjärven kautta. Laatokan Karjalasta peräisin olleet turkismetsästäjät laajensivat metsästysaluettaan Lieksasta Jongunjokea pitkin Jonkerinjärvelle, mistä karjalaisilla oli lyhyt matka muualle Kuhmoon. (Heikura 1981: 19.)

2.4. Karjalaiset saapuvat Kainuuseen

Karjalaiset olivat kauppakansaa, ja sen vuoksi Oulujärven vesistö ja erityisesti Sotkamon reitti on ollut keskiajan lopulla ja 1500-luvulla tärkeä kulkureitti. Kuitenkin on epävarmaa, onko Kainuun alueella ollut noihin aikoihin kiinteää karjalaisasutusta. (Räisänen 1982: 83.) Ehdottoman varmaa ajankohtaa karjalaisten liikehdinnälle on vaikea määritellä, koska Kainuun vanhin kartta, Klaus Klaunpojan kartta, on peräisin vasta vuodelta 1650, ja muukin asiakirja-aineisto ennen 1600-lukua on vähäistä. Klaus Klaunpojan karttaan vesistönimet on kuitenkin merkitty erityisen tarkasti. (Räisänen 1994: 74.) Karjalan- tai venäjänkieliset nimet sijoittuvat enimmäkseen juuri Oulujärven itärannoille tai Sotkamon reitille, usein myös seuduille, jotka eivät olleet yleisten liikennereittien varrella. *Karjala-* tai *Venäjä*-alkuinen nimistö kertoo kauttakulusta tai yleensäkin liikkumisesta, kun taas karjalan- tai venäjänkielinen nimistö antaa viitteitä pitempiaikaisesta oleskelusta. (Keränen 1986: 334.) Venäjän Karjala on Vienan kohdalta sijainnut aina Kuhmon itäpuolella, ja vuoteen 1617 ulottui Venäjän vallan alaisuuteen kuulunut Käkisalmen lääni peräti Kuhmon ja osaksi myös Sotkamon etelärajalle asti. Keskiajalla ja vielä 1500-luvulla kulki karjalaisten idäntie Laatokalta Pielisjärven ja Sotkamon vesistöjen kautta Oulujärvelle ja aina Pohjanlahdelle saakka. Kiinnostavaa on se, että monet Kuhmon ja Sotkamon suuret järvet ovat saaneet karjalaisperäisen nimen. Samoin Suomussalmella ja Hyrynsalmen itäosissa on useita vanhoja karjalaisperäisiä nimiä, varsinkin vesistöillä. (Räisänen 1994: 74.)

Karjalaisiin viittaavia nimiä on siis Kainuussa runsaasti. *Sumsan*, *Markenniemen* ja *Kuiva*-alkuisten nimien lisäksi Mannisen (1993: 14) mukaan karjalaisasutuksen viittaa myös aiemmin mainittu *Luulaja*. Lentualla on *Kuivasaaret* ja *Kuivaniemi*, joten sielläkin karjalaiset ovat todennäköisesti vierailleet. Jo Lentuan nimenantotarinassakin on karjalaismies keskeisessä roolissa. Myös *Timoniemeä* voidaan pitää varhaisen levikin ja iän perusteella karjalaisena nimenä, sillä se mainitaan jo vuoden 1650 kartassa. Timoniemi on suuri Lentuan niemi ja vireä kylä Kuhmossa. Todennäköisesti jotakin Timoniemellä olevaa järveä tarkoittaa Limingan kalaveroluettelossa vuonna 1562 mainittu *Timo träsk*, vaikka tätä nykyä *Timojärveä* ei tunneta seudulla. Ristimänimi *Timo* on kulkeutunut Suomeen sekä Bysantin että Rooman kirkon kautta. (Räisänen 2000: 167.) Karjalaisen miehen *Vasko* (venäjäksi *Vas'ka*) mukaan on nimetty Lentualla Vitikkosaaren länsipuolella oleva *Vaskonniemi* (Räisänen 1993: 310). Miesten nimien runsas esiintyminen paikannimien aineksina antaa viitteitä siitä, että useimmiten kyseessä on niin sanottu nautintanimi. Tällä tarkoitetaan sitä, että nimi on jäänyt pysyvästi tietyn miehen tai perheen metsästysmaalle, kalavedelle ja mahdollisesti kaskimaallekin. (Räisänen 2000: 171.) Lentuan vesistöön kuuluva, Nivan kylällä sijaitseva liikenteen kannalta hyvin hankala koski, *Kaarneenkoski*, kuuluu sekin karjalaisnimiin. Vienan murteissa *koarneh* tarkoittaa korppia, mutta Kainuun murteissa sana on tuntematon. Nimi on vanha, sillä vuodelta 1650 peräisin olevassa kartassa kosken nimeksi on merkitty *Kaarnetaival* (*Karnetaifual*). (Räisänen 1993: 309.) *Kaarnetaival* kuuluu selvästi Pieliseltä ja Vienasta Oulujärvelle johtavan kulkureitin matkanimistöön. *Taival* tarkoittaakin vanhastaan 'maamatkaa' vesitse kulkevalla reitillä. (Räisänen 2000: 165, 171.) Lentuanjärven eteläosassa, Kalliolahden länsipuolella, on niemi nimeltä *Kokonkevätys*. Nimi viittaa karjalaiseen sanaan *kevätteä* 'pyytää kevätkalaa' (Räisänen 1993: 310). Mielestäni nimen alkuosa voisi viitata niemen muotoon, sillä kartalta katsottuna se muistuttaa kotkan päätä. On tietenkin huomioitava, että paikan nimeäjällä on tuskin ollut käytössään karttaa. *Kokkohan* on murteellinen muoto *kotka*-sanasta. Jos jätetään morfologiset erot huomioimatta, *kotka* variantteineen on yleisin luonnonfaunaan liittyvä määrite nimistössämme (Kiviniemi 1990: 132). Kotka on harvinainen näky luonnossa, joten väite, että poikkeava luonnehtii paikkaa aina paremmin kuin yleinen, pitää tässäkin tapauksessa paikkansa. Niemessä on voinut olla myös kotkan pesä tai ruoanhankintapaikka, joten nimi on voinut syntyä niinkin, että joku kevätkalastaja

on nähnyt alueella kotkan liitelevän ja nimennyt niemen *Kokonkevätykseksi*. Räisänen (1993: 310) arvelee, että nimeen on jäänyt kalastajan nimi *Kokko*. Olen kuitenkin eri mieltä ja väitän, että nimi *Kokonkevätys* viittaa nimenomaan kotkaan.

Pähkinäsaaressa vuonna 1323 sovittu Novgorodin ja Ruotsi-Suomen välinen raja aiheutti sen, että Kuhmon alueet jäivät Novgorodin valtakunnan puolelle. Seurauksena tästä oli, että Novgorod ryhtyi kantamaan alueveroa. Koska veronkannon yksinoikeus oli edellisellä vuosiadalla annettu pirkkalaisille, merkitsi päätös sitä, että Kuhmon lappalaiset ja karjalaiset joutuivat niin Novgorodin kuin Ruotsi-Suomenkin verotuksen kohteiksi. Verotuksen ja alueen omistusoikeuden järjestelyt ovat todennäköisesti olleet hankalia juuri sen vuoksi, että asutus on ollut metsästyksen ja kalastuksen takia liikkuvaa. Vienankarjalaiset alkoivat menettää vähitellen mahtiaan Pohjanlahden rannikolla. Kuhmoon se vaikutti siten, että tästä alkaen Kuhmo kuului Limingan pitäjän laajaan "Oulujärven erämaahan". (Heikura 1981: 23—24.)

2.5. Pohjalaisten järvikalastajien aika

Koska luonnolliset liikenneyhteydet Kiiminki-, Oulu- ja Siikajoen kautta olivat Kainuuseen hyvät, alkoivat pohjalaiset järvikalastajat liikkua myös Kainuussa (Keränen 1986: 334). Hyvät haukivedet houkuttivat pohjalaiset soutamaan ja sauvomaan yli 300 kilometrin matkan Kainuun itäosiin. Kuivattu hauki eli kapahauki oli tuohon aikaan tärkeä veroparseli. (Heikura 1981: 26.) Suomussalmelta löydetyt läntisen perinteen mukaan tehdyt haudat kertovat nekin läntisten erämiesten nautinnasta. Liminkalaisten kalastuksesta on saatavilla tietoja jo vuodesta 1554 lähtien, koska silloin alettiin kantaa veroa järvikalastuksesta. Aluksi vaadittiin juuri haapio- eli kapahaukia leiviskä, mutta pian vero nousi kahteen leiviskään kultakin pyyntiin osallistuneelta venekunnalta. *Haapiohauki*-nimitys juontuu pohjalaisten käyttämästä pitkästä ja kapeahkosta, erityisesti jokiliikenteeseen soveltuvasta veneestä, haapiosta. Liminkalaisten kesäiset kalastusmatkat suuntautuivat vuodesta 1559 Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen vesille, jonne tuli melkoisen pitkä matka Limingan kylistä. (Keränen 1986: 335—340.) Pohjalaisten käyttämät eri kalanpyydysten nimet ja kalastustavat näkyvät yhä paikannimistössä. Aiemmin mainittu niemi *Kokonkevätys* viittaa Voionmaan mukaan siihen, että se on saanut nimensä juuri pohjalaisten erämiesten har-

joittamasta kevätkalastuksesta. (Luukko 1954: 168.) *Kevättyä* tarkoittaa Suomen murteiden sanakirjan mukaan eläimestä ja ihmisestä puhuttaessa keväisin huonoon kuntoon menemistä. Säästä puhuttaessa *kevättyä* merkitsee sään muuttumista keväiseksi. (SMS.) Kainuussa on useita *kevättää*-sanasta johdettuja paikannimiä. Lentualla todennäköisesti juuri pohjalaisten kalanpyydyksiin viittavia nimiä ovat ainakin *Mertaperä* ja *Katiskaniemi* (vrt. Luukko 1954: 169). Myös *Siira*-alkuinen nimiryväs Lentualla kuuluu pohjalaisnimiin (Räisänen 1993: 305). Siira on äyriäinen, joka elää merissä, suolattomissa vesissä ja maalla. Monet lajit loisivat kaloissa ja toisissa äyriäisissä. (Fakta 2001.) Epäilen, että Lentuan *Siira*-nimillä ei ole mitään tekemistä äyriäisten kanssa. Seudulla on paljon lokkilintujen alaheimoon kuuluvia tiiroja, joten paikat on voitu nimetä niiden mukaan. Jostakin syystä sana *tiira* on voinut muuttua muotoon *siira*. Appellatiivista *siira* 'tiira' ei ole murretietoja (SMSA). *Tiira* on kuitenkin onomatopoeettinen, ja samaa sanuetta ovat esimerkiksi verbit *siiristää* ja *tiirata*. Siiralla on lisäksi harvinainen murrevariantti *kiira* (SKES). *Siiransaari* sijaitsee Timoniemellä, Hamppuniemeä vastapäätä. Veneilijän kannalta petollinen *Siirankari* on Siiransaaren pohjoispuolella. *Siiranura* on taas apaja Siiransaaren kupeessa.

2.6. Kainuun asuttaminen ja rappasodat

Jo 1500-luvulla valtion virkamiehet olivat sitä mieltä, että kiistanalaisten rajaseutujen asuttaminen on hyvä peruste rajaneuvotteluissa. Niinpä ihmisiä kehotettiin muuttamaan korpeen. Muuttajille luvattiin veroetuina aluksi kolme ja myöhemmin kuusi verotonta vuotta. Ennen pitkää Savosta käskettiin asukkaita muuttamaan Kainuuseen uudisasukkaiksi. (Manninen 1993: 17—36.) Asutus keskittyi lähinnä Oulujärven ympäristöön ja Puolangalle, mutta ei yltänyt vielä Kuhmon eikä Suomussalmen seuduille (Räisänen 1994: 73). Muuttoon pakotettiin ruoskimisella ja hirttämisellä uhkailemalla. Savolaiset olivat hyvä kohderyhmä, sillä Savo oli jo asutettu eikä siellä ollut enää isännätöntä maata. Muuttomatkalle piti lähteä alkukesästä, sillä silloin puroissa oli vielä runsaasti vettä liikkumista varten. Usein miehet kävivät etukäteen katsomassa paikkaa, kalastamassa ja huhtaa hakkaamassa. Seuraavana kesänä perhe seurasi perässä ja asetuttiin taloksi. Uudisasukkaiden mukanaan tuoma kaskikulttuuri mahdollisti syrjäistenkin erämaiden asutuksen. (Manninen 1993: 17—36.)

1800-lukuun asti kaskenpoltto oli uudisasukkaiden leivän lähteenä. Tosin Kuhmossa ja Sotkamossa halmeviljelyä harrastettiin vielä 1800-luvun vaihteessa. Koska kaskiviljely oli laajaa ja siinä käytettiin erilaisia menetelmiä, se on jättänyt runsaasti jälkiä Kainuun paikannimistöön. Eniten nimistössä on *aho*-nimiä. Nykyään *aholla* tarkoitetaan Kainuussa etupäässä hyväkasvuista mäntymetsää. Yleiskielessä ja monissa murteissa, joskus Kainuussakin, sana tarkoittaa aukeaa paikkaa, jossa ei ole puustoa. Kun halmeesta oli ensin leikattu vilja, se jäi *ahoksi*, puuttomaksi aukeaksi. Ajan kuluessa paikka metsittyi, ensin vesoilla ja lehtipuilla, sitten myöhemmin mänty valtasi alueen. Näin *aho*-sanalle syntyi uusi merkitys: se rupesi tarkoittamaan hyötömetsää, jota kasvaa erityisesti vanhoilla halmemailla. Itä-Kainuussa eli muun muassa Kuhmossa *ahoilla* tarkoitetaan tavallisimmin metsämaita. (Räisänen 1982: 103.) Etymologiansa vuoksi *ahoja* on luonnollisesti eniten asutus-, maasto- ja viljelysnimissä. Lentualla *aho*-nimityksisiä vesistönimiä on muutamia, ja nämä näin nimetyt paikat sijaitsevat mantereella olevan ahon lähellä. *Ahonalus*-niminen apaja on sekä Nivalla että Timoniemellä. *Ahoniemi* on taas Juttualla oleva asumus ja niemenkärki.

Nimistössä usein esiintyvä *murto* tarkoittaa sitä, että paikka on hakattu huuhdaksi, mutta jätetty jostain syystä polttamatta. Usein *murto*-nimien määriteosana on sukunimi tai miehen etunimi, esimerkiksi *Laurinmurto*. Se on varma merkki nimiryhmästä, johon ovat vaikuttaneet ihmisen aikaansaannokset. Luultavasti samoin nimenantoperustein on nimetty myös määriteosaltaan *murto*-nimiset sanat. (Räisänen 1982: 98—101.) Lentualla on kolme *Murtoniemeä*, kaksi *Murtolahtea* ja yksi *Murtosaari* sekä *Murtosalmi.* Nykykuhmolainen ymmärtää *murto*-sanan paikaksi, jossa on hakattu metsää, mutta hakkuujätteet, latvukset ja oksat, on jätetty maastoon. Kyseessä on siis samantapainen paikka kuin kaskiviljelyn murto. *Murto* ja *murrokko* tarkoittavat myös, varsinkin vesistöstä puhuttaessa, risukkoista paikkaa, johon verkko tai nuotta voivat helposti tarttua.

Rappasodat eli vuosien 1570—1595 sota Ruotsin ja Venäjän välillä hävittivät lähes kokonaan Kainuun ensimmäisen asutuksen (Räisänen 1994: 73). Lentuan kylän iäkkäät asukkaat muistelevat, että rappasotien aikaan *Multisaaren* hiekkainen, korkean veden aikaan omaksi saarekseen kuroutuva kärki on ollut hautausmaana. Maassa näkyy edelleen painanteita, ja vielä 1950-luvulla saaresta on löydetty luunsiruja. Perimätieto hautausmaasta on todennäköisesti oikea, mutta kalmiston

ajoittaminen juuri rappasotiin on epävarmaa, sillä myöhemminkin on ollut vainon aikoja. Rappasotia seuranneessa vuoden 1595 Ruotsin ja Venäjän välillä solmitussa Täysinän rauhassa Kainuu määrättiin lopullisesti Ruotsi-Suomeen ja näin lännen kulttuuripiiriin kuuluvaksi. (Manninen 1993: 16—19.)

Sodan päätyttyä Kainuu asutettiin uudelleen, ja jo 1600-luvun alussa uudisasukkaita asettui myös Kuhmon ja Suomussalmen alueille, koska Ruotsin ja Venäjän raja kulki virallisestikin samoja seutuja kuin tätä nykyä. Tälläkin kertaa asukkaat muuttivat enimmäkseen Savosta, mutta lisäksi Kainuuseen tuli jonkin verran muuttajia myös Pohjanlahden rannikolta. (Räisänen 1994: 73.) Kuhmo vedenjakaja-alueena on siis joutunut kolmelta suunnalta tulevien asutuspaineiden ristituleen, ja tämä on nähtävissä paikannimistössä.

3. MITÄ ON NIMETTY

Paikannimistö jaetaan tavallisesti kahteen pääryhmään: luontonimiin ja kulttuurinimiin. Jakoperuste on varsin yksinkertainen; luontonimet ovat luonnonpaikkojen nimiä ja kulttuurinimet kulttuuripaikkojen nimiä. Kulttuuripaikoiksi luetaan artefaktit ja kaikki sellaiset paikat, joiden synty on joko kokonaan tai osittain ihmisen työn tulosta. (Kiviniemi 1990: 46.)

Kulttuurinimet jakautuvat vielä asutusnimiin ja viljelysnimiin. Myös luontonimet voidaan jakaa maastonimiin ja vesistönimiin. Yleensä valinta luontonimien ja kulttuurinimien ryhmän välillä ei tuota ongelmia, mutta on myös sellaisia paikkoja, joita on vaikeampi sijoittaa kumpaankaan ryhmään. Näitä ovat esimerkiksi *aho*, *apaja* ja *luonnonniitty*. Näiden osalta jaosta on erikseen sovittava. (Kiviniemi 1990: 46.) Zilliacuksen mukaan jaottelu kulttuurinimiin ja luontonimiin vääristää todellisuutta, sillä se soveltuu paremminkin itse paikkoihin kuin nimiin. Voidaan ajatella niin, että kaikki nimet ovat kulttuurista johtuvia, ihmisten antamia. Ne ovat tältä kannalta hyvinkin erilaisia. Esimerkiksi nimissä *Niemipelto*, *Karjakaivo* on kulttuuria tarkoittava perusosa, nimessä *Siltaniitty* taas kulttuuria tarkoittava määrite. Usein kalastuspaikan, maapalstan tai laidunmaan näennäistä luontonimeä tarkastellessa joutuu pohtimaan, mistä syystä paikalle olisi annettu nimi ennen kuin se otettiin käyttöön kulttuurikohteena. Yleensä saaristossa on nimetty vain ne niemet, saaret, karit ja lahdet, joiden luona on kalastettu. Muut ovat jääneet nimeämättä. Tällä perusteella voi väittää, että "puhtaimmatkin" luontonimet osoittautuvat ennen pitkää kulttuurinimiksi. (Zilliacus 1972: 381.) Tutkielmassani käsittelen apajannimiä luontoniminä, vaikka niitä voidaan osittain pitää myös kulttuuriniminä. Perustelen tätä ratkaisua sillä, että useimmat apajat ovat saaneet nimensä juuri sijaintinsa tai tietyn ominaisuutensa mukaan.

Luontonimien määriteosissa on monenlaisia kielellisiä elementtejä. Usein nimiin sisältyy propri (*Saarilahden*saari, *Annin*saari), appellatiivi (*Nurmi*saari, *Lintu*niemi) tai adjektiivi (*Kuiva*niemi, *Pieni*joki). (Pitkänen 1989: 327.) Vesistönimiin kuuluvat yksinkertaisesti tutkittavaan vedenkokoumaan liittyvät paikannimet: saaret, selät, lahdet, niemet, salmet ja karit. Myös joet, purot, puronsuut, ojat, kosket

ja suvannot lasketaan kuuluviksi vesistönimiin. Näitä paikkoja on nimetty Lentuallakin, ja taulukosta 3.1 käy ilmi Lentuan vesistönimien jakauma. Taulukossa on kuhunkin vedenkokoumaan liittyvien paikannimien lukumäärä ja prosentuaalinen osuus kaikista nimistä. Taulukkoon 3.1 merkityillä järvillä ja järven osilla tarkoitan Lentuan vesistöön kuuluvia tai Lentuan järven sisällä olevia omalla nimellään kutsuttavia vedenkokoumia.

Lentuanjärven vesistönimet	**n**	**%**
apajat	41	9,60 %
joet	8	1,90 %
järvet, järven osat, lammet	16	3,70 %
kanavat, kankaat	2	0,50 %
karit, luodot	10	2,30 %
kosket	4	0,90 %
lahdet	97	22,70 %
niemet	117	27,30 %
purot, puronsuut	22	5,10 %
rannat	17	4,00 %
saaret	70	16,40 %
salmet, selät	22	5,10 %
suvannot	2	0,50 %
yhteensä	**428**	**100 %**

Taulukko 3.1. Lentuanjärven vesistönimet

Sisävesien paikannimistössä yleisin saarta tarkoittava sana on *saari*. Se on veden ympäröimää maata tarkoittava yleissana, jollaisena se on tuttu yleiskielestä. Juuri vedenpintaan ulottuvista kareista käytetään tavallisimmin appellatiivia *luoto*, paikoin myös *kari*. Lisäksi esiintyy sana *salo*, jota käytetään kaikkein suurimpien saarten nimissä. (Pitkänen 1989: 327.) Lentualla on ainoastaan yksi *salo*-nimielementin sisältävä paikannimi, *Varissalo*. *Salo*-nimielemetti ei ole mitenkään yleinen muuallakaan Kainuussa. Oletan, että sitä esiintyy enemmän eteläisempien suurten järvien saarten nimissä, esimerkiksi Kallavedellä ja Saimaalla. Niemiä on Lentualla nimetty lahtia enemmän. Arvelen tämä johtuvan siitä, että niemet ovat

rantaviivasta selvemmin erottuvina helpommin havaittavissa ja näin myös nimettävissä.

Nimien etymologiaa tarkastellessa on ensin todettava se, että keskeisimpien käsitteiden, proprin (erisnimi) ja appellatiivin (yleisnimi), välinen raja on tulkinnanvarainen. Sitä on yritetty löytää erilaisin kriteerein, mutta mihinkään lopulliseen ratkaisuun ei ole päästy. Tärkeimpänä erottavana tekijänä on kuitenkin yleisesti pidetty ilmauksen tehtävää. Propria määritellessä on erotettava antroponyymi eli henkilönnimi ja toponyymi eli paikannimi. Toponyymin päätehtävä on yksilöinti, kun taas appellatiivien keskeisin tunnusmerkki on kyky luokitella. Ei kuitenkaan voida sanoa, että luokitteleva ilmaus ei olisi propri. Paikannimi voi kuvailla tarkoitettaan, kuvaavuus voi olla keskeistä nimen käytössä, se voi vaikuttaa nimen vaihtumiseen, mutta toponyymiltä ei kuitenkaan suoranaisesti vaadita kuvaavuutta. Vastaavasti on huomattava, että yksilöivä ilmaus ei ole aina paikannimi. Esimerkiksi *navetta* ja *sauna* eivät ole toponyymejä, vaikka ne yksilöivätkin paikkaa monessa tilanteessa. Toponyymiä määritellessä on syytä muistaaa, että kielenkäyttäjillä täytyy olla yhteinen käsitys: puhuja tarkoittaa toponyymiä ja kuulija ymmärtää ilmauksen toponyymiksi. (Ainiala 1997: 15—21.)

Nimistöntutkimuksessa tärkeimpiä huomioon otettavia seikkoja on nimenantajan näkökulma. Tutkijan on pohdittava, mistä asiasta ja millä kielensä tarjoamalla tavalla nimenantaja on puhunut. Paikkoja kuvataan harvoin muukalaisen silmin, joten kuvaaja on useimmiten paikallinen asukas. Nimissä ei useinkaan ole kerrottu historiallisista tapahtumista eivätkä ne sisällä runollisia luonnonkuvauksia. Sen sijaan nimet kertovat väestön jokapäiväisestä elämästä, töistä ja niihin liittyvistä tarpeista. (Zilliacus 1972: 364.) Nimiä on annettu paikoille, jotka ovat työn ja liikkumisen kannalta tärkeitä. Useimmiten nimissä todetaan sellaisia jokapäiväisiä asioita kuin, missä paikka sijaitsee, mihin sitä on käytetty tai mitä paikalla on ollut. Myös paikan omistus tai nautinta ovat olleet keskeisiä nimeämisperusteita. (Pitkänen 1989: 327—328.)

Tutkittavaa aluetta olisi katsottava nimenantajan silmin. Yleisenä lähtökohtana voisi ajatella sitä, että se mikä maisemassa on yleistä, ei kelpaa nimeämisperusteeksi. Toisin sanoen paikkoja nimetään enimmäkseen jonkin maisemasta poikkeavan tai muuten erikoisen piirteen mukaan. Mihin sitten Lentualla liikkuvan huomio kiinnittyy? Kyselin muutamalta Lentualla paljon liikkuvalta henkilöltä Zilliacuk-

sen päätelmä "paikat nimeää paikallinen asukas, ei ulkopuolinen" mielessäni, mitä heille tulee mieleen näkymästä Lentualla. Sain vastaukseksi hyvin samansuuntaisia asioita. He sanoivat muun muassa, että rannat ovat karuja — eritoten Kiviperässä on hyvin kivikkoista maisemaa — Lentualla on suuri selkävesi, järvi on rauhallinen, kesäasutusta ei ole paljon tai ainakaan sitä ei järvellä liikkuessa huomaa, maisema on kaunis ja Lentuan kautta kulkee metsäpeurojen vaellusreitti. Näistä havainnosta kertovat Lentuan vesistönimet, kuten esimerkiksi *Kiviperänlahti*, *Selkäsaaret* ja *Peuraniemi*.

3.1. Apajista

Kalastajat ovat kokeneet tarpeelliseksi nimetä kalastuksen kannalta tärkeitä paikkoja. Tällaisia ovat olleet erityisesti apajat. *Apajalla* tarkoitetaan pääasiassa saalispaikkaa, nuotanvetopaikkaa, nuotanvetokertaa, kalansaalista, veteen lasketun nuotan alaa tai yleensäkin hyvää kalapaikkaa (SMS). Vanhan kirjasuomen mukaan *apaja* on kalastus- tai metsästysalue, yhteisestä kalavedestä erotettu osa. *Apaja* esiintyy jo Agricolan Uudessa testamentissa. Yleisesti suomen murteissa *apaja* tarkoittaa saalistuspaikkaa, paitsi Lounais-Suomessa sitä käytetään puhuttaessa avoimesta maastonkohdasta, veden osasta tai tarkoitettaessa adjektiivina aukeaa, lakeaa, laajaa, avaraa ja avointa. (Nikkilä 1988: 145.) Lentuan vesistönimissä juuri apajannimet ovat erityisen kiinnostavia niiden erikoisten nimeämisperusteiden ja nimirakenteiden vuoksi. Jotkut vielä käytössä olevat apajannimet ovat vuosikymmeniä vanhoja, mutta toki nykyajan kalastajakin nimeää itselleen merkityksellisiä paikkoja. Aineistoni 428 vesistönimestä on 41 apajannimiä.

Tavallaan *apaja* on selvä luonnonpaikka, esimerkiksi järven syvänne, mutta sen käyttötapa antaa sille kulttuurileiman. Jotkin apajat ovat myös voimakkaasti henkilöityneitä käyttäjänsä mukaan, esimerkiksi *Töriseväläisenhaka*. Kuitenkin apajat luetaan luontonimien ryhmään ja samalla vesistönimiin, sillä suurin osa apajista on syntynyt ilman ihmistä. Ihminen on korkeintaan löytänyt apajan ja osannut hyödyntää sitä.

Olen havainnut, että Lentualla nykyään ammattimaisesti kalastavat nimeävät apajiaan yksinkertaisemmin kuin vuosikymmeniä sitten nuottaa vetäneet nuottaporukat. Lisäksi heillä tuntuu olevan muistissa vähemmän vakituisia apajia tai

niitä ei ole erityisemmin nimetty. Tällainen kehitys johtuu siitä, että nykyään on käytössä teknisiä laitteita, kuten kaikuluotain, jolla on helppo havaita liikkuvat kalaparvet eri syvyyksistä. Näin ei ole ehkä muodostunut niin paljon vakituisia apajia, vaan nuottaa vedetään siellä, missä milloinkin kaloja näyttää olevan.

Apajannimet ovat tutuimpia iäkkäille ihmisille, jotka ovat jo lapsena olleet nuotalla samoilla apajilla tai jotka ovat kuulleet esimerkiksi vanhempiensa puhuvan niistä. Kalastuksen ja muun järveen liittyvän kulttuurin muuttuminen onkin tärkeä seikka, joka vaikuttaa nimeämiseen ja nimien tuntemiseen.

Apaja on nimetty tavallisesti sijainnin (*Korteniemenkylki*), ominaisuuden (*Syvä*), käyttäjän (*Töriseväläisenhaka*), nuotanvetotavan (*Vasikanpäästäperin*) tai rannan maamerkin (*Pökkelöapaja*) mukaan. Sijaintia voidaan tarkentaa esimerkiksi nimielementeillä *pää*, *kylki*, *kuve*, *kohta*, *kaula* ja *etu*. Varsin yleinen on myös sanaliittona *alus*-loppuinen apajan sijainnin kertova nimenmuodostustapa (*Ahonalus*). Otan nimeämiseen vaikuttavat seikat tarkemmin esille tuonnempana tutkielmassani. Apaja nimetään apajan käyttäjän eli kalastajan näkökulmasta. Nimeämistilanteessa ollaan usein järvellä ja maisemia katsellaan siitä perspektiivistä. Esimerkiksi rannan maamerkit ovat varsin käytännöllisiä nimeäjän kannalta; hän muistaa helpommin apajan paikan, kun sen voi liittää johonkin rannalla näkyvään maamerkkiin. Järvellä on usein vaivalloista arvioida etäisyyksiä ja suuntia, ja siitä syystä valitaankin usein kiintopisteitä, joiden mukaan on helppoa suunnistaa. Joskus apajannimet ovat sellaisia, joista ei voida suoraan päätellä nimen syntyä. Nimen rakenne ei paljasta, mistä tai minkä ominaisuuden perusteella apaja on saanut nimensä. Tietenkin myös murre vaikuttaa apajannimiin.

3.2. *Lentua*-nimestä

Itse *Lentua*-nimen (murt. *Lentuo*: *Lentuvaan*) varsinaisesta alkuperästä on olemassa monenlaista tarinaa. Vanhemman polven kuhmolaisten muistelema tarina nimittäin kertoo, miten karjalaiset ennen muinoin hujauttivat purjetuulessa Lentuan järven yli ja saman vihurin saattelemana alas Lentuankoskea. Moinen vauhti sai karjalaisukon huudahtamaan: "Olipa se lentua [= lentoa]!" Toinenkin selitys nimelle tiedetään: Lentiirassa ja Lentuan kylällä on asunut *Lento*-niminen karjalaismies, ja Lentuan aikaisempi nimi on ollut *Lentojärvi*. (Heikura 1981: 22.) Limingan kalaveroluettelos-

sa on ollut jo vuonna 1562 *Lento träsk.* Maakirjassa järven nimi on ollut vuonna 1624 *Lendua* ja vuonna 1641 on siihen lisätty kylä *Lenduuaby.* (Räisänen 1994: 76.)

Lentua liittyy äänteellisesti ja sijainniltaan nimiin *Lentiira* ja *Iivantiira.* Molemmat ovat sekä kyliä että järviä Kuhmossa. Muualla Suomessa ei ole tavattu toista *Lentiiraa*, mutta Venäjän Karjalan Repolassa on kylä nimeltä *Lentiera.* Räisäsen mukaan *Lentua* ja *Lentiira* -nimiin sisältyy karjalainen miehennimi *Lentu, Lenti*, joka on alkuheittomuoto venäläisestä *Melentij*-nimestä. Karjalaiset ovat jättäneet venäläisperäisestä nimestä painottoman ensimmäisen tavun pois. Aunuksesta on mainittu jo vuonna 1496 mies nimeltä *Larivonko Lentujev* ja Pielisjärveltä 1640 *Olli Lentujäff.* Vienassa Melentjevin sukua lienee asunut jo 1500-luvulta alkaen aina nykypäiviin asti. Vanhan polven kuhmolaiset ovat ääntäneet *Lentiera*, joten loppuosaa voi verrata Vienan murteiden sanaan *vatiera* 'asunto' (< ven. *kvartiera*). Myös hyrynsalmelaisen vanhuksen käyttämä muoto *Iivantiera* viittaa tähän venäjän kieliseen sanaan. (Räisänen 2000: 165—166.)

Huomionarvoinen on Kustaa Vilkunan (1957:110) havainto siitä, että Lentua olisi alkujaan *ut*-loppuinen paikannimi. Taivutettaessa tällaiset nimet ovat saaneet paikoin *uu*:n asemesta vartaloonsa *ua*:n: *Lentut* > *Lentuu* > *Lentua.* Itä-Karjalassa on rinnan pitäjän nimet *Tungut* ja *Tunkua*, *Uhut* ja *Uhtua.* Suomen kielessä ei ole omaperäisiä *ua*-loppuisia sanoja, joten useimmat *ua-* ja *yä*-loppuiset paikannimet ovat uusia perusmuotoja aikaisemmista *ut*-loppuisista nimistä. Tällaisia nimiä Lentuan lisäksi ovat esimerkiksi *Halsua, Jormua, Lapua* ja *Mainua.* Monet *ua-* ja *yä*-loppuisista nimistä ovat säilyneet lähinnä luonnonpaikkojen nimissä ja genetiivissä. Tämä on todennäköisesti hyvin vanha nimityyppi, sillä tähän tyyppiin kuuluvat nimet ovat sellaisia, joiden kantasanat ovat harvinaisia murresanoja tai hävinneet kielestä kokonaan. Muoto-opillisesti *-ut* on vanha johdin, jolla kantasanalle on annettu pienentävä merkitys. (Vilkuna 1957: 110—111.)

4. NIMIEN RAKENNE

4.1. Perustyyppi ja siihen liittyvät rakenteet

Yhdysnimi on paikannimistön perustyyppi. Se koostuu tarkoitteen lajin ilmaisevasta perusosasta ja sen merkitystä tarkemmin rajaavasta määriteosasta. (Kiviniemi 1990: 90.) Esimerkiksi valitsen aineistostani nimen (*Lammas / niemi*). Nimi vastaa muodostustavaltaan tarkoin yleisintä yhdyssanatyyppiä, ja sisällöltään se on nimenantajan perspektiivistä selvästi motivoitu. Tämän yleisimmän rakennetyypin lisäksi paikannimiä muodostettaessa on käytetty hyväksi lähes kaikki muunlaisetkin mahdollisuudet. Kielen taloudellisuusperiaatteen mukaisesti paikannimet ovat useimmiten niin lyhyitä kuin niiden yksilöivän tehtävän kannalta on mahdollista. Nimisysteemien kannalta on järkevää muodostaa paikannimiä myös yhdyssanoista ja jo olemassa olevista yhdysnimistä. (Kiviniemi 1990: 90—91.)

Nimistöön kuuluu runsaasti sellaisia nimiä, joista ei käy selville paikan laatu. Jos nimeen on lisätty sen tarkoitetta selventävä perusosa, on siinä tapahtunut epeksegeesi. Tällaisia nimiä, joihin kuuluu ensin primäärinen osa ja lisä, joka luonnehtii paikan laatua, nimitetään epeksegeettisiksi nimiksi. Epeksegeettisinä voidaan pitää vain sellaisia nimiä, joiden määrite on definiittinen genetiivi. Jos esimerkiksi *Kalatonlampi* on lyhentynyt elliptisesti asuun *Kalaton*, joissakin tilanteissa voi olla tarpeen korostaa sitä, että kyseessä on nimenomaan lampi. Tällöin syntyy helposti uusi tyyppi *Kalattomanlampi*, joka tulkitaan semanttisesti toisin kuin primaari *Kalatonlampi*-asu. (Kiviniemi 1990: 102.) Epeksegeettisiä muotoja syntyy pääasiassa silloin, kun on tarpeen tähdentää sitä, millainen paikka lajiltaan on kysymyksessä. Monesti näin käy tilanteissa, jolloin puhutaan paikoista seutua tuntemattomalle vieraalle. (Ainiala 1997: 174.) On selvää, että myös Lentualla on epeksegeettisiä nimiä. *Kaarneenkoskesta* puhutaan kyläisten kesken usein pelkkänä *koarneena*: "*arvelttiin lähtäk koarneellek kallaan*". Selventävä perusosa lisätään nimeen silloin, kun esimerkiksi puhutaan paikasta jollekin ulkopuoliselle. Timoniemeläinen voi pitää verkkojaan *Kopakalla*, vaikka hän vieraalle kertoessaan on kalastanut *Kopakanlahdella*. Epeksegeettisissä nimissä on pyrkimys muovata nimet selvemmiksi ja ymmärrettävämmiksi On oletettavaa, että myös nimi *Kaijanniemi* on epeksegeettinen. *Kaijan*-alkuiset ni-

met perustuvat usein *kaita*-adjektiiviin. Kehitys on mahdollisesti tapahtunut näin: **Kaitaniemi* -> **Kaita* -> *Kaijanniemi*. (Nissilä 1962: 74).

Paikannimien rakenteen tarkastelun näkökulma riippuu siitä, mihin rakenteen selvittelyllä pyritään. Kun halutaan saada selville paikannimen alkuperä eli pyritään ymmärtämään nimenantajan näkökulma, nimistön rakennetta on tarkasteltava juuri tästä perspektiivistä. *Nimenosa* tarkoittaa sellaista nimen osaa, joka nimenmuodostuksen kannalta luonnehtii paikkaa tai yksilöi sitä. Muodoltaan se voi olla joko johtamaton sana, johdos, sanaliitto tai yhdyssana, ja sen syntaktissemanttinen funktio voi olla kolmenlainen. Nimenosa voi siis ilmaista

1) paikan lajin
2) paikkaa tarkemmin yksilöivän erityispiirteen
3) proprisena oikeastaan myös sen nimen. (Kiviniemi 1990: 92.)

4.2. Tyyppijakauma

Seuraavassa esittelen aineistoni esimerkkien avulla paikannimien rakennetta siten, että nimet saavat myös rakennetyyppikoodin, jossa numero (1 tai 2) ilmaisee nimenosien luvun ja sen jälkeen merkityt kirjaimet nimenosien syntaktissemanttisen funktion (A = lajia ilmaiseva, B = nimittävä, C = erityispiirrettä ilmaiseva nimenosa). (Kiviniemi 1990: 92.)

Lammas / niemi on niemen nimenä tyyppiä 2CA, sillä yhdysnimeä vastaa lauseparafraasi "niemi, jossa on ollut lampaita".

Talon nimenä *Lammasniemi* sen sijaan ilmaisee todennäköisesti vain tarkoitteen sijainnin, sen että asumus on Lammasniemen lähellä. Siitä syystä nimi kuuluu tyyppiin 1C.

Sarvikarinapaja vastaa näin ollen parafraasia "apaja, joka on Sarvikarin lähellä". Kyseessä on tyyppi 2CA.

Iso Korpijärvi tarkoittaa "sitä Korpijärveä, joka on isompi". Nimenantajan tarkoituksena ei ole ollut sanoa, että kyseessä on "se järvi, joka on korvessa ja joka on isompi kuin se toinen järvi, joka on korvessa", vaan yksinkertaisesti sen, että kyseessä on isompi *Korpijärvi*-nimisistä paikoista. Siksi nimen perusosalla on vain nimittävä funktio, ja nimi on tyypiltään 2CB. (Kiviniemi 1990: 92—93.)

Lentualla on kolme pelkästään ei-proprisesta aineksista muodostettua eli deappellatiivista paikannimeä. Tarkemmin määriteltyinä nämä nimet sisältävät vain ei-proprisen nominin. (Kiviniemi 1990: 94.) Kyseessä ovat apajannimi *Syvä* ja luodonnimi *Luoto* ja salmennimi *Salmi*. *Syvä* on rakennetyyppi 1C, koska siinä on vain yksi erityispiirrettä ilmaiseva nimenosa. Nimi kertoo, millainen apaja on kyseessä. *Luoto* ja *Salmi* sen sijaan ovat tyyppiä 1A, koska niissä on myös vain yksi nimenosa. Nimestä siis paljastuu vain se, mikä paikka on kyseessä.

Taulukossa 4.2 on esitelty Lentuan vesistönimissä esiintyvät eri rakennetyypit sekä niiden lukumäärät ja prosentuaaliset määrät. Huomattavaa on rakennetyypin 2CA ylivoimaisen suuri osuus, peräti 89,60 %. Apajannimet ovat ryhmä, jossa esiintyy eniten rakennetyyppiä 1C: 46,30 %:lla niistä on ainoastaan erityispiirrettä ilmaiseva nimenosa. Kaikkein vähiten Lentuan vesistönimissä on rakennetyyppiä 2CB. Kaikissa nimissä erityispiirrettä ilmaisevana nimenosana on joko *iso* tai *pieni*.

Rakennetyypit	**n**	**%**
1A, esim. *Luoto, Salmi*	2	0,50 %
1C, esim. *Syvä, Riihipuronsuu*	35	8,30 %
2CA, esim. *Kesälahti, Nuottisaari*	383	89,60 %
2CB, esim. *Pieni Lehtoniemi, Iso Lentuankoski*	7	1,60 %
yhteensä	**428**	**100 %**

Taulukko 4.2. Lentuan vesistönimien rakennetyypit

5. APPELLATIIVISET PERUSOSAT

Yhdysnimessä appellatiivisen perusosan katsotaan ilmaisevan tavallisesti paikan lajia eli sitä paikkojen luokkaa, johon nimen tarkoite entiteettinsä perusteella kuuluu. Mikäli näin ei näytä olevan, selityksenä voi olla 1) paikan entiteetti on nimenannon jälkeen muuttunut, 2) nimi on alkuaan tarkoittanut toista paikkaa tai 3) nimi perustuu metaforaan tai metonyymiseen ilmaukseen ja on usein katsottava syntaktissemanttisesti yksiosaiseksi. (Kiviniemi 1990: 106.)

Lentuan vesistönimissä on selvästi eniten vesistönimille tyypillisiä perusosia, kuten *lahti*, *niemi* ja *saari*. Tavallista on, että sijainniltaan läheiset paikat muodostavat nimirypäitä, joissa on sama määriteosa nimen alussa, mutta perusosa onkin eri. Yhteen määriteosaan voi siis liittyä useita erilaisia perusosia. Aineistossani tällainen määriteosa on esimerkiksi *Murto*, johon liittyy neljä perusosaa (*lahti*, *niemi*, *saari* ja *salmi*). Saman määriteosan sisältävät nimet eivät kuitenkaan aina sijaitse toisiansa lähellä, sillä Lentualla *Murtoniemiä* on peräti kolme ja *Murtolahtiakin* kaksi. Usein nimirypääseen vesistönimien lisäksi kuuluu nimiä myös mantereelta; esimerkkinä tästä Lentualla ovat samaan nimirypääseen kuuluvat nimet *Petäjäniemenkangas*, *Petäjäniemensuo* ja *Petäjäniemi*.

Kiviniemen mukaan *la*, *lä* -nimet ovat kärkipäässä yleisimpiä appellatiivisia perusosia kuvaavissa listoissa. Selityksenä tähän on se, että tämä nimityyppi on tavallinen nimettäessä tiloja. (Kiviniemi 1990: 111.) *la*, *lä* -nimityyppiä ei esiinny aineistossani, sillä mukana ei juuri ole asutusnimiä. Toki aineistossani on muutamia asutusnimiä, mutta vain siinä tapauksessa, että nimellä on kaksi tarkoitetta, esimerkiksi asumus ja lähellä sijaitseva lahti (*Lehtolahti*). Järven lahdet ja niemet ovat suosittuja jälkiosia sellaisissa asutusnimissä, jotka on muodostettu asutusnimiksi siirtyneiden luontonimien mallin mukaan. Nimi ei siis välttämättä tarkoita vain veteen rajautuvia paikkoja, vaan ne ovat myös asutusnimiä. Joskus asumus ei edes sijaitse aivan luontonimen saaneen paikan lähellä.

5.1. Apajien appellatiivit

Apajannimet, kuten paikannimet yleensäkin, ovat yksi- tai kaksiosaisia. Rakenneanalyysia vaikeuttaa kuitenkin se, että tavallisesti yksiosaisena mainittu nimi voidaan

muuttaa kaksiosaiseksi lisäämällä nimeen paikan lajin kertova perusosa *apaja*. Vastaavasti kaksiosainen nimi voi esiintyä yksiosaisena ilman *apaja*-perusosaa. Variaatio eli käytännön puhetilanteissa tapahtuva nimien muuntelu onkin apajanimistölle tyypillinen piirre. (Kaakkunen 1990: alkulehti.)

Juuri Lentuan apajannimissä on havaittavissa ehkä eniten appellatiivisen perusosan vaihtelua. *Apaja* peruosana on luonnollisestikin tavallisin, mutta aineistossa on kuusi muutakin perusosaa. Tavanomaisin syy muuhun kuin *apaja*-perusosaan lienee se, että nimi on alun perin tarkoittanut toista paikkaa. Näin on todennäköisesti ainakin nimissä *Matikkaniemi*, *Lehtohiekka*, *Rytikaarteenranta*, *Vaanilanranta* ja *Saunasaarenlahdeke*. Ensin on nimetty paikka, esimerkiksi ranta ja niemi. Jos se on osoittautunut hyväksi kalapaikaksi, on apajalle annettu sama nimi. Toisinaan käytetään rinnan näistäkin nimistä *apaja*-loppuista muotoa, kuten *Matikkaniemenapaja*.

Paikkoja luonnehtivat appellatiivit eli PA-sanat ovat paikannimistön tärkein osa. Tämän nimityksen ehtona on, että keskeisin sanojen käyttöön liittyvä merkityskomponentti on paikka. Paikan määritteleminen ei aina ole kovin yksinkertaista, sillä jotkin seikat ovat hyvin tulkinnallisia ja vaativat paikallista tietämystä. PA-sanoja ei voida kovin usein käyttää yksilöivästi eli paikanniminä, mutta niillä on hyvin tärkeä tehtävä paikkoja yksilöivien ilmausten pääsanoina eli yhdysnimien perusosina. PA-sanojen määrä on rajaton, sillä uusia ilmauksia syntyy aina tarpeen mukaan ja vastaavasti tarpeettomia katoaa. (Kiviniemi 1990: 53.)

Lentualla uusia PA-sanoja on syntynyt nimistön muuttumisen ja ennen kaikkea kalastuksen teknistymisen myötä. Tällaisia uusia PA-sanoja ovat *ura* ja *monttu*. Ne sisältyvät rakenteeltaan hieman ongelmallisiin aineistoni apajannimiin, jotka ovat *Siiranura*, *Niskamonttu* ja *Pukkisaarenpuoleinen Selkämonttu*. *Pukkisaarenpuoleista Selkämonttua* lukuun ottamatta näissä nimissä on sekä erityispiirrettä että paikan lajia ilmaisevat osat. *Siiranura* ja *Niskamonttu* voitaisiin tulkita myös tyypiksi 1C, jolloin nimeä pidettäisiin yksiosaisena ja ainoastaan erityispiirrettä ilmaisevana. Kuitenkin *monttu* vaikuttaa olevan produktiivinen Lentuan nimistössä, sillä kalastajat kutsuvat syvänteitä *montuiksi*. *Niskamonttu* on siis syvänne, joka on lähellä *Niskasaarta*. Mikäli *monttu* olisi tyylillisesti sävyttynyt, iso monttumainen kohta ja ilmaisisi vain paikan erityispiirrettä, nimeä voitaisiin siis pitää tyyppinä 1C. Näiden päätelmien mukaan pidän *Niskamonttua* kuitenkin tyyppinä 2CA. Samoin

Pukkisaarenpuoleinen Selkämonttu on kaksiosainen nimi. Siinä on erityispiirrettä ilmaisevan nimenosan lisäksi myös nimeä ilmaiseva nimenosa eli se on tyyppiä 2CB. *Pukkisaarenpuoleinen Selkämonttu* on Lentuan selällä sijaitsevista syvänteistä se, joka on *Pukkisaaren* puolella. Siiranura on apaja, jossa nuottaa vedetään kuin uraa pitkin *Siiransaaren* kupeessa. Todennäköisempänä vaihtoehtona pidän tyyppiä 2CA, sillä *ura* voidaan ajatella normaalityyppiseksi appellatiiviksi. Jos *ura* on todellinen, se, joka vie *Siiraan* (*Siiransaareen*), sitä varmemmin nimi on juuri kaksiosainen tyyppi 2CA. Nämä *ura-* ja *monttu*-nimielementin sisältävät vesistönimet ovat nykyajan kalastajien apajannimiä.

Myös muodoltaan hieman ongelmallinen *Töriseväläisenhaka* on vanha apajannimi. Se sisältää ainoastaan yhden nimenosan. *Hakaa* ei voida ymmärtää konkreettiseksi alueeksi vedessä, joten nimi on rakennetyyppiä 1C. Apaja on saanut nimensä apajan löytäjän tai apajasta vakituisesti kalastavan *Törisevän* talon isännän mukaan, se on siis henkilöitynyt. Todennäköisesti nimi on kuitenkin ulkopuolisten antama, sillä Törisevän isäntä on nähtävästi käyttänyt apajastaan muuta nimeä.

5.2. *Kaarre* appellatiivina

Kaarre esiintyy Lentuan nimistössä appellatiivina viidessä eri nimessä. Huomionarvoista on se, että *kaarre* tarkoittaa saarta *(Rytikaarre)*, rantaa *(Herraskaarre)*, lahtea *(Halmekaarre, Haapakaarre)* ja niemeä *(Kirveskaarre)*. Nämä kaikki paikat Haapakaarretta lukuun ottamatta sijaitsevat Lentuan itäosassa, Varajoella. Kartalta tarkasteltuna *Rytikaarre* on isohko, ylösalaisin olevan kaarevan S-kirjaimen muotoinen saari. Muutkin *kaarre*-appellatiiviset paikat sijaitsevat kaarevassa paikassa, kaarteen tekevän rantaviivan kohdalla. Kiviniemi luokittelee *kaarteen* rannaksi, vesijättö- tai tulvamaaksi, myös rantamatalaksi. *Kaarre* tarkoittaa kaarevaa rantaa. (Kiviniemi 1990: 76.) Appellatiivina *kaarre* on sellainen, joka sopii moneen eri paikannimeen. Mielestäni nämä Lentuan vesistönimissä olevat *kaarteet* ovat hyvä esimerkki *kaarre*-appellatiivin monipuolisuudesta. *Haapakaarre* on Koposen eteläosassa olevan Hankaniemen kyljessä oleva lahdenpohjukka. Alueella kasvaa haapoja. *Halmekaarre* on Syväniemessä oleva kaarevan pohjukan muodostava lahti. Nimi viittaa polttoviljelyyn. Sanojen *huuhta* ja *halme* käyttö on poikennut Kainuun eri osissa. Itä-Kainuussa on käytetty vanhastaan *huuhta*-sanaa, kun taas keski- ja länsiosissa tutumpi termi oli

halme. Itäkainuulaisetkin käyttivät tosin *halmetta*, mutta suppeammassa merkityksessä: *huuhta* muuttui *halmeeksi* vasta siinä vaiheessa, kun kylvös oli noussut oraalle. (Räisänen 1982: 100.)

6. SYNTAKTISSEMANTTINEN LUOKITTELU

Syntaktissemanttisten nimeämisperusteiden avulla kuvataan ensisijaisesti paikannimisysteemiä, mutta ne soveltuvat myös edustamaan tietynlaista toponomastista teoriaa. Syntaktissemanttisen kuvausmallin mukaan nimiaineiston analyysin tärkeimpiä asioita ovat:

> 1) Nimien jäsentely syntaktissemanttisesti määritellyn nimenosakäsitteen pohjalta. Näin ollen aineisto jakaantuu kolmeen pääryhmään: primaareihin yhdysnimiin, primaaristi yhdistämättömiin eli yksiosaisiin nimiin ja rakenteeltaan muuttuneisiin nimiasuihin.
> 2) Syntaktissemanttisen funktion määrittely paikanlajia ilmaisevaksi (A), nimittäväksi (B) tai erityispiirrettä ilmaisevaksi (C).
> 3) Erityispiirrettä ilmaisevien nimenosien yksityiskohtaisempi sana- ja lausesemanttinen luokittelu. (Kiviniemi 1990: 119—120.)

En ole katsonut tutkielmassani sanasemanttista eli leksikaalista katselmusta tarpeelliseksi, vaan liitän sen muuhun käsittelyyn. Kiinnitän pääasiassa huomiota nimistöön, en niinkään sanastoon.

6.1. Paikan suhde toiseen paikkaan

6.1.1. Täsmällinen ja suhteellinen sijainti nimeämisperusteena

Apajannimet osoittautuvat tässäkin tapauksessa mielenkiintoisiksi. Kuten jo mainitsin, sijaintia voidaan määritellä tarkemmin esimerkiksi nimielementeillä *pää*, *kylki*, *kuve*, *kohta*, *nurkka*, *kaula* ja *etu*. Esittelen edellä mainittuja nimielementtejä tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Sangen tavallinen on myös *alus*-loppuinen apajan sijainnin kertova nimenmuodostustapa. Tällaisia lähinnä ruumiinosiin viittaavia nimielementtejä ei voida pitää normaaleina appellatiiveina. Nämä sijainnin ilmaisevat C-osat ovat erottuvat selvästi tavanomaisesta vesistön nimistöstä. Rakenteeltaan nimet ovat tyyppiä 1C eli niissä on vain yksi nimenosa, joka ilmaisee erityispiirrettä.

Alus-loppuinen apajannimi on varsin tyypillinen Lentualla. *Ahonalus*-nimisiä apajia on Lentualla ainakin kaksi, Nivalla ja Timoniemellä. Timoniemen

Ahonalus on hyvä kesä- ja syysapaja. Apajat sijaitsevat ahon rannassa. *Aho* taas viittaa nimenä polttoviljelyyn (Kiviniemi 1982: 100). *Isointulisijoinalus* sijaitsee Sikosaaren tuntumassa. Nimensä se on saanut siitä, että saaressa on ollut isoja nuotiopaikkoja eli tulisijoja. *Isokuusenalus* on apaja, joka on nimensä mukaisesti ison kuusen alla Timoniemen koulun rannassa. Se on erityisen hyvä kesä- ja syysapaja, joka on yhä kalastajien käytössä. Vastaavasti myös *Lakanalus* on nimetty rannalla olevan maamerkin mukaan. Erikoisen nimensä apaja on saanut Timoniemen koulun rannassa kasvaneesta tasalatvaisesta männystä eli lakkapetäjästä. Myös *Mustanmännynalus* on koulun rannassa, se sijaitsee väriltään tavanomaista tummemman männyn alla.

Edussaaret ovat kahden saaren ryhmä Timoniemellä. Ne sijaitsevat Timoniemenvaaran edustalla, joten suhteessa vaaraan saaret lienee nimettykin. Myös apajannimi *Selkäsaarenlaavunetu* on nimetty sijainnin mukaan. Nimensä mukaisesti apaja sijaitsee Selkäsaareen rakennetun laavun edustalla. Nimessä on *etu*-nimielementti, ja se on tulkittavissa tyypiksi 1C, koska nimelementtiä *etu* ei voida pitää normaalina paikkaa ilmaisevana appellatiivina. *Etu* ilmaisee, että apaja on Selkäsaaren laavun edustalla.

Takalahti sijaitsee Lammasniemen "takana", laajassa lahdenpohjukassa. Kiviniemen mukaan (1990: 97) *taka*-alkuinen ilmaus on muun muassa *koti*-määritteisten yhdyssanojen ja -nimien vastakohtapari. Seudulla ei ole yhtään *koti*-alkuista paikannimeä, mutta oletan, että *Takalahti* on Lammasniemessä asuneiden henkilöiden nimeämä lahti. Lahti on heille kodin takana, ja toisaalta se on myös Lammasniemen takana katsoessa maisemaa muiden lähellä olevien asumusten kannalta.

6.1.2. Ruumiinosanimiin viittaavat nimitykset sijainnin määritteenä

Ruumiinosanimet ovat ajan mittaan kieliopillistuneet suomen kielessä. Kieliopillistumisella tarkoitetaan sitä, että leksikollinen yksikkö kehittyy kieliopilliseksi. Toisin sanoin alun perin konkreettistarkoitteinen sana muuttuu kieliopillisen suhteen ilmaisimeksi. Kieliopillistumiseksi ymmärretään myös se, että kieliopillinen yksikkö saa uusia abstraktimpia merkityksiä vanhan rinnalla tai tilalle. Edellytyksenä kieliopillistumiseen on, että kaksitulkintaisena nähty rakenne reanalysoidaan analogian avulla ja että tätä kautta syntynyt uusi tulkinta laajenee analogisesti. Esimerkiksi nominilla voi

olla kirjaimellinen ('selkä') ja kuvallinen ('takaosa') leksikaalinen merkitys, joista kuvallinen reanalysoidaan ilmaisemaan suhdetta ('takana'). Metonymia ja metafora ovat keskeisiä ilmiöitä kieliopillistumisen alkuvaiheessa. Sellaiset käsitteet, jotka ovat lähimpänä kokemusmaailmaamme, ovat meille saavutettavimpia. Tämä pätee kielenkäyttöönkiin; sen pohjana oleva käsitteistyksemme maailmasta on antroposentrinen. Juuri tähän perustuu ihmisen ruumiin keskeisyys spatiaalisen tilan käsitteistämisessä. Pääpiirteissään ruumis on kaikilla samanlainen, lähes samoin toimiva ja kielenkäyttötilanteissa aina läsnä oleva viittauskohde. Tämän lisäksi ruumiinosat ovat luonnostaan relationaalisia, yhteydessä määräkokonaisuuteen, ja näin valmiita ilmaisemaan kahden tarkoitteen välistä suhdetta. Antroposentriseen malliin pohjautuvassa tilan käsitteistyksessä tyypillisesti sijainti 'yllä' ja 'edessä' ilmaistaan päähän ja kasvoihin viittaavista nomineista kehittyneillä kieliopillisella yksiköllä. 'Takana' ja 'alla' olemista merkitsevien kieliopillisten yksikköjen alkuperä on taas 'selkää' ja 'takamusta' merkitsevissä nomineissa. Spatiaalinen käsitteistys voi perustua myös nelijalkaisen (koti)eläimen ruumiinrakenteeseen, jolloin puhutaan zoomorfisesta käsitteistysmallista. Tähän käsitteistykseen perustuvista tilanilmauksista 'edessä' olemisen ilmaisut palautuvat päähän tai sen osiin viittaaviin nomineihin, 'yllä'-merkityksen puolestaan 'päätä' tai 'selkää' merkitseviin. Sen sijaan 'alla' olemisen ilmaisut on johdettu vatsaan viittavista ja 'takana' olemisen takamukseen viittaavista nomineista. *Selkä*-sanan kuvallisessa käytössä on piirteitä sekä antropomorfisesta että zoomorfisesta mallista. Antropomorfisesti *selkä* ajatellaan vertikaalisesti (tuolin selkä) ja zoomorfisesti horisontaalisti (järven selkä). (Ojutkangas 2000: 2—4.)

Vesistönimissä ruumiinosanimet ovat suhteellisen tavallisia. Varsinkin apajannimissä nimielementit *pää*, *kylki*, *kuve*, *kohta*, *nurkka*, *kaula* ja *etu* ovat yleisiä. Niiden avulla on vaivatonta ilmaista jonkin paikan sijainti suhteessa johonkin toiseen paikkaan. Useimmiten ruumiinosanimityksen sisältävä nimi viittaa sellaiseen paikkaan, joka on muutenkin havaittava tai helppo paikallistaa maastossa. Järvi ajatellaan zoomorfisesti eli paikanmääritys perustuu eläimen ruumiinrakenteeseen.

Puhuttaessa *selkä*-sanasta vesistönimien yhteydessä tarkoitetaan sillä suurta yhtenäistä, saaretonta vesialuetta. Verrattavissa se on aavaan ja ulappaan. (PS.) Mielestäni saarettomuus ei niinkään ole järven selän tuntomerkki, vaan se, että selkä on suuri yhtenäinen vesialue. Vaikka *selkä* voidaan ajatella sekä antropomorfisesti että zoomorfisesti, vesistöön viitattaessa käytetään jälkimmäistä. Lentualla ovat Sel-

käsaaret *selekäsoaret*, jotka muodostuvat kolmen saaren ryhmästä Lentuan suurimmalla selällä. *Selkäsaaret* ovat todellakin selällä, sillä sinne on kaikkialta pitkä matka. *Selkäkari* on Selkäsaarien ja Edussaarten välissä oleva paha karikko. Varajoella on kaksi *Selkäniemeä*, läntisempi niistä on Likolahden asumuksen rannassa. Toinen taas sijaitsee Rytikaarteen saaressa, Selkälahdesta etelään. Molemmat paikat ovat Kotaselän länsiosassa. *Pukkisaarenpuoleinen Selkämonttu* on nykyajan kalastajien apaja. Se on syvänne Selkäsaarten ja Pukkisaaren välissä, keskellä selkää. Toinen tällainen, ainakin tässä muodossa esiintyvä, nykyaikainen apajannimi on *Selkäsaarenlaavunetu*. Nuottaa tai troolia vedetään silloin läntisimmän Selkäsaaren länsinurkkauksessa olevan laavun edustalla. Apajannimi on kohtalaisen uusi, sillä laavu on ollut saaressa vasta noin kymmenen vuotta. Olen saanut apajannimen aineistooni nykyajan kalastajilta. Järven selkää sinänsä tarkoittavat Lentualla olevat *Kotaselkä*, *Laukanselkä* ja *Lokkiselkä*. Laukanselkä on Lentuan vesistöön kuuluvan Laukanjärven suurin selkä.

Zoomorfisesti voidaan ajatella myös vesistönimissä esiintyvä sana *niska*. Sen merkitys 'yllä' palautuu päähän tai selkään ja niiden osiin viittaaviin nomineihin. *Niska* merkitsee ihmisen ruumiinosan ohella myös kosken alkukohtaa, yläpäätä (PS). Lentualla puhutaan yleisesti *Lentuanniskasta*, jolla tarkoitetaan Lentuankosken yläpuolella olevaa vesialuetta. Siellä sijaitsevat myös *Niskasaaret*, jotka muodostuvat kahdesta saaresta. *Niskamonttu* on apaja lähellä Niskasaaria. *Niskapuro* virtaa *Niskakorven* läpi ja laskee Lentuaan Niskasaarten edustalla. Lentuanniskassa on pitkähkö niemennokka, nimeltään *Niskaniemi*. Nimiryvästä mantereen puolella täydentävät *Niska-aho* ja *Niskansuo*.

Aineistossani on yksi *kylki*-sanan sisältävä paikannimi, apaja *Korteniemenkylki*. Sana *kylki* viittaa ruumiin sivuosaan, ja sen perusmerkityksenä voidaan pitää niin suomessa kuin virossakin käsitteistystyypistä riippumatta 'vieressä' olemista. Apaja on siis Korteniemen vieressä. Saman perusmerkityksen ilmaisee myös *korva*. Tosin *korva* on suomessa produktiivinen spatiaalisen suhdesanan kanta vain eteläpohjalaismurteissa. Sen sijaan itämurteissa on tavallinen likimääräisyyttä ilmaiseva monikollinen muoto *korvilla ~ korvissa*. (Ojutkangas 2000: 10.) Lentualla ovat apajannimet *Hiekankorva* ja sen rinnakkaisnimi *Hiekkakorva*. Samaa apajaa kutsutaan myös *Hiekka-apajaksi*. Näissä apajannimissä *korva*-sana ei kuitenkaan ole vain paikkaa ilmaisevana substantiivina, vaan nimielementtinä. Sama huomio koskee

myös aineistossani esiintyvää *kylki*-sanaa. Siitä huolimatta nimitys ymmärretään niin, että esimerkiksi *Hiekankorvasta* kalastava nuottakunta vetää nuottaa *Hiekka-apajan* vieressä eli "hiekan korvasta". Mielenkiintoinen on myös *nenä*-nimielementin sisältävä apajannimi *Maannenäapaja*. Se lienee nimetty Sikosaaressa olevan terävän niemen mukaan. Niemi on ajateltu "maan nenäksi", sillä puhutaanhan tavallisesti myös niemen nokasta. *Nenä* tarkoittaa kasvojen osan lisäksi muun muassa kärkeä, huippua ja nokkaa (PS). Niin *nenä*-, *pää*- kuin *suu*-nimielementtikin pohjautuvat zoomorfiseen käsitteistysmalliin, sillä 'edessä' olemisen ilmaisut palautuvat päähän ja sen osiin viittaaviin nomineihin. *Saarenpää*-apaja sijaitsee Sikosaaren päässä. Nimi ilmoittaa paikan sijainnin, kuitenkaan tässä tapauksessa tarkemmin saarta yksilöimättä. Saman saaren nurkassa on apaja nimeltään *Saarennurkka*. Nimeä käyttävät kalastajat tietävät, minkä saaren päässä tai nurkkauksessa apaja on, mutta esimerkiksi pelkkä *Saarenpää*-nimi ei välttämättä paljasta kalapaikkaa sivulliselle. On mahdollista, että jotkut apajat on juuri tästä syystä nimetty näinkin viitteellisesti. *Suu*-nimielementin sisältäviä paikannimiä on Lentualla muutamia. Puronsuusta puhuttaessa tarkoitetaan sitä aluetta, joka on puron jommankumman pään edustalla. *Riihipuronsuu* on Timoniemellä ja Nivalla. Timonimellä se on apajannimi, Nivalla taas järveen laskevan puron suistoalue. Muita puronsuita ovat *Ikosenpuronsuu*, *Isonjoensuu* ja rinnakkaisnimet *Juurikkapuronsuu*/*Pillupuronsuu*. Tietenkin myös muiden purojen ja jokien suista voidaan puhua puronsuina, mutta nämä nimet on merkitty karttoihin.

Useimmiten ruumiinosan sijainti kokonaisuudessa tarjoaa selkeän käsitteistysmallin spatiaalisen suhteen kielentämiseen. Joskus malli voi kuitenkin olla liian yksityiskohtainen. Tästä esimerkkinä *kainalo*-sanan käyttöä: sisäpaikallissijana "kainalossa" se ilmaisee vain harvoin sijaintia. Tavallisempaa on, että se ilmaisee paljon epämääräisemmin läheisyyttä tai sijaintia suhteessa johonkin maantieteelliseen entiteettiin tai rakennukseen. (Ojutkangas 2000: 5.) Lentualla varsinainen *kainalo*-sana esiintyy yhdessä nimessä. *Kainalolahti* on Juttualla, Olkisalmen itäpuolella oleva lahdenpohjukka. Muodoltaan lahti muistuttaa kainaloa eli se on onkalomainen, vain yhdeltä sivulta avoin alue. Tässäkään ruumiinosanimitys ei ole paikkaa ilmaisevana substantiivina, vaan nimielementtinä. Substantiivia *kainalo* käytetään siinä tapauksessa, kun Lentualla puhutaan Saunasaaren lahdekkeessa tapahtuneesta kalastuksesta. Nuottaa vedettiin silloin *saonasoaren kaenalloon*.

6.2. Paikan koko tai muoto

Apajannimistä *Syvä* edustaa yksinkertaisuudessaan parhaiten paikan ominaisuutta nimeämisperusteena. Nimi on yksiosainen ja ilmaisee apajan erityispiirrettä. Mikäli *syvä*-sanaa käytettäisiin yleisesti syvännettä tarkoittavana appellatiivina, niin siinä tapauksessa *Syvä* olisikin tyyppiä 1A. En kuitenkaan ole havainnut tällaista piirrettä Lentuan nimistössä. *Syväsalmi* on tyyppiä 2CA, nimensä se on saanut syvyydestään. *Syväniemi* on Syväsalmen eteläpuolella oleva suurehko niemi. Se on nimetty todennäköisesti Syväsalmen mukaan. *Syvänpuro* laskee Nivalla Mertaperään, ja sillä on puroksi melko leveä suistoalue. Nimen genetiivimuoto ei selity ympäristöstä, sillä siinä ei ole mitään syvään viittaavaa. Rytikaarteen saaressa ovat vastaavasti *Matalalahti* ja *Matalaniemi*. Nimiensä mukaisesti lahti ja niemi ovat hyvin matalia.

Aineistoni jokien nimissä esiintyy *Pienijoki* kaksi kertaa, eri karttalehdillä, ja *Isojoki* kerran. Isojoki on paikallisen mittapuun mukaan kohtalaisen suuri ja vuolas virta, joten sen eteläpuolella olevaa pienempää jokea on todennäköisesti verrattu siihen ja alettu kutsua *Pieneksijoeksi*. Isojoki sijaitsee aivan Lentuan itäpäässä, ja sillä on myös laaja joensuu, *Isonjoensuu*. Samantapainen *iso—pieni* -vastakkainasettelu on havaittavissa Lentuankoskesta puhuttaessa. Varsinainen *Lentuankoski* tunnetaan joko tällä nimellä tai sitten siitä käytetään nimeä *Iso Lentuankoski* erotuksena alajuoksulla olevasta *Pikkukoskesta*. *Iso Lentuankoski* on harvinaisempaa tyyppiä 2CB. Nimi tarkoittaa yksinkertaisesti sitä Lentuankoskea, joka on isompi. Siinä on siis erityispiirrettä ilmaiseva nimenosa (C), ja perusosalla on vain nimittävä funktio (B). Lentuankoskesta puhuttaessa jaottelu *Isoon Lentuankoskeen* ja *Pikkukoskeen* lienee tavallisinta varsinkin kalastajien keskuudessa; hyvät kalapaikat on osattava paikallistaa tarkasti. Kolmas Lentuan nimistössä oleva *iso—pieni*-vastakohtaisuus on rantojen nimissä. Isohiekka ja Pienihiekka ovat vierekkäin olevat hiekkarannat Lentuan itäosassa. Ilman vastakohtaa *iso* esiintyy Lentuan nimistössä myös saari nimeltä *Pikkusaari*. Se on nimensä mukaisesti kooltaan hyvin vaatimaton. Vastaavasti ilman vastakohtaa *pieni* Lentuan Varajoella ovat *Isonhiekanniemi* ja *Isoniemi*. *Isonhiekanniemi* sijaitsee suoraan etelään *Isohiekasta*, se on siis "Isohiekan niemi". Lähellä on muutakin "isoa", sillä samalla seudulla ovat *Isosuo* ja *Isolehto*. *Isoniemi* taas on Lentuan vesistöön kuuluvalla Varajärvellä, aivan Luulajanjoen suulla. Niin muussa nimistössämme kuin aineistossanikin, varsinkin maastonimissä, *iso*-alkuiset

ovat selvästi yleisimpiä kuin *pieni*-alkuiset. Mistä tämä johtuu? Syynä voi olla se, että kun vastaavat appellatiiviset nimitykset puuttuvat, on suhteellisen suuri koko paikkojen yksilöinnin kannalta hyvin käyttökelpoinen piirre. Sama asia voitaisiin ilmaista pelkästään yleisnimitystä käyttäen, ja jos suhteellisen suurina pidettyjä paikkoja olisi useita, ne voitaisiin erottaa muunlaisin perustein toisistaan. (Kiviniemi 1990: 83.) Lentualla on *Kalliolahti* ja *Pieni Kalliolahti*, *Kallioniemi* ja *Pieni Kallioniemi* kuten myös *Lemetinlahti* ja *Pieni Lemetinlahti*. Nämä kaikki paikat sijaitsevat aivan lähekkäin, yhtenä rintamana. *Pieni Kalliolahti* ja *Kalliolahti* ovat luonnollisesti vierekkäin, kuten toisetkin, joilla on sama nimittävä nimenosa. On hyvin mahdollista, että paikkojen maantieteellinen läheisyys on myös antanut vihjeitä nimeämiselle. Nimenantajan työtä on helpottanut huomattavasti se, että hänen ei ole tarvinnut keksiä "uusia nimiä", vaan hän on voinut nimetä paikan lisäämällä erityispiirrettä ilmaisevan nimenosan kuten *pieni*. Hyvin tavallista on se, että vierekkäisillä niemellä ja lahdella on sama C-osa, esimerkiksi *Kallio*lahti ja *Kallio*niemi. Tämä helpottaa niin nimenantajaa kuin maastossa suunnistavaakin.

Pitkätsaaret on kolmen, muodoltaan kapean ja pitkähkön saaren saariryhmä. *Pitkälahtia* Lentualla on kaksi, ja myös *Pitkäperä* on lahti. Genetiivissä oleva *pitkä*-nimenosa on kahdessa nimessä, *Pitkänniemi* ja *Pitkänlahti*. Kiviniemi toteaa, että antonyyminen vastakohtaisuus ilmaistaan paikannimissä useimmiten toisin kuin kielenkäytössä yleensä. Juuri tästä syystä paikannimistössä *pitkän* vastakohta ei useinkaan ole *lyhyt*, vaan vastakkainen ominaisuus on ilmaistu lähinnä *laaja* tai *leveä* -nimillä. (Kiviniemi 1990: 151—152.) Lentualla ei ole yhtään *lyhyt*-alkuista paikannimeä, mutta *Laajalahdeksi* on nimetty järven kaksi lahtea.

Niin *Pullukka* eli *Tiirasaari* kuin *Pollukkakin* ovat saaneet nimensä muotonsa perusteella. Molemmat ovat pieniä saaria, ja ne ovat pyöreitä kuin kuplat. Isäni oli alkanut veljiensä kanssa kutsua pientä nimetöntä saarta *pollukkasoareksi*. Todennäköisesti sekä *Pullukka* että *Tiirasaari* ovat aktiivisessa käytössä, sillä molemmat nimet on ainakin merkitty karttaan. Saaren voi siis sanoa saaneen nimensä niin muodon ja kuin lintukannan perusteella.

Hoikkalahti ja *Hoikkaniemi* sijaitsevat aivan Lentuan itäosassa, Syväniemen pohjoispuolella. Nimensä mukaisesti *Hoikkaniemi* on varsin kapea ja pitkä niemennokka. *Hoikka* tarkoittaa muun merkityksen ohella maasta puhuttaessa kapeaa maakaistaletta (SMS). Nivalla, Kuikkalahden ja Leivistönniemen välissä, on *Kai-*

janniemi. Nimeä ei ole kartalla, vaan kuulin sen haastattelemaltani Kalle Kyllöseltä. Nimen alkuperää hän ei tiennyt. *Kaijanniemi* on todennäköisesti alunperin *Kaitaniemi*. Epeksegeettisen muutoksen jälkeen *Kaijanniemi* viittaa kuitenkin naisen nimeen. Jos alkuperäinen nimiasu on todellakin ollut *Kaitaniemi*, kyseessä on paikan muotoon viittava nimi. *Hoikkimaniemi* ja *Hoikkimalahti* taas ovat Salonsaaren eteläpäässä. *Hoikkima* tarkoittaa murteissa vyötärön kohtaa vaatteessa (SMS). Kuhmolaisille sana on kohtalaisen tuntematon, joten ei voida varmasti sanoa, että *Hoikkima*-alkuiset nimet Lentualla viittaisivat juuri vaatteen vyötäröön.

Jullukka- ja *Möllykkäniemi* ovat Mertaperän lahtea vastapäätä. Molemmat ovat muodoltaan pyöreitä, ja *Jullukkaniemessä* on pitkä niemennokka. *Jullukka*-nimeä käytetään puhuttaessa lihavasta ja kömpelöstä henkilöstä (SMS). *Möllykällä* on samantapainen merkitys. Kuhmolainen liittää *möllykkään* vielä älyllisesti hieman yksinkertaisen merkityksen: "*ka se oli semmone poejjanmöllykkä*". Se, viitataanko nimissä pelkästään niemien muotoon tai kenties joihinkin henkilöihin, on jäänyt arvoitukseksi.

Todennäköisesti paikan muodon perusteella ovat saaneet nimensä myös *Kirnusaari* ja *Huhmarsaaret*. *Kirnusaari* on Lentuan suurimmalla selällä, Murtosaaren ja Siiransaaren välissä, oleva pieni saari. *Kirnuhan* on astia, jossa kermasta valmistetaan voita männällä survomalla (PS). Pieni saari lienee nimeäjän mielestä muistuttanut kirnua. *Huhmarsaaret* ovat karikoiden ympäröimät kaksi pientä saarta Kiviperänlahdella. *Huhmar* tarkoittaa useimmiten puista survonta- ja jauhatusastiaa, jossa on petkeleellä hienonnettu jyviä, ryynejä ja tupakkaa. Kuhmossa on tavattu muotoja *huumar*, *huumare* ja *huumari*, mutta saaret on nimetty kuitenkin yleiskielisesti *Huhmarsaariksi*. (SMS.) On melko yleistä, että kansan suussa paikannimet ovat hieman erilaisia kuin karttaan on painettu.

6.3. Maaperän laatu tai jokin muu ominaisuus

Paikannimissä yleisiä *Kallio*- ja *Kivi*- voidaan usein pitää maaperään viittaavina tai jopa adjektiivisina, siis esimerkiksi *Kallioniemi* voi olla yhtä hyvin "kallioinen niemi" kuin "niemi, jolla on kallio(ita)". Oikea tulkinta on useimmiten mahdollinen vain paikan tuntemuksen perusteella. (Kiviniemi 1990: 126.) Lentualla olevat *Kalliolahti*, *Pieni Kalliolahti*, *Kallioniemi*, *Pieni Kallioniemi* ovat saaneet nimensä rantakallois-

taan. Niiden perusteella on nimetty myös *Jysmänniemi*. Se on Lentuan yksi monista suosituista kesämökkialueista. Nykykainuulaisille sana *jysmä* on vieras, mutta *Jysmänniemet* ovat yleensä syviä ja kalliorantaisia. Esimerkiksi Kiteen, Kerimäen ja Parikkalan murteista on merkitty muistiin sana *jysmä*. Siellä se tarkoittaa synkkää ja jylhää puhuttaessa kalliosta, metsästä ja pilvestä. (Räisänen 1982: 114.)

Lentualla on kaksi *Kiviniemeä*, ja ne molemmat sijaitsevat Nivalla. Kumpikin *Kiviniemi* on kivikkoinen, mutta varsinkin eteläisemmällä on suuria louhikoita. *Kivijoki* virtaa Nivalla Kivijärven ja Kaihlalammen välillä. Kaihlalammessa joki muuttuu Kaihlajoeksi, jonka suulla pohjoisempi *Kiviniemi* sijaitsee. *Kiviperänlahti* on Lentuan suurimpia lahtia. Se alkaa Tulisalmesta ja ulottuu luoteeseen *Kiviperänkankaaseen*. Rannoiltaaan lahti on kivikkoinen, ja siinä on pahoja karikoita. Nimen voi päätellä jo maisemasta, sillä Kiviperänlahti on selvästi Lentuan kivikkoisinta ja karuinta seutua. Kivikkoinen maisema jatkuu aina Vieksin kylälle saakka. *Kiviperänjoki* laskee lahden pohjoisimpaan pohjukkaan. *Kivisalmi* on kapeahko salmi Kotaselällä, Salonsaaren ja Vitikkosaaren välissä. Kivisalmen suulla on *Kivisalmensaari*.

Kivikkoiseen maaperään viittaa myös nimitys *Rauraniemi*. Se on louhikkoinen niemi Timonimellä, Raurasuon pohjoispuolella. *Rauralla* on monta merkitystä: se tarkoittaa muun muassa pieniä mukulakiviä, irtokiviä, soraa, kiukaan löylykiviä, mukulakivirauniota ja kivistä järvenpohjaa (SKES).

Hietaniemi ja *Hietalahti* sijaitsevat Lentuan suurimman selän itäpäässä. *Hietaniemi* on lisäksi asumus, Timoniemen kylän suurimpia ja vanhimpia taloja. Hietaniemi on todennäköisesti vanhaa veden peitossa ollutta aluetta, ja tästä syystä maanpinnan muoto on tasainen. Pellot ovat kivettömiä, ja rannan maa-aines on hienoa hiekkaa. *Hieta* tarkoittaakin juuri hienoa hiekkaa, hietikkoa (SKES). Hiekkaiseen maaperään viittaavat myös *Hiekka-apaja* ja sen rinnakkaisnimet *Hiekkakorva* ja *Hiekankorva*. Lentualla on kaksi *Rapalahtea*. Toinen niistä sijaitsee Juttualla ja toinen Nivalla. Nimi viitannee maaperään. *Rapa* tarkoittaa oluen tai kaljan pohjasakan lisäksi myös karkeaa hiekkaa ja soraa, murenevaa kiviaineista ja liejua (SKES). Rapalahtien pohja on todennäköisesti liejuinen.

Multisaari on iso saari Lokkiselällä. Sen yksi lahdenpohjukka on nimeltään *Multilahti*. Saaren eteläisin, muodoltaan pitkä ja kapea niemi on *Multipakka*. *Pakka* tarkoittaa maastosta puhuttaessa kumparetta, särkkää, rantatörmää tai penkkaa

(SSA). Multisaaressa on pääasiassa mäntymetsää ja huomattavan paljon suuria kiviä. *Multi*-nimitys viittaa multaiseen maahan.

Harjunniemi on Matinhiekan ja Tielahden välissä Varajoella. Niemellä on *Harju*-niminen asumus. Tämä selittääkin niemen nimessä olevan genetiivimuodon *Harjun*-. Harjunniemi on siis Harjun talon niemi. *Harju* tarkoittaa maanpinnan pitkänomaista sora- tai hiekkaselännettä, harjannetta (PS).

Kuivan metsämaan eli kankaan mukaan nimettyjä paikkoja on Lentualla muutama. *Kangasniemi* on Mertaperän länsipuolella oleva laaja niemi. Pieni *Kankaansaari* on taas Juttualla, juuri *Kangas*-nimisen asumuksen edustalla. Genetiivi selittyy omistussuhteesta, sillä Kankaansaari on Kankaan talolle kuuluva saari.

Kainuu on kohtalaisen soista maastoa. Lentuan vesistönimissä nimielementti *suo* mainitaan kahdessa nimessä: *Suolahti* ja *Suoniemi*. Molemmat paikat sijaitsevat Nivalla, Saarelan asumuksesta lounaaseen. Maa on vetistä ja soistuvaa.

Kumpu-alkuiset nimitykset ovat suosittuja Varajoella. Niin *Kumpusaaria*, *Kumpuniemiä* kuin *Kumpulahtiakin* on Lentualla kaksi. *Kumpusaarista* pienempi on Salonsaaren eteläosassa Kumpuniemen edustalla. *Kumpulahti* on Kumpuniemestä länteen oleva lahdenpohjukka. Toinen *Kumpulahti* ja *Kumpuniemi* ovat Varissalon lounaiskulmassa, oikeastaan melko lähellä Salonsaarta. *Kumpusaarista* suurempi sen sijaan on Varissalosta kaakkoon, Tielahden edustalla. Siellä on myös samanniminen asumus. *Kumpu* tarkoittaa mätästä, pientä maastonkohoumaa (SKES). On aika yllättävää, että samat nimet toistuvat näinkin pienellä alueella.

Putrakkopuro laskee *Putrakkopuronkankaan* läpi Sikolahteen. Nimensä puro on saanut veden kaivamista poteroista, joita on puron varrella. Kiviniemi luokittelee *putrakon* rimmeksi, hetteiköksi, suonotkoksi tai suonsilmäkkeeksi (Kiviniemi 1990: 72—73).

6.4. Paikan eläimistö ja kasvillisuus

6.4.1. Eläimistö

Paikannimistössämme viittaukset luonnonfaunaan ovat kohtalaisen yleisiä. Pohjoisen harvaan asutulla alueella toimeentulo on riippunut pitkälti luonnonoloista, ja sen takia luonnolla ja sen faunalla on ollut kauan keskeinen asema suomalaisen elämässä.

Myös uskomuksilla on ollut tärkeä sija maailmankuvassa. (Kiviniemi 1990: 139—140.)

Lentualla on runsaasti luonnoneläimiin liittyviä nimiä. Maaeläinten, kalojen ja lintujen nimitykset eivät ole nimistössämme yhtä yleisiä. Yleisin määrällisesti näistä ryhmistä Lentualla on maaeläimiin viittaavat nimitykset. Aikoinaan ei ole uskallettu sanoa joidenkin riistaeläinten oikeita nimiä, vaan on käytetty kiertoilmauksia. Karhulle on varmaankin keksitty eniten synonyymeja, kuten *otso*, *mesikämmen*, *mörkö* ja *metsä*. Tällaiset kiertonimitykset eivät ole paikannimissä ollenkaan niin yleisiä kuin eläinten yleisnimitykset. Lisäksi on vaivalloista osoittaa niitä juuri tiettyyn eläinlajiin viittaaviksi, varsinkin, jos näiden sanojen muut merkitykset, esimerkiksi *metsä*, ovat paikannimissä yleisiä. Tavallisimpia paikannimissä esiintyviä eläimiä ovat *karhu*, *kettu*, *susi* sekä *käärme*. Eläinten laittaminen tällaiseen yleisyysjärjestykseen voisi kuvastaa arvojärjestystä, jollaisen ihminen on laatinut. Hierarkkisuus on havaittavissa varsinkin lintujen ja maaeläinten nimitysten yleisyysjärjestyksessä. Vaikka *orava* on ollut yleinen turkiseläin, sitä ei ole listassa. Samoin *jänis*, *peura* ja *hirvi* jäävät paikannimistössä jälkeen ketusta, karhusta ja sudesta. Yllättävää on myös se, että metsäkanalinnut, kuten *metso* ja *teeri*, ovat nimistössä harvinaisempia kuin *kurki* ja *kuikka*. (Kiviniemi 1990: 136—139.)

Lentualla ei ole yhtään *hirvi*-alkuista paikanimeä, mutta sen sijaan *peuraan* viittaavia nimiä on kolme: *Peurolahti, Peuroniemi* ja *Peuraniemi*. Tämä johtuu siitä, että Lentua on vanhastaan ollut metsäpeuran talvehtimisaluetta. Metsäpeuroja on metsästetty alueella satoja vuosia. Välillä metsäpeura oli uhanalaisena lajina rauhoitettu, mutta nykyään metsästyseurat voivat anoa lupia sen metsästykseen. Eläimen sarveen viittaa saarennimi *Sarvisaari*. Saari on pieni ja sijaitsee Timoniemellä, Pääkkösrannan talon edustalla. Saaren eteläpuolella on paha karikko, jota kutsutaan *Sarvikariksi*. Samalla paikalla on myös hyvä apaja, *Sarvikarinapaja*. Kettuun viittaava nimitys on saarennimessä *Reposaari*. Saari sijaitsee Varajoella, Lehmisaaresta etelään. Rytikaarteen eteläpuolella ovat *Karhusaari* ja *Jänissaari*. Molemmat saaret ovat kuitenkin sen verran kaukana mantereesta, että tuskin niitä on nimetty jänis- tai karhuhavainnon mukaan. *Karhuhiekka* sen sijaan on ilmeisesti saanut nimensä karhuhavainnon perusteella. *Oraviniemi* viittaa oravaan, ja se on pieni niemennokka Nivalla. *Sammakkoniemiä* on Lentualla kaksi, molemmat ovat Juttualla. Tosin niillä on melkoinen välimatka. Lännempänä olevan Sammakkoniemen lähistöllä ovat *Sammakko-*

lahti ja mantereen puolella *Sammakkolampi* ja *Sammakkolammensuo*. Itäisemmän Sammakkoniemen eteläpuolella on *Sammakkosalmi*. Kiviniemen huomio siitä, että *sammakko* on paikannimissä yleisempi kuin lohikalojen nimitykset, pitää paikkansa Lentuallakin. Luultavasti nimeämiseen on vaikuttanut myös se rooli, mikä tietyillä lajeilla on ollut ihmisen maailmankuvassa. (Kiviniemi 1990: 140.) Vanhan sanonnan mukaan sammakko viihtyy vain puhtaissa vesissä, joten se on ollut tavallaan haluttu eläin, ja tämä näkyy myös nimistössä. *Käärmelahti* on Timoniemellä Jysmänniemen eteläpuolella. Vaikka Timoniemellä ei muualla ole juuri käärmeitä, tämä seutu on tunnettu käärmeiden elinalue. *Sääskisaari* sijaitsee Nivalla, pitkän ja kapean *Sääskiniemen* edustalla. *Sääskensaari* taas on Varajoella, keskellä Lokkiselkää.

Luonnonlintujen nimitykset esiintyvät melko runsaslukuisina Lentuan vesistönimissä. Nimissä *Lintulahti* ja *Lintuniemi* ei määritellä lintulajia tarkemmin. Molempia on Lentualla kaksi, Nivalla ja Varajoella. *Kuikkalahti* ja *Kuikkasaaret* muodostavat nimirypään niin ikään Varajoella, Nivalla taas on *Kuikkaniemi* ja *Kuikkalahti Kuikkavaaran* rannalla. *Kuikkalahdenapaja* sijaitsee Nivan Kuikkalahdella. *Korppipuro* yhdistää suuren *Korppilahden* ja *Korppilammen* Nivalla. Varajoella *Lokkisaari* sijaitsee Lemetinlahdella, ei suinkaan laajalla Lokkiselällä, niin kuin voisi olettaa. Lentuan toinen *Lokkisaari* on taas Timoniemellä, Kiviperänlahdella. *Lokkilahti* on lahti Lokkiselän itärannalla, lähellä *Lokkisuota*. *Lokkilahti*, *Lokkiselkä* ja *Lokkisuo* muodostavat nimirypään, jossa paikat sijaitsevat aivan lähellä. *Tiirakallio* on Salonsaaren pohjoispuolella, Lapinsalmen ja Juurikkajärven välillä oleva pieni luoto. *Tiirasaari* eli Pullukkasaari on Varajoella Taipaleenlahdella. *Telkkälahti* on suuren Vitikkosaaren lahti, ja *Telkkäsaari* on siinä edustalla. Saaressa on vielä *Telkkälahdensuo*. *Teeripuro* lähtee Mertaperältä, jatkuu Luhtalammen kautta *Liko-Teeri*-nimiseen lampeen. Siitä edelleen *Teeripuro* jatkuu *Teerijärveen*. *Teeripuro* on pitkä, paikoin leveäkin puro, joka yhdistää Lentuan pieniin vedenkokoumiin.

Vesistönimirypään muodostamattomia yksittäisiä lintunimityksisiä paikannimiä on Lentualla pari. *Huuhkajanlampi* on lähes omaksi vesistökseen kuroutunut suuri lahdenpohjukka Laukanselällä, Juttualla. Sen pohjoispuolella on *Huuhkajankangas*. *Varissalo* on suuri saari, jonka Vetokannas yhdistää Kotasaareen. *Roninpuro* laskee Sikolahteen, se virtaa lähellä Timoniemen koulua olevaa *Roninrinnettä* pitkin. Samalla seudulla on myös *Roninkangas*, ja Jotuniementiellä kohoavaa mäkeä kutsutaan *Pikkuroniksi*. Kuhmolaiselle nimitys *roni* tuo mieleen kivikon, *kivirovvei-*

kon. Mielikuvaa vahvistaa käynti Roninkankaalla, joka on melkoista kivikkoa. Myös Kiviniemi (1990: 70) määrittelee *ronin* ja *ronikon* kivikoksi ja louhikkomaaksi. Kuitenkin Suomen kielen etymologisen sanakirjan mukaan *roni* tarkoittaa vieläpä Kainuussa peto-, haaskalintua, haaskaeläintä. Esimerkkeinä on mainittu korppi ja varis. (SKES.) Kyselyni perusteella *ronin* merkitys haaskalintuna on tuntematon kuhmolaisille, joten on luultavaa, että *Roninpuro* on saanut nimensä kivikkoisen *Roninkankaan* mukaan. Toisaalta genetiivi *Ronin-* antaa viitteitä siitä, että nimi viittaa "jonkin johonkin" eli tässä tapauksessa sanakirjamerkityksen mukaan haaskalinnun kankaaseen ja puroon. Myös nimet *Soidinlahti* ja *Soidinniemi* viittaavat lintuihin. Siellä on todennäköisesti ollut metsäkanalintujen soidinpaikka. Myös Varajoella oleva *Liukkulahti* viittaa lintuihin. *Liukku* tarkoittaa esimerkiksi tikan hakkaamaa pesäkoloa hongassa. Lauri Lounela (1940 SMSA) kerännyt sanan *liukku* merkitsemässä tikan koloa Sotkamosta. K. A. Pfaler on kirjannut *liukku*-sanan myös Kuhmosta, jolloin sillä tarkoitettiin "siivikko-oravan" eli liito-oravan koloa hongassa. *Liukkuun* viitannee myös *Liukunniemi* Varajoella.

Tutkiessani aineistoni lintunimityksisiä paikannimiä tein sellaisen havainnon, että tällä perusteella nimetyt paikat eivät muodosta niin kiinteitä nimirypäitä kuin esimerkiksi paikan ominaisuuden tai jopa eläimistön mukaan nimetyt paikat. Selityksenä tähän pidän sitä, että linnut siivekkäinä eivät pysy kiinteästi yhdessä ja samassa paikassa. Esimerkiksi odotuksenmukaista olisi, että Lemetinlahdella oleva saari olisi *Lemetinsaari* eikä *Lokkisaari*, koska lähistöllä ei ole yhtään *lokki*-alkuista nimeä. Kuitenkin saari on nimetty siellä pesivän lintulajin mukaan. Samanlaista ihmetystä herättää myös Kiviperänlahden *Lokkisaari*, joka on aivan erillään *lokki*-nimirypäästä. Saari on vain jostakin syystä lokeille mieluinen pesimisympäristö. Luulisi myös, että Lokkiselällä olevat saaret olisi nimetty jotenkin *lokki*-sanaan viitaten. Lokkiselän saarten nimet eivät mitenkään edes viittaa lintuihin. Näin jälkeenpäin ajatellen olisi ollut helppoa nimetä aavalla selällä olevat karit ja luodot lintulajien mukaan. Lähistöllä ei useinkaan ole muita vesistönimiä, ja eläimistökin on niukkaa kaloja ja lintuja lukuun ottamatta. Näin ei kuitenkaan ole Lentualla, jossa vain yksi kareista ja luodoista on nimetty lintulajin mukaan (*Tiirakallio*).

Myös kotieläinten nimitykset esiintyvät paikannimistössä. On yllättävää, että niitä on näinkin paljon myös vesistönimissä. Niemien ja lahtien nimissä on kotieläinten nimityksiä, mutta myös saaria on nimetty niiden mukaan. Useimmiten

tällaiset kotieläinten mukaan nimetyt saaret sijaitsevat rannan ja asutuksen lähellä, koska saaria on hyödynnetty eläinten laidunnuksessa. Ainakin *Vasikkasaaressa* on pidetty kesäisin vasikoita. Apaja *Vasikanpäästäperin* on juuri Vasikkasaaren tuntumassa. *Sikoniemi* on rengasmainen niemi Timoniemellä, ja sen itäpuolella on *Sikolahti*. Lähellä virtaa *Sikopuro*. *Sikosaari* on mainittujen paikkojen edustalla. Se on pitkähkö ja matalarantainen saari. *Sikolahdenapaja* on matala kesäapaja Sikolahdella. *Siko* on *sika*-sanan yhdyssanamuoto. Sikoniemen seutu on ollut maanviljelysaluetta, mutta todennäköisempi selitys *siko*-nimityksen esiintymiselle on se, että *siko* viittaa mäyrään eli metsäsikaan, *mehtisikkaan*. Mäyriä esiintyy harvakseltaan Kuhmossa, ja jos Sikonimellä on joskus nähty mäyrä, niin luultavaa on, että se on nimetty harvinaisen havainnon mukaan. *Heponiemi* on Hyvärisensalmen ja Likolahden välinen niemi, jonka nimi viittaa hevoseen, kuten myös *Ruunaranta*. Nivalla on laaja *Lehminiemi*, ja sen eteläpuolella oleva salmi on nimeltään *Lehmisalmi*. *Anninsaaren* rinnakkaisnimi on *Lehmisaari*. Se on suurehko saari Honkisaaren ja Varissalon välissä. Variantti *lehmi* viittaa *lehmä*-sanaan. *Kukkoluoto* sijaitsee keskellä selkää, Ohtolansalmen länsipuolella. Nimensä luoto on saanut siitä, että Ohtolan talon kukko on säikähtänyt navettapaloa niin kovasti, että se on lentänyt luodolle asti (Manninen 1993: 6). Varajoella ovat *Lampolahti* ja *Lamponiemi*. Sen sijaan suoraan lampaaseen viittaa Timoniemellä oleva Kiviperänlahteen pistävä kaksiosainen niemi *Lammasniemi*. Se on myös asumuksen nimi. *Oinasniemi*, *Oinassaari* ja *Pukkisaari* on nekin nimetty kotieläinten mukaan.

Kalojen nimet kuuluvat primaaristi vain vesistönimiin, ja muutamia kaloihin viittaavia nimiä on Lentuallakin: *Haukiniemi*, *Haukilampi*, *Haukilahti*, *Lohisaari*, *Lohiapaja*, *Ahvenlahdenperä*, *Ahvenlahti* (3 kpl), *Lahnalahti*, *Matikkalahti*, *Matikkaniemi* ja *Lohiapaja*. Kiviniemen mukaan *ahven*, *hauki* ja *särki* kuuluvat tavallisimpiin määriteosiin vain lampien nimissä. Vasta kalastuksen ja saadun saaliin perusteella usein nimetään järvi; esimerkiksi *Haukijärvi*-tyyppinen nimi annetaan harvoin tietämättä järven kalakantaa tms. Vaikka muikku on yleinen saaliskala, sen nimityksiä näkyy juuri tästä syystä harvoin järven nimissä. Muikkua ei siis ole pyydetty nimettömistä järvistä. Pienet, syrjäiset lammet ovat voineet olla jonkin yhteisön elinpiirissä kauan nimettöminä, ja koska myös jonkin kalalajin suhteellinen runsaus on ollut niiden osalta helpommin havaittavissa, lammet on nimetty paljon useammin juuri tämän seikan perusteella. (Kiviniemi 1990: 140—141.) Kiviniemi kuitenkin

huomauttaa, että esimerkiksi *Haukijärvi* ei välttämättä ole seudun haukisin järvi. On voinut olla niin, että seudun haukisin järvi on nimetty jo aikaisemmin joidenkin muiden ominaisuuksiensa perusteella.Vaikka paikannimet tavallisesti ovat asiataustaltaan motivoituja, niiden ei tarvitse ilmaista paikan tärkeintä funktiota eikä sitä, että tietty erityispiirre olisi tyypillinen vain kyseiselle paikalle. (Kiviniemi 1977: 208.)

Kalannimitysten yleisyysjärjestys näyttää melko tavanomaiselta. Merkittävimpiä kaloja ovat olleet ahven ja hauki sekä nimistössä harvinainen muikku. Suomalaisen nimistön perusteella myös särki on yleinen. (Kiviniemi 1990: 141.) Lentualla ei ole yhtään *särki*-alkuista paikannimeä. Mielestäni tämä johtuu siitä, että järvi on niin karurantainen ja aavaselkäinen, että särki ei viihdy sellaisessa ympäristössä. Särki on vasta viime vuosina alkanut yleistyä veden rehevöitymisen myötä Lentuassa. Tosin esimerkiksi Vaanilanrannalla on ollut vanhastaan särkeä, mutta ei kuitenkaan siinä määrin, että siitä olisi jäänyt viitteitä nimistöön. Myös *siika-* ja *lohi*-alkuiset paikannimet ovat Lentualla harvinaisia. Aineistossani on ainoastaan kolme näihin kaloihin viittaavaa nimeä: *Siikakari*, *Lohiapaja* ja *Lohisaari*. Lohiapajasta on lohi käynyt pyydyksiin erityisen hyvin, ja *Lohisaari* on Timoniemenvaaran eteläpuolella oleva hiekkainen niemeke, joka on korkean veden aikaan saari ja matalan veden aikaan niemi. *Siikakari* on Lehtosaarista itään oleva pitkähkö kari, joka on kierrettävä aivan Lammasniemen kärkeä myötäillen. *Matikka*-alkuiset nimet, *Matikkalahti* ja *Matikkaniemi*, ovat murteellisia variantteja *made*-nimisestä kalasta. Yllätyksellistä on, että Lentualla on myös *Lahnalahti*, sillä lahnaa ei ole mitenkään yleisesti kalasteta Lentuasta.

Kiviniemi (1990: 140—141) väittää, että sama nimi ei yleensä toistu saman yhteisön antamana, ja jos jokin nimi on jo osana nimenkäyttäjäyhteisön keskeistä nimistöä, se estää muiden samanlaisten syntymistä. Lentualla on kolme *Ahvenlahtea*, ja kaksi näistä on Timoniemen peruskarttalehdellä, tosin eri suunnilla. Tässä tapauksessa yksi *Ahvenlahti*-nimi ei ole estänyt muiden samanlaisten nimien käyttöön ottamista. Syynä tähän on varmaankin se, että Timoniemellä olevat Ahvenlahdet ovat molemmat kaislikkoisia lahtia, jotka ovat hyviä ahvenen onkipaikkoja. Ne on siis nimetty tavallisimman saaliskalan mukaan.

6.4.2. Kasvillisuus

Mäntymetsät ovat Suomessa yleisimpiä, ja se näkyy myös nimistössä. Lentualla on muutama paikka, jotka on nimetty männyn tai sen synonyymien mukaan. *Mäntyniemi* on pitkä ja kapea niemi Rytikaarteessa. Sen niemennokka pistää Kuottuanjärveen, joka on Rytikaarteen ja mantereen välinen vesistö Lentuassa. *Petäjäniemi* on Varajoella oleva laaja niemi, jossa on pitkä ja kapea kärki. Petäjäniemestä mantereelle päin ovat *Petäjäniemensuo* ja *Petäjäniemenkangas*. *Honkisaari* sijaitsee Varajoella, Multisaaresta etelään. Siellä kasvaa mäntymetsää. Mäntyihin viittaavat myös apajannimet *Lakanalus*, *Mustanmännynalus*, *Pökkelöapaja* ja *Isokuusenalus*. Vaikka Suomessa ei ole juuri ollenkaan haapavaltaisia metsiä, siitä huolimatta haavan esiintyminen on huomioitu nimeämisessä yllättävän usein. Kiviniemi (1990: 132) arvelee tähän selitykseksi sitä, että harvinainen luonnehtii paikkaa aina yleistä paremmin. Lentuallakin on huomattavan monta haapaan viittaavaa nimeä: *Haaponiemi, Haapokaartamonapaja*, *Haapakaarre*, *Haaparanta* ja *Haaposaari*. Näitä ei kuitenkaan voi kutsua nimirypääksi, sillä paikat sijaitsevat aivan erillään toisistaan. Mielestäni tämä seikka juuri todistaa Kiviniemen väitteen oikeaksi. Lentuallakaan ei ole haapavaltaisia metsiä, vaan paikat on voitu nimetä vaikka vain yhden haavan mukaan. Haapa on siis erottunut muusta puustosta ja näin toiminut nimeäjän innoittajana. *Ykspuinen* on karikoiden ympäröimä pieni saari Lentuan suurimmalla selällä, Maijankarista itään. Aikoinaan siellä kasvoi vain yksi puu, joten saari on nimetty sen mukaan. Nykyään saarella kasvaa mäntymetsää. Puustoon viittaa myös nimi *Pahkaranta*. Paikka sijaitsee Juttualla, Vitikkosaaren itänurkassa. *Pahka* tarkoittaa kovaa ja kuperaa epämuodostumaa puun rungossa (PS). Paikalla on kasvanut todennäköisesti pahkainen puu tai useita puita. *Pärtölahti* on matalahko lahdenpohjukka Kotasaaressa, Varajoella. *Pärtö* on murteellinen variantti sanasta *pärty*, joka tarkoittaa roskaa, törkyä ja romua (SKES). Lahti lienee saanut nimensä puustosta syntyneestä roskasta, mahdollisesti parkkausjätteestä. Nimeäjä olisi voinut todeta: "*van kun kerttyy pärttöä tuohon lahtteen.*"

Pieni Lehtoniemi, *Lehtoniemi* ja *Lehtolahti* sijaitsevat kaikki lähellä toisiaan. *Lehtoniemi* ja *Lehtolahti* ovat myös asumusten nimiä. Kiviperänlahdella ovat *Lehtosaaret*, kaksi karien ympäröimää saarta. Toisin kuin nimestä voisi päätellä, *Lehtosaarissa* on enimmäkseen mänty- ja kuusimetsää. *Lehto* tarkoittaa ruohokasvi-

pohjaista rehevää metsää, jossa kasvaa pääasiassa lehtipuita (PS). *Lehtoniemen* ja *Lehtolahden* ympärillä sen sijaan on koivuvaltaista sekametsää. Toiset Lentuan *Lehtosaaret* ovat keskellä Kotaselkää. Ne ovat kolmen saaren ryhmä, jossa on kaksi suurehkoa saarta ja yksi muita selvästi pienempi. Saarissa kasvaa mäntymetsää. *Lehtohiekka* on apaja ja hiekkaranta Timoniemellä. Se sijaitsee Lehtolahden hyvän hiekkarannan edustalla. *Lehdonnenä* on taas Salonsaaresta pistävä nenämäinen niemi Nuottilahden rannalla. *Korpikoski* on Lentuan vesistöön kuuluvien Laukanjärven ja Ison Korpijärven välissä. *Korpikoskenalus* on suvanto ennen koskea Laukanjärven puolella. Mantereella, *Korpikosken* partaalla, sijaitsee Korpelan asumus. Alueella on mäntymetsää, mutta myös *korpi*-nimitykseen viittaavaa kuusikkoa. Kuhmossa *korpi*-nimitys merkitsee muutakin kuin kuusikkoista metsää; se tarkoittaa muusta asutuksesta syrjässä olevaa seutua. *Iso Korpijärvi* ja *Korpikoski* kieltämättä ovat syrjässä verrattaessa niitä muihin Lentuan osiin. Todennäköisesti nämä nimet paljastavat juuri nimeäjän näkökulman. *Salonsaari* on Kotaselän pohjoispuolella oleva suuri saari. Sen etelärannalla on myös samanniminen asumus. Nimensä mukaisesti saari on metsäinen ja muihin asumuksiin nähden Salonsaaren talo on ollut melkoisen syrjässä. *Salo* tarkoittaa suurta asumaton metsäaluetta, korpea, mutta vanhemman merkityksen mukaan myös isoa, metsäistä saarta (PS). *Vitikkosaari* on suuri saari Kotaselän koillisosassa. Sen yhdistää *Vetotaival*-niminen kannas Kotasaareen. *Vitikkosaaressa* on Vitikon asumus. *Vitikko* tuo mieleen kuhmolaiselle sakean kasvuston, *rytteikön*. Kiviniemi (1990: 72) on koodannut *vitikon* metsää, metsäaluetta, metsäsaareketta ja metsikköä tarkoittaviin sanoihin. Samanlaiseen kasvillisuuteen viittaa myös nimi *Rytöniemi*. Paikka sijaitsee Nivalla, aivan Mertaperän pohjoispäässä.

Risuhiekka on Lentuan rannalla oleva hiekkaranta, joka on saanut nimensä aaltojen mukana tulleista risuista. Martti Määttä (s. 1938) kertoo kuulleensa, että "*joku kanatalaenen oli tuumannu, että ei oom missään nähnyn niin kullavväristä hiekkoa*". *Juurikkaranta* on saanut nimensä rannalla olevista juurikoista. *Juurikat* ovat puiden irrallaan olevia kantoja, *juurakoita* (SMS). Myös juurakoista on poltettu tervaa metsän tervaksien ohella. Ne olivat parempia tuottamaan tervaa kuin kolemetsän särökset. (Manninen 1993: 64.) *Juurikkaranta* kuuluu samaan nimirypääseen *Juurikkapuron* ja *Juurikka-ahon* kanssa. *Juurikkapuro* lähtee *Törisevän* alangolta ja laskee *Juurikka-ahon* halki Lentuaan. Puro on saanut nimensä juuri ahon mukaan. *Juurikka-aholle* on jäänyt juurakoita metsänraivaustöiden jälkeen. Nimirypääseen

kuuluu myös *Juurikkapuronsuu*. *Juurikkapurosta* käytetään rinnakkaisnimeä *Pillupuro* sen pienen virtauksen takia. Timoniemellä sijaitseva *Hakolahti* ja Kekkosenvaaran kartalla oleva *Hakoniemi* ovat saaneet nimensä todennäköisesti kalojen kutupaikaksi asetetusta havupuun oksasta tai latvuksesta (SMS). Esimerkiksi rysää on pidetty usein risun tai haon lähellä. Itämurteissa *hako* tarkoittaa vettynyttä puuta, *liekoa* (Ruoppila 1967: 12).

Kainuulaisille marjastus on aina ollut tärkeä harrastus ja rahantulonlähde. Niinpä hyvien marjapaikkojen eli *marikoiden* mukaan on nimetty myös vesistönimiä. *Marjosaari* on suurehko saari Salonsaaren itäpuolella. Marjosalmi on näiden saarten välissä oleva kapeahko salmi. *Marjosaari* on niin lähellä mannerta, että siellä on lyhyt matka käydä marjassa. *Marjasaari* on pieni saari Varajoella, Kotasaaren Vetotaipaleen länsipuolella. Saari muistuttaa lähinnä kallioista luotoa, joten nimeämisperusteena eivät välttämättä ole olleet saaren hyvät marjamättäät, vaan pieni ja pyöreä muoto. Saari on kuin marja. Kiviniemen (1990: 135) mukaan marjakasveihin liittyvät nimitykset ovat *sammal*-nimityksisiä harvinaisempia. Lentualla ei kuitenkaan ole yhtään sammaliin viittaavaa nimeä, mikä on sinänsä yllättävää, koska sammal on aikoinaan ollut suosittu eristysmateriaali hirsitalojen seinissä. Aluskasvillisuuden eli varvikon mukaan on nimetty *Varpusaari* Varajoella. Saaressa on poltettu aikoinaan tervahautaa. Varvikkoon viittaa myös Nivan *Varpasaari*. Sinne on ollut helppo rakentaa kesämökki, koska saari sijaitsee niin lähellä mannerta. *Varpa* tarkoittaa hentoa oksaa tai vesaa, pienen puuvartisen kasvin vartta (SKES).

Viljelykasvien nimityksistä Lentualla esiintyy *nauris*. *Naurissaari* on Lokkiselällä, Varajoella. *Nauris*-nimitys liittyy tavallisesti kaskiviljelyyn (Kiviniemi 1990: 135). Nauris oli yleinen viljelykasvi, koska se korvasi kauan aikaa perunan (Räisänen 1982: 103). Viljelykasveihin kuuluu myös hamppu. Lentualla on *Hamppuniemi* ja *Hamppulahti*. *Hamppu*-nimityksiset paikannimet viittavat pikemminkin käyttöön kuin kasvupaikkaan (vrt. Räisänen 1982: 113.) Palaan tähän asiaan myöhemmin tutkielmassani. *Nurmisaari* on Kumpusaaren ja mantereella olevan Saaren asumuksen välissä oleva saari. Siellä on todennäköisesti laidunnettu karjaa, joten saari on saanut siitä nimensä. *Nurmi* tarkoittaa varsinaisten ruohokasvien muodostamaa matalaa ja tiheää kasvipeitettä, nurmikkoa, heinämaata tai heinäniittyä (PS). Tavallaan viljelykasveihin tai paremminkin niistä saataviin tuotteisiin viittaa myös nimi *Jauholahti*. Paikka sijaitsee Multisaaressa, ja mantereella sen vastapäätä ovat

Peltolan ja Hanhelan asumukset. *Olkisalmi* ja *Olkiniemi* sijaitsevat Vitikkosaaren itäosassa. *Olki* tarkoittaa tuleentuneen korsiviljakasvin kortta (PS).

Korteniemi kuuluu *korte*-alkuiseen nimirypääseen, jonka kaikki paikat sijaitsevat lähekkäin toisiaan. *Korteniemi* on asumus, mutta myös Kortelahden ja Hietalahden välinen, itään päin oleva niemi. *Kortelahti* on Hietalahden eteläpuolella oleva pienehkö lahti, josta lähtee *Kortepuro*. Samaan nimirypääseen kuuluu myös jo aiemmin mainittu apaja *Korteniemenkylki*. Paikat ovat saaneet nimensä todennäköisesti vesikasvillisuuden mukaan, sillä ympäristössä kasvaa järvikortetta. Samoin vesikasvillisuuden mukaan on nimetty *Leväniemi* ja *Levälahti*. Lentualla on kolme *Levälahtea* ja kaksi *Leväniemeä*. On vielä melkoinen sattuma, että molempien *Levälahti* ja *Leväniemi* -parien mantereen puolella on *Leväsuo*. "Yksinäinen" *Levälahti* sijaitsee Juttualla, Kurikkasalmen länsipuolella. Myös *Levälahdenapaja* Timoniemellä kuuluu *levä*-nimityksisiin vesistönimiin. Satakunnassa, Pohjanmaalla ja Peräpohjolassa käytetaan järviruo'osta nimitystä *ryti* (Tuomi 1989: 51). Todennäköisesti Lentuan saari ja asumus *Rytikaarre*, apaja *Rytikaarteenranta* ja asumuksen nimi *Rytiranta* on nimetty juuri järviruokoa tarkoittavan *ryti*-nimityksen mukaan. Vesikasvillisuuden mukaan on nimetty myös Timoniemellä oleva *Lummelahti*. Lahdella kasvaa lummetta, ja se on suosittu kesämökkialue. Samoin vesikasvillisuuteen viittaava on Kaihlalammesta alkunsa saava leveähkö *Kaihlajoki*, joka laskee Mertaperään. Kaihlalammesta lounaaseen on *Kaihlavaara*, joten voidaan puhua nimirypäästä. *Kaihla* tarkoittaa kaislaa tai silmän samentumaa eli kaihia (SMS). Tässä tapauksessa kyseessä lienee kuitenkin kaisla.

6.5. Paikan suhde muuhun

6.5.1. Henkilöön ja asumukseen viittaavat nimitykset

Ihmiseen viittaavat sanat ovat melko tavallisia siksi, että paikan omistus tai nautinta on ollut yksi tärkeimmistä nimeämisperusteista sijainnin jälkeen. Yleisimmät ihmiseen viittavat sanat paikannimistössä ovat henkilönimiä. Useimmiten henkilönimet ovat kristillisperäisiä etunimiä, koska suurin osa paikannimistöstämme on suhteellisen nuorta. Jokin henkilönimi, joko etu-, suku- tai lisänimi, sisältyy keskimäärin vähintään 10 %:iin kaikista paikannimistä. (Kiviniemi 1990: 143.) Olettamukseni on,

että ihmiseen viittavia nimiä on enemmän kulttuuri- kuin luontonimissä. Eritoten asumukset on nimetty usein jonkin henkilön mukaan. Lentuan vesistönimissä henkilöön viittaavia nimiä on 6,7 % nimien kokonaismäärästä. Nimet liittyvät enimmäkseen paikan omistukseen ja nautintaan.

Sukunimeen viittaavia nimiä on Lentualla yllättävänkin monta, kun kyse on kuitenkin vesistönimistä. Jo aiemmin mainitut *Lemetinlahti* ja *Pieni Lemetinlahti* viittaavat mielestäni sukunimeen. Todennäköisesti *Lemetti* on kuhmolainen variantti sukunimestä *Klemetti*. *Lemetti* tosin tarkoittaa puitua, mutta pohtamatonta akanaista viljaa tai akanoineen jauhetusta viljasta tehtyä leipää (SKES). Kuitenkin olen sitä mieltä, että *Lemetinlahti* ja *Pieni Lemetinlahti* on nimetty henkilön mukaan, sillä varsinkin nimissä oleva *Lemetti*-nimityksen genetiivimuoto viittaa mielestäni sukunimen kuhmolaistuneeseen varianttiin. Muita sukunimiin viittaavia nimiä Lentualla ovat *Huotarinlahti*, *Kekkosenlahti*, *Ikosenranta*, *Ikosenpuro*, *Ikosenpuronsuu*, *Koponen*, *Koposensaari*, *Koposenluoto* ja *Hyvärisensalmi*. *Huotarinlahti* on Marjosaaressa oleva muodoltaan loiva lahti. Todennäköisesti se on ollut jonkun Huotarin vakiokalastuspaikka. Mielenkiintoinen on vesistönimiin kuuluva *Kekkosenlahti*. Samaa nimiryvästä mantereella ovat *Kekkosenlampi*, *Kekkosensuo* ja *Kekkosensuonsaareke*. Nämä nimet ovat paljon vanhempia kuin Kuhmon ja Iivantiiran välinen *Kekkostie*, jonka rakentamiseen presidentti Urho Kekkonen myötävaikutti. Niinpä uskon, että niillä ei ole mitään tekemistä presidentin mukaan nimetyn tien kanssa ja ne viittaavat johonkin muuhun Kekkoseen. *Ikosen*-alkuinen nimiryväs on Juttualla, Laukanjärven rannalla. Samaa rypääseen kuuluu vielä mantereella oleva *Ikosenkangas*. *Koponen* on yksi Lentuan suurista selistä, ja *Koposensaari* on selällä oleva suurehko saari. *Koposenluoto* on kookkaan Marjosaaren lounaispuolella. *Hyvärisensalmi* on Jysmänniemen ja Heponiemen välinen salmi, jossa on maantiesilta.

Etunimeenkin viittaavia nimiä on Lentualla muutama. *Matinhiekka* on Harjun asumuksesta ja Harjunniemestä itään oleva hiekkaranta Varajoella. Kuten jo aiemmin olen selittänyt, *Vaskonluoto* on saanut nimensä karjalaismies *Vaskon* mukaan. Samoin Lentuan suuri niemi ja kylä *Timoniemi* on nimetty *Timo*-nimisen miehen mukaan. Mielestäni huomionarvoisia ovat Lentualla esiintyvät neljä paikannimeä, jotka viittaavat naisiin. Kuitenkin kalastaminen ja vesillä liikkuminen ovat varsin miehisiä harrasteita, ja näin ollen olisi loogista, että paikannimet viittaisivat miehiin. Tällaisen ajattelun mukaan kodin piirissä olevat paikat voisivat pikemmin-

kin viitata naisiin, sillä perinteisesti naisen paikka on ollut olla kotona ja navetassa. *Maijanpytynalus* tai *Maijanpyllynalus* ovat rinnakkaisnimiä apajannimelle *Maitopytynalus*. Erikoisen nimensä apaja on saanut siitä, että tästä kohdasta sai auringonlaskun aikaan maitopytyn täyden muikkuja. Nimen alku *Maito-* on voinut vaan muuttua kansan suussa *Maijan*-aluksi, mutta onhan tästä apajasta nuotanneella nuottakunnalla voinut hyvinkin olla *Maija*-niminen henkilö soutajana. Lieneekö sama Maija ollut nimeäjän innoittajana, sillä Lentuan suurimmalla selällä on *Maijankari*. Se on Likosaaresta suoraan itään oleva usean kiven muodostama karikko. Lokkiselällä, Kotasaaren ja Multisaaren välissä, on pieni *Ellinsaari*. Siitä lounaaseen, Varissalon ja Honkisaaren väliin, sijoittuu *Anninsaari*, rinnakkaisnimeltään *Lehmisaari*. Todennäköistä on, että siellä on *Anni*-niminen emäntä pitänyt karjaansa, sillä saaresta ei kovin pitkä matka Kotasaaren taloihin. *Juhosen*-alkuinen nimiryväs viittaa todennäköisesti myös etunimeen, mutta syvennyn siihen tarkemmin tuonnempana tutkielmassani.

Apajannimi *Töriseväläisenhaka* poikkeaa muodoltaan kaikista muista. Se on ollut *Törisevän* talon isännän vakioapaja eli kyseessä on nautintanimi. Nimi ei viittaa etu- tai sukunimeen vaan taloon. Kuitenkaan nimi ei ole **Törisevänhaka*, vaan se viittaa Törisevän talon asukkaaseen ja tässä tapauksessa isäntään. Kuhmossa on varsin tavallista, että ihmisistä, eritoten isännistä, puhutaan talon nimen mukaan. Esimerkiksi Reporinteen isäntä Veikko Huotari on ytimekkäästi *Repo-Veikko* ja Hietalan isäntää Pentti Pääkköstä kutsutaan *Hietalaiseksi*. Nimellä *Töriseväläisenhaka* on varsin omistava sävy; neutraalimmin nimettyyn apajaan olisivat varmaan muutkin uskaltaneet viritellä pyytöjään.

Lentualla on myös muita ihmiseen viittaavia paikannimiä, ei-proprisia nimityksiä. Nämä nimet eivät yksilöi tarkasti viittauksensa kohdetta, ja osa tällaisista nimistä on jopa hieman ivallisia. Lentualla neutraalein näistä nimityksistä on *Ukonsaari*. Se sijaitsee Lokkiselän pohjoispäässä. *Vaivasenlahti* on Varissalon eteläosassa oleva lahdenpohjukka. *Vaivanen* viittaa vammaiseen, rujoon, raajarikkoon, vähäpätöiseen tai kurjaan ihmiseen (SKES). On mahdollista, että lahtea on käyttänyt kalapaikkanaan jokin vammainen henkilö. Tietenkin lahti on voitu nimetä myös raajarikon eläimen mukaan. *Rahkosensaaret* ovat kahden pienen saaren ryhmä *Rahkosenlahden* edustalla Nivalla. Nimien genetiivimuoto voisi viitata sukunimeen *Rahkonen*. Kuitenkin uskon, että niemi ja saaret ovat saaneet nimensä jonkin muun kuin *Rahkonen*-nimisen henkilön mukaan. Nimittäin myös Kainuussa *Rahkonen*, *Rahkonukko*,

Rahkosäijä on myytillinen olento, kuun tervaaja, jonka kuun mustat täplät näyttävät muodostavan. Nimitys voidaan yhdistää joko rokkotautia merkitsevään *rahko*-sanaan (*rahka*) tai pärepihtiä tarkoittavaan *rahko*-sanaan. Jälkimmäistä, pärepihti-selitystä tukee ehkä vielä vepsän sanan merkitys 'uuninhaltija'. Muun muassa Itä-Karjalassa pärepihdin paikka on ollut uunin kupeessa. (SKES.) *Pörsöniemi* on niemennokka Timoniemellä, lähellä Suvirinteen talon rantaa. Nimi on erikoinen eikä siinä ole genetiivin tunnusta. Arvelen kuitenkin, että nimi viittaa ivallisesti rikkaaseen henkilöön, *pörsöön*. Samoin arvovaltaisen henkilön eli herran mukaan on nimetty lahdenpohjukka *Herraskaarre* Varajoella. *Papinsaari* on pienehkö saari usean saaren ryhmässä Varajoella, Honkisaaren ja Varpusaaren välissä. Pappi on ollut merkittävä henkilö, ja nimistössämme *Pappi-*, *Papin*-alkuiset nimitykset ovat melko tavallisia. Varsinkin niihin liittyvien erilaisten perusosien määrä on yli toista sataa (Kiviniemi 1990: 107). Varsinaisesti asumuksiin liittyviä nimiä on Lentualla muutama. Usein niissä on genetiivimuoto osoittamassa omistusta. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi *Vaanilanranta*, *Kinnulanniemi*, *Korteniemenkylki*, *Kankaansaari*, *Harjunniemi*, *Ohtolansalmi* ja *Rytikaarteenranta*. Nimi Pohjolanpuro liittyy myös asumukseen. Pohjolanpuro virtaa Pohjolanaution läpi Puroniemeen. Pohjolanautio on vanha talonpaikka, ja siellä on nykyään kesämökki. Vanha kansa muistelee, että aikoinaan puhuttiin Pohjolanautiossa olevan lappalaisten hautoja. Useat asumuksennimet sellaisenaan ovat myös vesistönimiä. Luonnollisesti asumukset sijaitsevat samannimisen niemen tai lahden lähellä tai samannimisessä saaressa. Muun muassa *Hietaniemi*, *Jotuniemi*, *Korteniemi*, *Lehtolahti*, *Lehtoniemi*, *Likolahti*, *Kumpusaari*, *Salonsaari*, *Lammasniemi* ja *Lapinsalmi* ovat sekä asumus- että vesistönimiä. Lapinsalmen talo on kuuluisa siitä, että Akseli Gallen-Kallela vieraili matkoillaan siellä ja luonnosteli tunnettuja teoksiaan, kuten Iltarauha-taulun.

Määrittelen asumuksiin viittaaviksi myös sellaiset nimitykset, joissa ei tarkasti yksilöidä paikkaa. Lentualla tällaisia nimityksiä ovat *Koti-*, *Maja-* ja *Sauna*-alkuiset nimitykset. On selvää, että tämänkaltaisia nimityksiä on enemmän asutus-, viljely-, ja maastonimissä kuin vesistönimissä. Tavallaan myös nimi *Autiolahti* viittaa asumukseen, sillä todennäköisesti siellä on joskus jäänyt asumus autioksi. *Koti-*, *Koto*-alkuiset nimitykset ovat nimistössämme yleisimpien joukossa puhuttaessa kulttuuripaikkaa tarkoittavista määritteistä. Yhtenä selityksenä *koti*-määritteisten yhdyssanojen ja -nimien yleisyyteen pidetään sitä, että ne ovat muun muassa *perä-* ja

taka-alkuisten ilmausten vastakohtapareja. Asunpaikkahan on se elinpiirin keskus, josta käsin etenkin taloon kuuluvien maiden sijainti määritetään. Tällaisissa yhdyssanoissa *koti-*, *koto*-määritteillä onkin tavallisesti vain yksi mahdollinen tarkoite. Voi sanoa, että ne ovat oikeastaan yksilöiviä, sillä ne rajaavat ahtaasti niiden mahdolliset tarkoitteet useimmissa käyttöyhteyksissään. Hyvin monet paikat voidaan luokitella *kiviniemiksi* tai *ahvenlahdiksi*, mutta *kotiniemeksi* tai *kotirannaksi* sopii useimmiten vain jokin tietty paikka (Kiviniemi 1990: 96—97). Vitikkosaaressa ovat vierekkäin *Kotilahti* ja *Majaniemi*. Ne sijaitsevat aivan lähellä *Vitikko*-nimistä asumusta, joten todennäköisesti asukkaat ovat nimenneet lahden "omaksi kotilahdekseen". *Kotiranta* on Korpelan asumuksen ranta Juttualla. *Maja* viittaa kotiin, mutta *majava*-sana on voinut sekaantua, etenkin *majaa*-asussaan, nimien asiataustan unohduttua *maja*-sanaan (Kiviniemi 1990: 139). Myös asumukseen viittaa Nivalla oleva Taanulahti. *Taanu* tarkoittaa Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa, Kainuussa ja paikoin Pohjois-Pohjanmaalla mökkiä, tönöä, majaa, huonoa asumusta tai pientä maapalstaa (SKES). Vanhan polven vaatimattomissa oloissa asuneet kuhmolaiset ovat voineet sanoa kotiin lähtemisestä "*on kaet se lähettävä toanulle*". Vielä nykyäänkin sana *taanu* on vanhemman väestön tiedossa. Nykykuhmolaiset todennäköisesti käyttäisivät *taanun* tilalla samaa tarkoittavaa sanaa *pöksä*. *Saunaniemi* ja *Saunasaari* ovat Nivalla, melkein Vaanilan talon edustalla. Mantereella on vielä samaan nimirypääseen kuuluva *Saunalampi*. Todennäköisesti paikat ovat saaneet nimensä aikoinaan niemellä olleen niittysaunan mukaan. Myös Varajoella on *Saunasaari*. Se on pitkähkö saari Rytikaarteen pohjoispuolella. Se sijaitsee niin lähellä asumuksia, että on varsin todennäköistä, että sekin on nimetty niittysaunan mukaan. Saareen on tultu heinätöihin, ja heinämiehet ovat yöpyneet ja valmistaneet ruokaa niittysaunalla. *Sauna*-nimitykseen viittaa myös apajannimi *Saunasaarenlahdeke* Nivalla. Nissilän (1975: 76) mukaan muun muassa *maja-*, *pirtti-*, *sauna-* ja *tupa*-nimet liittyvät usein juuri viljelijän tilapäiseen oleskeluun kaukaisilla viljelyksillä, varsinkin kaskimailla.

6.5.2. Kulttuurituotteisiin viittaavat nimitykset

Kulttuurituotteisiin viittaavissa nimityksissä kuvastuu selvästi vanha kansankulttuuri, mutta erityisesti ne kertovat paljon siitä, millaiset työt ja toimet näkyvät yleisimmin suoraan paikannimistöstä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että esimerkiksi pyyntimies-

ten tarpeisiin syntyneiden paikannimien ei välttämättä tarvitse viitata pyyntiin. Jos jonkin alueen nimistöä tutkitaan kokonaisuutena, siihen sisältyy aina monenlaisia viitteitä nimenantajien kulttuuriin. Varsin kuvaavaa on se, että paikannimistössä kuvastuu sellainen toiminta, joka on ainakin jonkin aikaa leimannut paikan näkyvällä tavalla. Paikkojen yksilöivää luonnetta voisi kuvailla opastavaksi, sillä se mikä on luonnonmaisemassa erikoista tai ihmisen kannalta tärkeää, sopii myös hyvin paikan "osoitteeksi". (Kiviniemi 1990: 147.)

Lentuan paikannimistössä juuri tällaista väliaikaisesti paikkaa leimaavaa toimintaa ovat olleet savotat ja uitot. Kauan aikaa sitten tapahtunut työ ja toiminta on vieläkin tallessa nimistössä. *Jätkäniemi* on Varajärven pohjukassa, Luulajanjokisuulla. Se on luultavasti ollut tukkijätkien kortteeripaikka, kun he ovat laskeneet puutavaraa Luulajan vesistöstä. Varajoella ovat myös *Uittolahti* ja *Uittoniemi*. Ohtolansalmi on ollut hyvä uittoreitti, sillä se on tarpeeksi syvä ja leveä. *Uittolahti* ja *Uittoniemi* sijaitsevat Ohtolansalmen eteläpuolella, sen leveimmällä kohdalla. Väliaikaiseen työhön viittaa todennäköisesti myös nimitys *Muurausniemi*. Se on leveähkö niemi Ulkulahden ja Ahvenlahden välissä Timoniemellä. Tosin paikallinen väestö puhuu *Muuraisniemestä*, jolloin voisi olettaa, että nimitys viittaa muuraimeen eli suomuuraimeen. Toinen mahdollinen viittaus voisi olla muurahaiseen. Karttanimeä *Muurausniemi* puolustaa kylläkin se seikka, että Ahvenlahden perukassa, ihan niemen lähellä, on ollut aikoinaan savenottopaikka, joten nimitys tämän perusteella viittaisi todennäköisemmin rakentamiseen liittyvään muuraukseen. *Laivaniemi* on niemennokka Ison Lentuankosken niskassa. Lentualla on seilannut laiva sota-ajan jälkeisinä vuosina, ja se on ollut ankkurissa viikonlopun yli Laivaniemessä. Niemestä on lähtenyt *Laivapolku*, joka on kulkenut Törisevän talon kautta.

Tervanpoltto on ollut 1600-luvulta alkaen tärkeä elinkeino maatalouden rinnalla (Kiviniemi 1990: 147). Myös Lentuan alueella on poltettu tervaa. Varsinkin Timoniemellä on runsaasti vanhoja tervahautoja, jotka ovat osittain vielä nykyäänkin havaittavissa maastossa. *Hautahiekka* on hiekkaranta Hamppulahden ja Juhosenlahden välissä. Se on saanut nimensä lähellä olevista useista tervahaudoista. Kiinnostavaa on se, että Hautahiekan lähellä on *Juurikka*-alkuinen nimiryväs. Kuten jo aikaisemmin totesin, *juurikoita* eli juurakoita on käytetty tervahaudan raaka-aineena. Samalla seudulla on myös *Juhosen*-alkuinen nimiryväs, johon kuuluvat nimet *Juhosenlahti*, *Juhosenaho*, *Juhosenahontie* ja *Juhosensuo*. Lienee todennäköistä, että nämä

paikat on nimetty säröksien kerääjän ja tervahaudan polttajan mukaan. Paikannimet viittaavat etunimeen *Juho* tai sukunimeen *Juhonen*. Luultavammin kyseessä on joku *Juho*-niminen mies, jonka nautintamaihin alue kuului. Päätelmäni mukaan siis *Juho(nen)* keräsi *juurikot* ja poltti tervahautoja *haotahiekan* lähellä. Lentuan vesistöön kuuluvalla Iso Korpijärvellä on *Hautalahti*, ja sekin lienee nimetty tervahautojen mukaan. *Tervasaari* sijaitsee Nivalla, Ulkulahden itäpuolella. Mantereella on ollut tervahautoja. Todennäköisesti saarta on käytetty tervatynnyreiden väliaikaisena säilytyspaikkana. Lentuan vesistöön kapealla salmella yhdistyvä, pikemminkin pitkä lahdenpohjukka on Nivalla oleva *Tervajärvi*. Lähistöllä ovat *Terva-aho* ja *Tervavaara*. Paikat on todennäköisesti nimetty alueella olevien monien tervahautojen mukaan. Tosin nimi *Tervajärvi* saattaa myös viitata järven tummaan veteen (Pitkänen 1989: 329).

Työkaluihin, esineisiin ja asumuksiin viittavia nimiä on erityisen paljon pienehköllä alueella Juttualla. Näin nimetyt paikat sijaitsevat lähellä toisiaan Vitikkosaaren ympärillä, ja todennäköisesti ne on myös nimetty samoihin aikoihin. Nimien aihepiiri on järkeenkäypä, sillä alueella on kolme asumusta. Mielestäni on luontevaa ajatella, että työkaluihin ja esineisiin viittavia nimiä ei anneta ihmisasumuksista kaukana oleville paikoille, vaan ne nimetään mieluummin esimerkiksi maaperän tai kasvillisuuden mukaan. *Kurikka*-alkuisen nimirypään muodostavat Lentuan vesistöön kuuluvat *Kurikkajärvi*, *Kurikkasalmi*, *Kurikkalahti* ja *Kurikkaniemi*. Todennäköisesti nimet ovat alun perin olleet muotoa **Kurikkajärvensalmi* ja **Kurikkajärvenlahti*, sillä epäilen, että nimet ovat redusoituneet. *Kurikka* tarkoittaa puunuijaa tai pesukarttua, yleensäkin yhdestä puusta tehtyä nuijaa (SKES). Vitikkosaaressa on monta työkaluun viittaavaa niemen nimeä, kuten *Puukkoniemi*, *Naulaniemi*, *Pyssyniemi* ja *Kelloniemi*. Mielenkiintoista on, että lahdille ei ole annettu vastaavia nimiä, oikeastaan näiden niemien lahtia ei ole nimetty ollenkaan. Syvemmälle saareen ulottuvat lahdenpohjukat on toki nimetty, mutta luultavasti rantaviivasta vähän erottuvia lahtia ei ole katsottu tarpeelliseksi nimetä. Vesilläliikkujan on helpompi havaita rantaviivasta ulkonevat niemet kuin lahdet, joten Vitikkosaaren rantaviivaa loivasti myötäileviä lahtia ei ole pidetty tärkeänä nimetä. Kiviniemen mukaan (1990: 147) mukaan määriteosa *Kello-* liittyy useimmiten tarinoihin kirkonkellojen kätkemisestä. Tietooni ei ole ainakaan tullut, että Juttuan *Kelloniemi* liittyisi jotenkin kirkonkellojen kätkemiseen. Aiemmin mainitut *Kirnusaari* ja *Huhmarsaaret* viittaavat kodin käyttöesi-

neisiin. Mielestäni saaret ovat kuitenkin saaneet nimensä kirnua ja huhmarta muistuttavien muotojensa perusteella, joten olen käsitellyt niitä tarkemmin luvussa 6.2.

Juttualla ovat myös *Keihässalmi*, *Keihäslahti* ja *Keihäsniemi*. Ne sijaitsevat lähellä toisiaan Marjosaaresta pohjoiseen. Samalla seudulla on Lapinniemi ja Lapinsalmi, joten *Keihäs*-nimitykset saattavat viitata myös lappalaisiin. *Aidasniemi* ja *Aidassaari* ovat melko lähellä toisiaan Juttualla. Aidasniemi on Lapinsalmella, Aidassaari taas sijoittuu siitä hieman itään, Juurikkajärvelle. Näistä paikoista on otettu aidaksia, ja sen mukaan ne on myös nimetty. *Aidas* on pitkähköstä puusta halkaisemalla tehty aidas eli aitariuku. *Aidas* on myös olkikatossa; siksi kutsutaan räystään suuntaista painopuuta. (SMS.)

Lentualla on *Hankalampi* ja *Hankalahti*. Näistä jälkimmäinen on myös asumuksen nimi. Varsinaisesti Lentuan vesistöön kuulumaton Hangasjärvi sijaitsee kuitenkin Lentuan kylällä. Sen ympärillä on melkoinen nimiryväs *hangas*-nimityksen variantteja: *Hangasniemi*, *Hankala*, *Hankanen* ja *Hangassuo*. *Hangan* eri variantteja ovat *haara*, *haarukka* ja *hankain*. *Hanka* tarkoittaa joko veneen partaassa olevaa tappia, johon airo soudettaessa tuetaan tai puun kahden oksan tai rungon ja oksan haaraumakohtaa (SMS). Edellä mainittujen määritelmien lisäksi *hanka* tarkoittaa myös peukalon ja etusormen välihaarukkaa, hankoa, ripustuskoukkua ja loven muotoista poron korvamerkkiä. Kainuun elopelloilta on tuttu *hankajas*, jolla tarkoitetaan sitä, että joku kokoaa kouransa täyteen risuja tai korsia. Peukalo muodostaa siis varsinaisen *hangan*, jota vasten otos sormin painettiin. *Hangas* on myös hirvieläinten ja petojen pyynnissä ollut pyydys tai pyydyksen osa. Samoin *hangas* tunnetaan lintuverkkona, johon ovat jääneet satimeen muun muassa hanhet. Vilkunan mukaan aina Uudeltamaalta Lappiin saakka tunnetaan satoja paikannimiä, joissa esiintyy *hangas*, harvemmin *hanka* joko määritteenä tai yksinään. *Hangas* kuuluu vanhaan nimistöömme. (Vilkuna 1972: 231—254.)

6.6. Paikan käyttö tai jokin tapahtuma

Lentualaiset kertovat, että Niskasaarten eteläpuolella oleva *Ruunaranta* olisi saanut nimensä vanhan tapauksen mukaan. Kerrotaan, että paikalle olisi uponnut aikoinaan hevonen, nimestä päätellen vielä ruuna.

Tulipaloon viittaa saarennimi *Palosaari*. Se on pieni saari Rytikaarteen ja mantereen välissä. Tarkempia tietoja saaren palosta en ole saanut, mutta toisaalta noinkin vaatimattoman ja eristyksissä olevan saaren palo ei liene ollut mitenkään erityisen merkittävä asia.

Varajoen alueeksi kutsutaan Lentuan länsiosaa. Varsinaisesti *Varajoki* on leveähko joki, joka laskee Lentuasta Kuhmo—Lentiira-tien ali Varajärveen. *Varajoki* on myös asumuksen nimi. Varajokeen liitetään parikin nimitarinaa. Aikoinaan hevosmiehet kiersivät talvella sillattoman joen virranniskan kautta kiertäen. Kiusaus oikaisemiseen oli suuri, mutta virranniska oli vaarallinen paikka. Siitä nimeksi olisi tullut **Vaarajoki*, joka sitten olisi lyhentynyt *Varajoeksi*. Toinen nimitarina kertoo, että kun kartantekijät Lentiirasta päin tullessaan ryhtyivät nimeämään jokia, niin ensin oli *Sumsanjoki*, sitten *Iso-* ja *Pienijoki*. Kun viimein tultiin *Varajoelle*, nimivarasto oli jo loppunut. Kartantekijöiden kerrotaan tuumanneen, että olkoon tämä viimeinen varalla eli *Varajoki*. (Manninen 1993: 6—7.)

Käytön mukaan nimettyjä paikkoja ovat erityisesti apajat. *Maitopytynalus*-nimessä on vain erityispiirrettä ilmaiseva nimenosa. Erikoisen nimensä apaja on saanut siitä, että tästä kohdasta on saanut auringonlaskun aikaan maitopytyn täyden muikkuja. Apajasta käytetään vaihtelevasti myös rinnakkaisnimiä *Maijanpyllynalus* ja *Maijanpytynalus*. *Käistäntiapaja* on nimetty nopean nuotanvetotavan eli käistämisen mukaan. Kuhmolaisille *käistäminen* tarkoittaa sitä, että nuotta pyöräytetään muikkuparven ympärille, silloin kun muikku pistää järven pintaan. Käistämisessä nuottaa ei varsinaisesti vedetä, vaan sitä ruvetaan heti nostamaan veneeseen. Aug. Tuppurainen on kerännyt vuonna 1932 (SMSA) Kuopion maalaiskunnasta sanan *käeste*, joka on hänen mukaansa sama asia kuin *käestäminen* ja *käisteellä olo*. Nämä sanat tarkoittavat sitä, että ajetaan pelottelemalla rantakaloja verkkoon. Kuhmossa *käistäminen* tarkoittaa siis hieman toisenlaista kalastamista. Nimessä Käistäntiapaja on kaksi osaa: erityispiirrettä ja lajia ilmaiseva. *Vasikanpäästäperin* on rakenteeltaan tyyppiä 1C eli siinä on vain erityispiirrettä ilmaiseva nimenosa. Nimensä apaja on saanut nuotanvetotavasta, jossa nuotan perä on vedettäessä Vasikkasaareen päin. Taivutuksen kannalta tällainen nimirakenne on ongelmallinen. Käytännössä kuitenkin nuottaa vedetään *vasikkasoaresta* tai *vasikasta* ja mennään nuotalle *vasikkaan* tai *vasikkasoareen*. Myös käyttöön liittyvä nimi on *Halkipäänapaja*. Siinä vedetään nuottaa suoraan Sikosaaren päähän *Hietalahdesta* päin. Tavallaan siis vedetään Hie-

talahden halki. Halkipäänapaja on erityisen matala. Kuten jo edellä mainitsin, *Maannenäapaja* on saanut luultavasti nimensä terävästä Sikosaaren itäpäästä. Toinen nimeämisperuste on se, että nuotanvetohetkellä toinen vene on rannassa ja toinen selemmällä. Nuottaa nostetaan kumpaankin veneeseen yhtä aikaa. Tässä nimessä yhden nimenosan osana esiintyy *nenä*-nimielementti. Maannenäapaja on tyyppiä 2CA, sillä siinä on niin erityispiirrettä kuin paikanlajiakin ilmaisevat nimenosat.

Käyttöön, tarkemmin määriteltynä kalastukseen, liittyy myös nimi *Jotuniemi*. Yleensä nimestä käytetään varianttia *Jataniemi*. Nimensä niemi on saanut verkkojatojen mukaan. Sana *jata* tarkoittaa veteen laskettua verkkojonoa. (Räisänen 1982: 114.) Jataniemen ranta on vanhastaan ollut suosittu verkkojen pitopaikka. Jataniemessä on ollut aikoinaan suuri kuusi, jota kirkolle järven takaa kulkeneet iivantiiralaiset ovat pitäneet merkkinään. Jatalan isäntä Kauko Kilponen (s. 1938) muistelee: " *iivantiiralaeset on kahtonneet järven takkoa, että tuolla se on se Jotuniemen kuusi* ." Jataniemi on lisäksi rannasta hieman kauempana olevan asumuksen nimi. Jataniemi on suffiksoitunut kyläläisten keskuudessa *Jatalaksi*, jolla nimellä taloa yleisesti kutsutaan.

Käyttöön viittavat myös paikannimet *Vetotaival* ja *Vetokannas*. Molemmat sijaitsevat Varajoella, *Vetotaival* Vitikkosaaren ja Kotasaaren välisellä kankaalla ja *Vetokannas* Kotasaaren ja Varissalon välillä. *Vetokannas* on matalan veden aikaan kannaksena, mutta veden ollessa korkealla se on veden pinnan alapuolella. Kumpikin kannas on ollut tärkeä vesilläliikkujan kannalta: matka on lyhentynyt huomattavasti, kun vene on voitu vetää kapean kannaksen yli eikä suuria saaria ole tarvinnut kiertää.

Nimet *Hamppuniemi*, *Hamppulahti*, *Likolahti* ja *Likosaari* ovat saaneet nimensä käytön mukaan. Näistä Likolahti on myös asumuksen nimi. Kainuussa hamppua on käytetty vaatekasvina, joka on pitänyt ennen käyttöä liottaa. Tästä syystä *hamppu* on jäänyt usein liotuspaikan nimeen. *Liko*-alkuiset nimet voivat johtua hampun liotuksesta, mutta myös likaisesta eli mutaisesta vedestä. (Räisänen 1982: 113.) Tässä tapauksessa luulen kuitenkin, että *Likolahti* ja *Likosaari* ovat saaneet nimensä juuri hampun liotuksen mukaan.

Huutoniemi on saanut nimensä siitä, kun matkalaiset ovat huutaneet järven takaa venettä (Räisänen 1982: 97). Todennäköisesti myös *Tuliniemi* ja *Tuli-*

salmi ovat samaa perua. Rannalle on sytytetty nuotio, jotta järven takaa on tiedetty lähettää vene soutajineen hakemaan kulkijoita.

Uhrisaaren ja *Karsikkosaaren* nimet juontavat juurensa pakanuuden ajan uhritoimituksiin ja erikoisten tapahtumien merkiksi pystyynkarsittuihin puihin. Uhrisaareen liittyy myös aarretarina, vaikka aarretta ei ole vielä löydetty. (Manninen 1993: 6.) *Karsikko* tarkoittaa jonkun henkilön, tapahtuman tai muun sellaisen muistoksi tarkoitettua osittain karsittua tai muulla tavoin merkittyä kuusta tai muuta puuta (SMS). Suomussalmella on 1900-luvun vaihteessa liittynyt *karsikko*-nimisiin apajiin tietynlainen tapaperinne. Jos apajasta saatiin hyvä saalis, kiipesi joku nuottamiehistä rannalla olevaan karsikkokuuseen ja karsi siitä oksia. Todennäköistä onkin, että rantojen karsikot ovat muuallakin Kainuussa apajakarsikoiden muistoja. Huomattavaa on, että karsikoita esiintyy myös etäällä rannasta. (Räisänen 1982: 114—115.)

7. NIMIEN SÄILYMINEN

Paikannimien säilyminen on turvattu vain, jos niitä tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. Varsinkin perinteisessä maatalousyhteisössä ihmisten on täytynyt käyttää paikannimiä, sillä ne ovat olleet työnteon ja muiden askareiden kannalta tärkeitä. Kotitilan lisäksi on ollut tarpeellista tuntea lähiseutu. (Ainiala 1997: 161.) Varsinkin järven rannalla asuneiden ihmisten on ollut välttämätöntä tietää vesireitit ja vaaralliset karikot. Ne ovat olleet myös muiden kuin paikallisten asukkaiden tiedossa, sillä esimerkiksi iivantiiralaiset ovat kulkeneet aiemmin Lentuan kautta kirkonkylälle.

Paikannimien säilymisen ehtoina pidetään tradition katkeamattomuutta ja tarkoitteiden pysyvyyttä. Asutuksen on oltava jatkuvaa, jotta paikannimet ovat olemassa. Ensin on oltava yhteisö, joka aktiivisesti puhuu sille tärkeistä asioista ja näin samalla käyttää nimistöä. Agraariyhteisön asuin- ja elinaluetta kutsutaan kulttuurimaisemaksi. Tässä maisemassa on sellaisia paikkoja, jotka ovat yhteisölle tärkeitä, niistä siis puhutaan. Voidaan sanoa, että niin kauan kuin nimeä tarvitaan, se säilyy. (Ainiala 1997: 161.)

Tarkoitteen pysyvyys on toinen nimen säilymisen ehto. Tarkoitteen on oltava olemassa, jotta siitä riittää puhuttavaa. Esimerkiksi asumus on voinut hävitä, mutta siitä puhutaan edelleen. Tässä tapauksessa tarkoite on voinut muuttua eli enää ei tarkoiteta asumusta, vaan sitä paikkaa, missä asumus on sijainnut. (Ainiala 1997: 162.) Lentuan Sikosaaressa on ollut *Ruumiinpitopaikka*. Siihen on kerätty lähiseudulla kelirikon aikana kuolleet ihmiset odottamaan lopullista hautausta kirkonkylän hautausmaahan. Vielä nykyäänkin puhutaan *Ruumiinpitopaikasta*, mutta sillä ei tarkoiteta enää varsinaisesti väliaikaisia hautoja, vaan paikkaa. Näin nimen tarkoite on muuttunut.

Myös laaja käyttäjäpiiri edistää nimen säilymistä. Tätä ei kuitenkaan voida pitää nimen säilymisen ainoana takeena, mutta on tietysti selvää, että mitä useampi nimen käyttäjä on, sitä paremmat edellytykset nimellä on säilyä. (Ainiala 1997: 162.) Olen havainnut, että Lentualla nykyään kalastavat tietävät vanhojen kalapajien nimet melko hyvin, mutta taas vanhemman polven kalastajat eivät ole perillä uusista apajapaikoista ja -nimistä. Tämä selittynee siitä, että monet nykyajan kalastajat ovat toisen tai kolmannenkin polven kalastajia, joten he ovat saaneet tiedot apajista tavallaan perimätietona. Kalastajilla on suuri rooli paikkojen nimeämisessä, sillä

heillä on tarve nimetä käyttämiään paikkoja. Nimeäminen helpottaa kanssakäymistä ja auttaa löytämään täsmällisesti juuri oikealle paikalle. On paljon helpompaa puhua esimerkiksi *Paska-apajasta*, kuin yrittää selittää toiselle nuottaporukalle, missä kohti järveä nuotta taas tarttui pohjaan ja repesi. Tämä edellyttää tietysti sen, että nimi *Paska-apaja* on yleisesti tiedossa eikä vain yhden nuottakunnan käytössä. Yleisesti tunnetut ja käytetyt nimet ovat sellaisilla paikoilla, jotka ovat keskeisiä useimmille yhteisön jäsenille. Hyvin osataan myös sellaisten paikkojen nimet, jotka ovat tärkeitä maisemassa suunnistamisen kannalta. Vesistönimet ovat juuri tällaisia teiden ja mäkien nimien ohella. (Ainiala 1997: 162—163.)

Tarve vesistönimien keksimiseen on pieni. Vedenkokoumat ovat olleet tietyllä alueella asuvalle yhteisölle aina erityisen merkittäviä, joten ne on nimetty usein ensimmäisinä. Juuri siitä syystä vedenkokoumien nimet ovatkin nimistömme pysyvimpää kerrostumaa. Asutus- ja viljelynimet ovat alttiita muuttumaan elinolojen mukaan, mutta vesistönimet ovat säilyneet samoina jopa vuosisatoja. (Kiviniemi 1977: 197.) Tähän olemassa aivan luonnollinen selitys; niemet ja lahdet eivät häviä minnekään, mutta pellot voivat metsittyä tai asumukset hävitä. Kuten jo todettua Lentuan järvi mainitaan peräti vuodelta 1624 olevassa maakirjassa. Lentuallakin jotkin nimet ovat tunnetumpia kuin toiset. Esimerkiksi *Selkäsaari* on muidenkin kuin järven nimistöä laajasti tuntevien ihmisten tiedossa. Tämän selittänee saaressa oleva hyvä nuotiopaikka ja metsähallituksen laavu. Selkäsaareen tehdään paljon vene- ja hiihtoretkiä. Myös hyvien kalapaikkojen nimet ovat tiedossa. *Ahvenlahti* on hyvä, ruohikkoinen onkiahvenien narrauspaikka, ja samoin Siiransaaren välikössä saattaa koho painua herkästikin pinnan alle suotuisalla säällä.

8. LOPUKSI

Työni tavoitteena oli selvittää Lentuan vesistönimien alkuperää, asutushistorian vaikutusta nimiin ja luokitella nimiä. Nissilän (1962: 39) toteamus, että mikään nimi ei ole syntynyt sattumalta, on ollut keskeisenä ajatuksenani tutkiessani Lentuan vesistönimien etymologiaa. Useimpiin nimiin liittyy tarina, joita kuitenkin sain kerättyä mielestäni yllättävän vähän. Sain kuulla useaankin otteeseen, että olen liian myöhään liikkeellä, parikymmentä vuotta sitten olisi ollut otollisempi aika. Tämä sanonta lienee tuttu kaikille nimestäjille, sillä informantit muistelevat niitä "todellisia nimien tuntijoita", jotka ovat jo kuolleet. Totta tietysti on, että heidän mukanaan on mennyt lukematon määrä tietoa ja taitoa, mutta suurin osa siitä lienee kuitenkin säilynyt jälkipolville. Usein tavattuani uuden informantin ja alkaessani kysellä häneltä Lentuan nimistä, luulin jo hetken valinneeni aivan väärän henkilön. Kuuluneeko se kainuulaiseen vaatimattomuuteen vai mihin, mutta keskustelumme alkoi lähes poikkeuksetta aina tällä repliikillä: "Enhän minä niistä mitään osaa kertoa!" Kuitenkin hetken mietinnän jälkeen informantti alkoi kertoa tietämistään nimistä. Varmaankin informantit aluksi ajattelivat, että tavoittelen tutkielmaani jotakin aivan erityisiä tarinoita tai nimiselityksiä, ja niinpä he pitivät omia havaintojaan ja tietojaan liian vähäpätöisinä. Olin myös havaitsevinani sellaista, että jotkin kalastajat eivät aivan ymmärrettävistä syistä halunneet oikein mielellään paljastaa hyviksi havaittuja apajiaan. Mutta ylipäätään sain yhteydenottoja melko paljon, ja tutkielmani aihe herätti kiinnostusta ihan minulle tuntemattomienkin ihmisten keskuudessa. Koska Lentua isona järvenä ulottuu usean kylän alueelle ja on suosittu kesämökkiseutu myös monelle ulkopaikkakuntalaiselle, asiasta kiinnostuneita saattoi löytyä ihan yllättävistäkin yhteyksistä.

On ollut mielenkiintoista havaita, millaisia asutushistorian kerrostumia Lentuan nimistössä on olemassa. Tietenkään ei voida aivan suoraviivaisesti olettaa, että esimerkiksi kaikki Lappiin ja saamelaisiin viittaavat nimet olisivat juuri lappalaisasutuksen peruja. Erikoinen *Siira*-alkuinen nimiryväs on kiinnostanut minua jo ennen tämän tutkimuksen tekemistä. Yllätyksekseni sain selville, että se todennäköisesti on pohjalaisten järvikalastajien nimiä. Karjalaisten vaikutus Lentuan nimistöön on ollut huomattava. Kuten todettua jo *Lentua*-nimi on karjalainen, ja monet muutkin järven vesistönimet ovat osoittautuneet sellaisiksi. Tämä ei ole mitenkään yllättävää,

kun ottaa huomioon sen, että karjalaiset ovat olleet kauppiaskansaa ja miten loppujen lopuksi lyhyt matka Vienasta Kuhmoon on.

Olen luokitellut nimiä syntaktissemanttisen mallin mukaan luvussa 6. Aineistoni 428 nimeä olen pyrkinyt luokittelemaan tai tuomaan tutkielmassani edes jotenkin esille. Toisia nimiä käsittelen useasti, esimerkiksi asutushistorian näkökulmasta ja syntaktissemanttisessa luokittelussa. Jotkin harvat nimet olen ottanut huomioon vain kokonaislukumäärissä, sillä ne eivät sopineet mihinkään muodostamaani asiakokonaisuuteen.

Mielestäni huomionarvoista on se, että hyvin harvalla nimellä on rinnakkaisnimi. Jos niitä on, ne useimmiten ovat saman nimen variantteja eli ne ovat siis yhdestä nimestä muodostuneita. Koska rinnakkaisnimiä on näin vähän, en pitänyt tarkempaa paneutumista tarpeellisena. Myöskään hävinneitä nimiä ei ole paljon. Aineistoni nimet ovat sellaisia, jotka ovat seudun asukkaiden aktiivisessa muistissa ja käytössä. Ehkä vain apajannimet ovat erikoislaatunsa takia sellaisia, joita vain harva Lentuan alueen asukas tietää. Juuri tällaiset pienellä alueella tunnetut ja suppean yhteisön käytössä olevat nimet ovat häviämiselle alttiita. Samoin nimien häviämistä on todettavissa eritoten siellä, missä nimistötraditio jostain syystä pääsee katkeamaan. (Nissilä 1962: 55—56.) Nimistötradition katkeaminen on luonnollista varsinkin apajannimissä, jos vanhat kalastajat eivät kerro jälkipolville kalapaikkojensa nimiä. Samasta apajasta saatetaan kalastaa myöhemminkin, mutta sillä voi olla jokin toinen nimi. Tosin Lentualla nykyään kalastavat tietävät vanhatkin apajat kohtalaisen hyvin, sillä kalastus näyttää periytyvän niin harrastuksena kuin ammattinakin. Mainitsemani kalastuksen teknistyminen on edesauttanut merkittävästi uusien apajannimien syntymistä. Näistä mielenkiintoisimpia ovat uudet PA-sanat *ura* ja *monttu*.

Tutkielmassani en tuo niinkään esille nimistön muuttumista, sillä vesistönimet eivät muutu niin helposti kuin esimerkiksi kulttuurinimet. Esimerkiksi liittyminen Euroopan unioniin ei ole vaikuttanut vesistönimiin, sillä niemet ja lahdet ovat olemassa siitä huolimatta. Vertailun vuoksi muun muassa viljelysten nimeämisessä EU:n vaikutus on ollut melkoinen. Tietenkin viljelystapojen muuttuminen ja vanhojen elinkeinojen häviäminen vaikuttavat epäsuorasti myös vesistönimiin. Tuskinpa nykyään enää nimetään paikkoja esimerkiksi uittoon liittyvien asioiden (*Jätkäniemi*) tai vanhojen taloustavaroiden (*Kirnusaari*) mukaan. Nimistössämme on nähtävissä historian kulku ja ihmisen elämän kehitys. Nimien kirjo eri aikakausilta

tekee Lentuan vesistönimistä monipuolisen ja kiinnostavan. Ajallisesti on kuljettu pitkä matka lappalaisiin viittaavasta *Kuottuankarista* nykyajan kalastajien nimeämään *Siiranuraan*. Jäämme kiinnostuneina odottamaan, miten uudet sukupolvet nimeävät heille merkityksellisiä paikkoja.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aikio, Samuli 1999: Nimistä ja asiakirjoista saamelaisten entisillä asuinalueilla. — Fogelberg, Paul (toim.), *Pohjan poluilla - suomalaisten juuret nykytutkimuksen mukaan* s. 117—120. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 153. Finska Vetenskaps-Societeten — Suomen Tiedeseura. Ekenäs Tryckeri Ab, Ekenäs 1999.

Ainiala, Terhi 1997: *Muuttuva paikannimistö*. SKST 667.

Bergsland, Knut 1967: *Uumaja, Luulaja* ym. —*Virittäjä 71* s. 243—248.

Fakta 2001: WSOY:n graafiset laitokset, Porvoo 1985.

Heikura, Unto 1981: *Kuhmon sampo*. Kainuun Sanomain Kirjapaino Oy, Kajaani.

Huurre, Matti 1986: Esihistoria. — *Kainuun historia I.* Kainuun Sanomain Kirjapaino Oy, Kajaani.

Juntunen, Martti 1994: Kainuun suojelualueet. Kainuun liitto. Julkaisu D:7. Kajaani.

Kaakkunen, Päivi 1990: Lieksan kylien Kolin ja Hattusaaren apajannimistä. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopiston suomen kielen laitos.

Keränen, Jorma 1986: Uudisraivauksen ja rajasotien kausi.— *Kainuun historia I.* Kainuun Sanomain Kirjapaino Oy, Kajaani.

Kiviniemi, Eero 1975: *Paikannimien rakennetyypeistä*. Suomi 118:2. SKS.

———— 1977: *Väärät vedet. Tutkimus mallien osuudesta nimenmuodostuksessa.* SKST 337.

———— 1990: *Perustietoa paikannimistä*. SKST 516.

Komulainen, Jorma — Vanninen, Erkki 1979: *Kuhmo — rajapitäjä Kainuussa.* Kuhmon Kamarimusiikin Kannatusyhdistys ry. Forssan Kirjapaino Oy.

Kuusisto, Aino 1994: *Timoniemi kylä Kainuussa*. Timoniemen kyläyhdistys ry. Painopiste Tervonen, Kajaani.

Luukko, Armas 1954: *Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia II.* Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton ja Lapin maakuntaliiton yhteinen historiatoimikunta. Osakeyhtiö Liiton kirjapaino, Oulu.

Manninen, Olavi 1993: *Kylä Lentuan rannalla*. Kainuun Sanomien Kirjapaino Oy, Kajaani.

Nikkilä, Osmo 1988: *Apaja* — sittenkin germaaninen lainasana. — Hahmo, Sirkka-Liisa — Hofstra, Tette — Kylstra, A.D. — Nikkilä, Osmo. *Omaa vai lainattua* s. 145—148. Itämerensuomen germaanisiin lainasanoihin liittyviä kirjoitelmia. Suomi 143. SKS.

Nissilä, Viljo 1962: *Suomalaista nimistöntutkimusta*. SKST 272.

———— 1975: *Suomen Karjalan nimistö*. Karjalaisen kulttuurin Edistämissäätiö, Joensuu.

Ojutkangas, Krista 2000: Ruumiinosanimien kieliopillistumisesta suomessa ja virossa. — *Vir. 104* s. 2—19.

Pfaler, Kaarle Aleksanteri 1909: *Muistelmia Kuhmoniemen seurakunnasta*. Kansan valistusseuran Kotiseutukuvauksia 3—4. Helsinki.

Pitkänen, Ritva Liisa 1989: Paikannimet. —Vesikansa, Jouko (toim.), *Nykysuomen sanavarat* s. 317—344. WSOY:n graafiset laitokset, Juva.

PS = *Suomen kielen perussanakirja*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Helsinki 1990—1994.

Ruoppila, Veikko 1967: *Kalevala ja kansankieli*. SKST 284.

Räisänen, Alpo 1982: *Kainuun murteiden ja nimistön opas*. Kainuun Sanomain Kirjapaino Oy, Kajaani.

———— 1993: *Kuhmon murrekirja*. SKS.

———— 1994: Kainuun vanhaa karjalaisperäistä paikannimistöä. — Jääskeläinen, Väinö — Savijärvi, Ilkka (toim.), *Tieten tahtoen* s. 73—83. Studia humanistica 3. Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta, Joensuu.

———— 2000: Vienalaisten jäljet Kainuun paikannimistössä. — Julku, Kyösti (toim.), *Sammon säkeniä* s. 163—173. Valtakunnallisten kotiseutupäivien esitelmät Suomussalmella 4.—8.8.1999. Studia Historica Septentrionalia 38. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, Rovaniemi 2000. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

SSA = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja 1—3*. SKST 556, Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62. Helsinki 1992—2000.

SKES = *Suomen kielen etymologinen sanakirja*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XII. Helsinki 1955—1981.

SKS = *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura*. Helsinki.

SKST = *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia*. Helsinki.

SMS = *Suomen murteiden sanakirja.* Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 36. Helsinki 1985—.

Tuomi, Tuomo 1989: Yleiskielemme murrepohjainen sanasto. —Vesikansa, Jouko (toim.), *Nykysuomen sanavarat* s. 28—63. WSOY:n graafiset laitokset, Juva.

Vahtola, Jouko 1999: Saamelaisten esiintyminen Suomessa varhaishistoriallisten lähteiden ja paikannimien valossa. — Paul Fogelberg (toim.), *Pohjan poluilla - suomalaisten juuret nykytutkimuksen mukaan* s. 117—120. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 153. Finska Veten kaps-Societeten — Suomen Tiedeseura. Ekenäs Tryckeri Ab, Ekenäs 1999.

Vanninen, Erkki 1979: *Peurapoluilta pohjoiseen.* Kustannusyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.

Vilkuna, Kustaa 1957: *Kainuu — Kvenland, missä ja mikä?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Turun Sanomalehti ja Kirjapaino Osakeyhtiö, Turku.

———— 1972: *Hangas. Vanhan pyyntikulttuurin jälkiä paikannimissä.* — Kalevalaseuran vuosikirja 52. Vaasa Oy:n kirjapaino, Vaasa.

Vir. = Virittäjä. Kotikielen Seuran aikakauslehti. Helsinki.

Zilliacus, Kurt 1972: *Nimistötieteellisten synteesien aikaa.* — Kalevalaseuran vuosi kirja 52. Vaasa Oy:n kirjapaino, Vaasa.

Painamattomat lähteet

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimitoimiston kokoelmat. Helsinki.

NA = Nimiarkisto. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki.

Nimestystyö Lentuasta, Timoniemen ranta-alue. Minna Määttä 1999.

Metsähallituksen esite

SMSA = Suomen murteiden sana-arkisto. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki.

SMSA: Kuopion maalaiskunta, Aug. Tuppurainen 1932.

Sotkamo, Lauri Lounela 27.6.1940.

LIITTEET

Lentuan järven vesistönimien luettelo:

Nimen jälkeen suluissa oleva kirjainlyhenne tarkoittaa sitä karttalehteä, millä paikka sijaitsee.

J = Juttuanjärvi

K = Kekkosenvaara

N = Niva

T = Timoniemi

V = Varajoki

Apajat

Ahonalus (N)
Ahonalus (T)
Haapokaartamonapaja (T)
Halkipäänapaja (T)
Hiekankorva (T)
Hiekka-apaja (T)
Hiekkakorva (T)
Isointulisijoinalus (T)
Isokuusenalus (T)
Korteniemenkylki (T)
Kuikkalahdenapaja (N)
Käistäntiapaja (T)
Lakanalus (T)
Lehtohiekka (T)
Levälahdenapaja (T)
Lohiapaja (T)
Maannenäapaja (T)
Maitopytynalus (T)
Maijanpytynalus (T)
Maijanpyllynalus (T)
Matikkaniemi (T)
Muistoapaja (T)
Mustanmännynalus (T)
Niskamonttu (T)
Paska-apaja (T)
Pukkisaarenpuoleinen Selkämonttu (T)
Pökkelöapaja (T)
Riihipuronsuu (T)
Rytikaarteenranta (T)
Saarennurkka (T)
Saarenpää (T)

Sarvikarinapaja (T)
Saunasaaren lahdeke (N)
Selkäsaarenlaavunetu (T)
Siiranura (T)
Sikolahdenapaja (T)
Syvä (T)
Syönnösapaja (T)
Töriseväläisenhaka (T)
Vaanilanranta (N)
Vasikanpäästäperin (T)

Joet

Isojoki (K)
Kaihlajoki (N)
Kivijoki (N)
Kiviperänjoki (N)
Luulajanjoki (V)
Pienijoki (K)
Pienijoki (V)
Varajoki (V)

Järvet, järven osat, lammet

Hankalampi (N)
Haukilampi (K)
Huuhkajanlampi (J)
Juurikkajärvi (J)
Kaihlalampi (N)
Koponen (N)
Kuottuanjärvi (V)
Laukanjärvi (J)
Lentua (T)
Lentuanniska (T)
Likoteeri (N)
Iso Korpijärvi (J)
Pyötikönlampi (J)
Sammakkolampi (J)
Tervajärvi (N)
Varajärvi (V)

Kanavat, kankaat

Vetokannas (V)
Vetotaival (V)

Karit, luodot

Koposenluoto (J)
Kuottuankari (V)

Luoto (V)
Maijankari (T)
Rakankari (V)
Selkäkari (T)
Siikakari (T)
Siirankari (T)
Tiirakallio (J)
Vaskonluoto(J)

Kosket

(Iso) Lentuankoski (T,V)
Kaarneenkoski (N)
Korpikoski (J)
Pikkukoski (T)

Lahdet

Ahvenlahdenperä (T)
Ahvenlahti (T)
Ahvenlahti (T)
Ahvenlahti (V)
Autiolahti (T)
Haapakaarre (N)
Hakolahti (T)
Halmekaarre (V)
Hamppulahti (T)
Hankalahti (N)
Hankalahti (N)
Haukilahti (V)
Hautalahti (K)
Hietalahti (T)
Hoikkalahti (V)
Hoikkimalahti (V)
Huotarinlahti (J)
Jauholahti (V)
Juurikkalahti (V)
Jyrkänlahti (T)
Kainalolahti (J)
Kalliolahti (J)
Kalliolahti (V)
Keihäslahti (J)
Kekkosenlahti (T)
Kesälahti (T)
Kiviperänlahti (T)
Kopakanlahti (T)
Korppilahti (N)
Kortelahti (T)
Kotalahti (V)
Kotilahti (J)

Kuikkalahti (N)
Kuikkalahti (V)
Kumpulahti (V)
Kumpulahti (V)
Kurikkalahti (J)
Kylmälahti (K)
Käärmelahti (T)
Laajalahti (N)
Laajalahti (V)
Lahnalahti (V)
Lampolahti (V)
Lapinlahti (T)
Lehtolahti (T)
Leivistönlahti (N)
Lemetinlahti (V)
Levälahti (J)
Levälahti (T)
Levälahti (T)
Likolahti (T)
Lintulahti (N)
Lintulahti (V)
Liukkulahti (V)
Lummelahti (T)
Matalalahti (V)
Matikkalahti (N)
Murtolahti (T)
Murtolahti (V)
Mustanlahti (T)
Nuottilahti (T)
Nuottilahti (V)
Onkilahti (V)
Peurolahti (V)
Pieni Kalliolahti (V)
Pieni Lemetinlahti (V)
Pitkälahti (K)
Pitkälahti (V)
Pitkänlahti (T)
Pitkäperä (V)
Pyötikönlahti (J)
Pärtölahti (V)
Rahkosenlahti (N)
Rankanlahti (V)
Rapalahti (J)
Rapalahti (N)
Rasvalahti (J)
Saarenlahti (K)
Saarilahti (V)
Sammakkolahti (J)
Selkälahti (V)
Soidinlahti (V)

Soikonlahti (T)
Suolahti (N)
Suolalahti (V)
Taanulahti (N)
Taipaleenlahti (V)
Takalahti (T)
Telkkälahti (J)
Tielahti (V)
Tirrukkalahti (V)
Torvenlahti (V)
Uittolahti (V)
Ulkulahti (T)
Ulkulahti (T)
Vaivasenlahti (V)
Varalahti (V)

Niemet

Ahoniemi (J)
Aidasniemi (J)
Aittoniemi (J)
Aittoniemi (V)
Autioniemi (V)
Haaponiemi (T)
Hakoniemi (K)
Hamppuniemi (T)
Hankaniemi (N)
Harjunniemi (V)
Haukiniemi (V)
Heponiemi (T)
Hietaniemi (T)
Hoikkaniemi (V)
Hoikkimaniemi (V)
Huutoniemi (N)
Häikänniemi (N)
Isonhiekanniemi (V)
Isoniemi (V)
Jokiniemi (N)
Jotuniemi (T)
Jullukkaniemi (N)
Jätkäniemi (V)
Kaijanniemi (N)
Kallioniemi (J)
Kallioniemi (V)
Kangasniemi (N)
Keihäsniemi (J)
Kelloniemi (J)
Kieronniemi (V)
Kinnulanniemi (T)
Kirveskaarre (V)

Kiviniemi (N)
Kiviniemi (N)
Kokonkevätys (V)
Korteniemi (T)
Kotaniemi (N)
Kotaniemi (T)
Kotaniemi (V)
Kuikkaniemi (N)
Kuivaniemi (V)
Kumpuniemi (V)
Kumpuniemi (V)
Kurikkaniemi (J)
Käännönniemi (J)
Laivaniemi (V)
Lammasniemi (T)
Lamponiemi (V)
Lapinniemi (J)
Lapinniemi (T)
Lapinniemi (V)
Lehdonnenä (V)
Lehminiemi (N)
Lehtoniemi (T)
Leivistönniemi (N)
Leväniemi (T)
Leväniemi (T)
Lintuniemi (N)
Lintuniemi (V)
Liukunniemi (V)
Majaniemi (J)
Matalaniemi (V)
Matikkaniemi (N)
Matikkaniemi (T)
Matinniemi (V)
Multipakka (V)
Murtoniemi (T)
Murtoniemi (T)
Murtoniemi (V)
Muurausniemi (T)
Mäntyniemi (V)
Möllykkäniemi (N)
Naulaniemi (J)
Niskaniemi (V)
Nuottiniemi (T)
Oinasniemi (J)
Olkiniemi (J)
Onkiniemi (V)
Oraviniemi (N)
Palkinniemi (J)
Patoniemi (V)
Partaniemi (V)

Petäjäniemi (V)
Peuraniemi (N)
Peuroniemi (V)
Pieni Kallioniemi (V)
Pieni Lehtoniemi (T)
Pitkänniemi (T)
Puroniemi (T)
Puukkoniemi (J)
Pyssyniemi (J)
Pörsöniemi (T)
Rajaniemi (V)
Rankanniemi (V)
Rauraniemi (T)
Roiskonkari (N)
Rytöniemi (N)
Sammakkoniemi (J)
Sammakkoniemi (J)
Saunaniemi (N)
Selkäniemi (V)
Selkäniemi (V)
Sikoniemi (T)
Soidinniemi (V)
Suoniemi (N)
Syväniemi (V)
Sääskiniemi (N)
Tirrukkaniemi (V)
Torvenniemi (V)
Tuliniemi (T)
Uittoniemi (V)
Ulkuniemi (N)
Ulkuniemi (T)
Varisniemi (V)

Purot

Ahvenpuro (T)
Hietapuro (T)
Ikosenpuro (J)
Juurikkapuro (T)
Korppipuro (N)
Kortepuro (T)
Mustanpuro (T)
Niskapuro (T)
Pillupuro (T)
Pitkänpuro (T)
Pohjolanpuro (T)
Putrakkopuro (T)
Roninpuro (T)
Sikopuro (T)
Syvänpuro (N)

Teeripuro (N)
Torinpuro (T)

Puronsuut

Ikosenpuronsuu (J)
Isonjoensuu (K)
Juurikkapuronsuu (T)
Pillupuronsuu (T)
Riihipuronsuu (N)

Rannat

Aidasranta (V)
Haaparanta (T)
Hautahiekka (T)
Herraskaarre (V)
Ikosenranta (J)
Isohiekka (V)
Juurikkaranta (T)
Karhuhiekka (T)
Kotiranta (J)
Luotohiekka (V)
Matinhiekka (V)
Pahkaranta (J)
Pienihiekka (V)
Pitkähiekka (V)
Risuhiekka (T)
Ruunaranta (T)
Vaanilanranta (N)

Saaret

Aidassaari (J)
Anninsaari (V)
Edussaaret (T)
Ellinsaari (V)
Haaposaari (J)
Honkisaari (V)
Huhmarsaaret (T)
Jänissaari (V)
Kankaansaari (J)
Karhusaari (V)
Karsikkosaari (V)
Kirnusaari (T)
Kivisalmensaari (V)
Koposensaari (N)
Kotasaari (V)
Kuikkasaari (V)
Kuivasaaret (V)

Kumpusaari (V)
Kumpusaari (V)
Kuottuansaari (V)
Laukansaari (J)
Lehmisaari (V)
Lehtosaaret (T)
Lehtosaaret (V)
Likosaari (T)
Lohisaari (T)
Lokkisaari (T)
Lokkisaari (V)
Marjasaari (V)
Marjosaari (J)
Multisaari (V)
Murtosaari (T)
Naurissaari (V)
Niskasaaret (T)
Nuottisaari (T)
Nurmisaari (V)
Oinassaari (J)
Palosaari (V)
Papinsaari (V)
Pikkusaari (J)
Pitkätsaaret (V)
Pollukkasaari (T)
Pukkisaari (V)
Pullukka (V)
Rahkosensaaret (N)
Reposaari (V)
Rytikaarre (V)
Saarilahdensaari (V)
Salonsaari (J,V)
Sarvisaari (T)
Saunasaari (N)
Saunasaari (V)
Selkäsaaret (V)
Siiransaari (T)
Sikosaari (T)
Sääskensaari (V)
Sääskisaari (N)
Telkkäsaari (J)
Tervasaari (N)
Tiirasaari (V)
Torvensaaret (V)
Tyrvisaari (V)
Uhrisaari (V)
Ukonsaari (V)
Varissalo (V)
Varpasaari (N)
Varpusaari (V)

Vasikkasaari (T)
Vitikkosaari (J)
Ykspuinen (T)

Salmet

Hiekka-Kuottuansalmi (V)
Hyvärisensalmi (T)
Keihässalmi (J)
Kivisalmi (V)
Kurikkasalmi (J)
Lapinsalmi (J)
Lauttasalmi (J)
Lehmisalmi (N)
Marjosalmi (J)
Mertaperä (N)
Mokuri (T)
Murtosalmi (T)
Ohtolansalmi (V)
Olkisalmi (J)
Ristisalmi (V)
Salmi (J)
Syväsalmi (V)
Syväsalmi (V)
Tulisalmi (T)

Selät

Kotaselkä (V)
Laukanselkä (J)
Lokkiselkä (V)

Suvannot

Korpikoskenalus (J)
Välisuvanto (V)

TIMONIEMI

Peruskartta 1:20

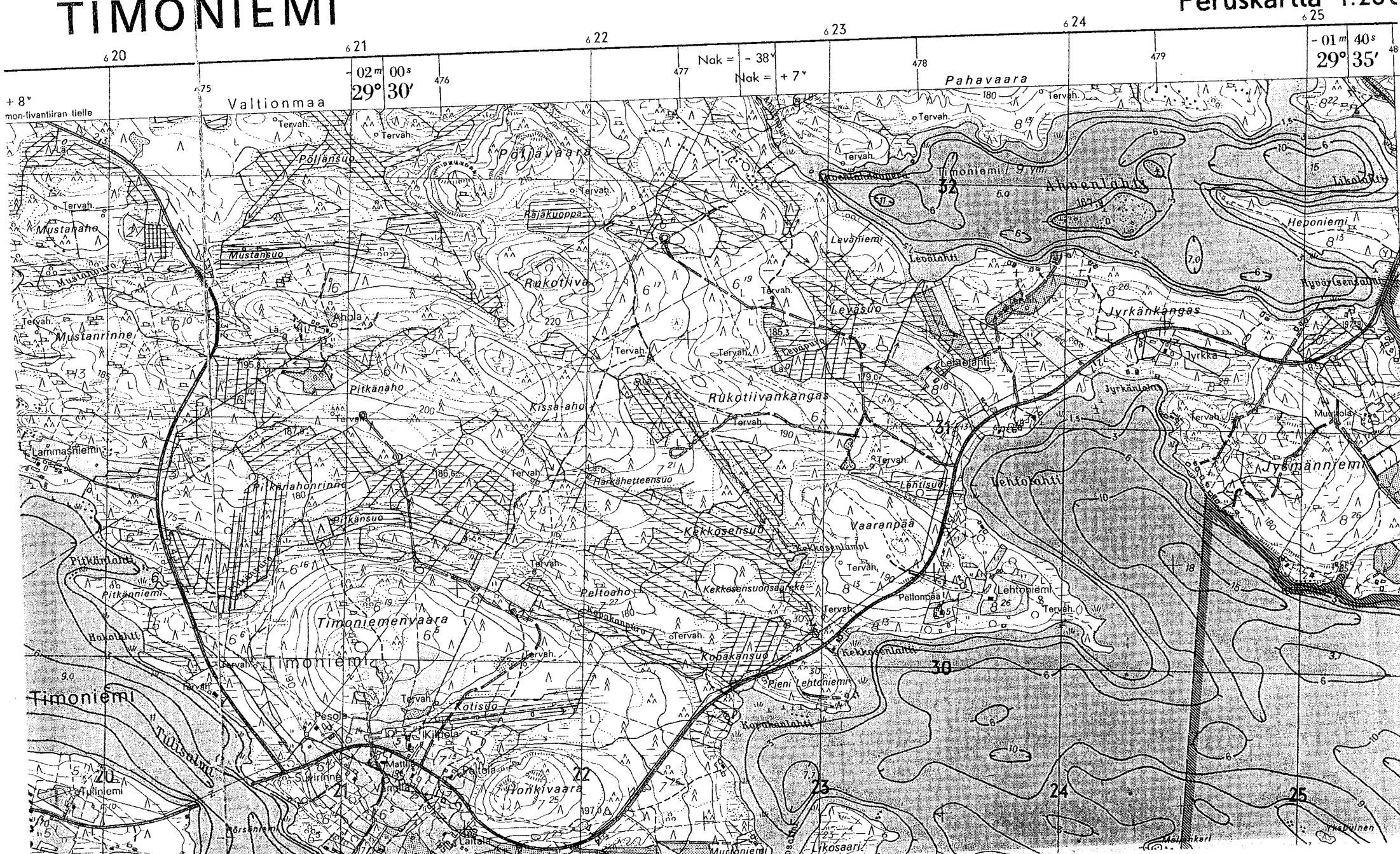
620
621
622
623
624
625
- 02m 00s
29° 30'
- 01m 40s
29° 35'
Nak = - 38'
Nak = + 7'
+ 8'
mon-fivantiiran tielle
Valtionmaa
Pahavaara
Päljänsuo
Mustanaho
Mustansuo
Mustanrinne
Rajakuoppa
Rukotiva
Ahola
Pitkänaho
Kissa-aho
Rukotiivankangas
Lammasniemi
Pitkänahonrinne
Pitkänsuo
Härkähetteensuo
Kekkosensuo
Kekkosensuonsaarake
Pitkäniemi
Timoniemenvaara
Timoniemi
Peltoaho
Kopakansuo
Kotisuo
Pesola
Kippola
Honkivaara
Timoniemi
Tullisalmi
Tullinlahti
Timoniemi / 9 ym.
Alvoenlahti
Leppälahti
Levänsuo
Levänsuo
Lehtojärvi
Jyrkänkangas
Jyrkkä
Jyrkänlahti
Heponiemi
Nyyrtsenlahti
Mutkola
Jysmänniemi
Lehtolahti
Vaaranpää
Lehtoniemi
Pällonpää
Kekkosenlahti
Rieni Lehtoniemi
Kopakanlahti
Likosaari
Yksipuinen
Meijerskari
Lahtola
Hakolahti
Pitkänlahti
Pitkäniemi
Tervah.
Lä.
Ki.
Ma.
Pe.
Ka.
Ko.
Su.
Ti.
Ha.
Pi.
Ka.
Ko.
Ka.
Ka.
Ka

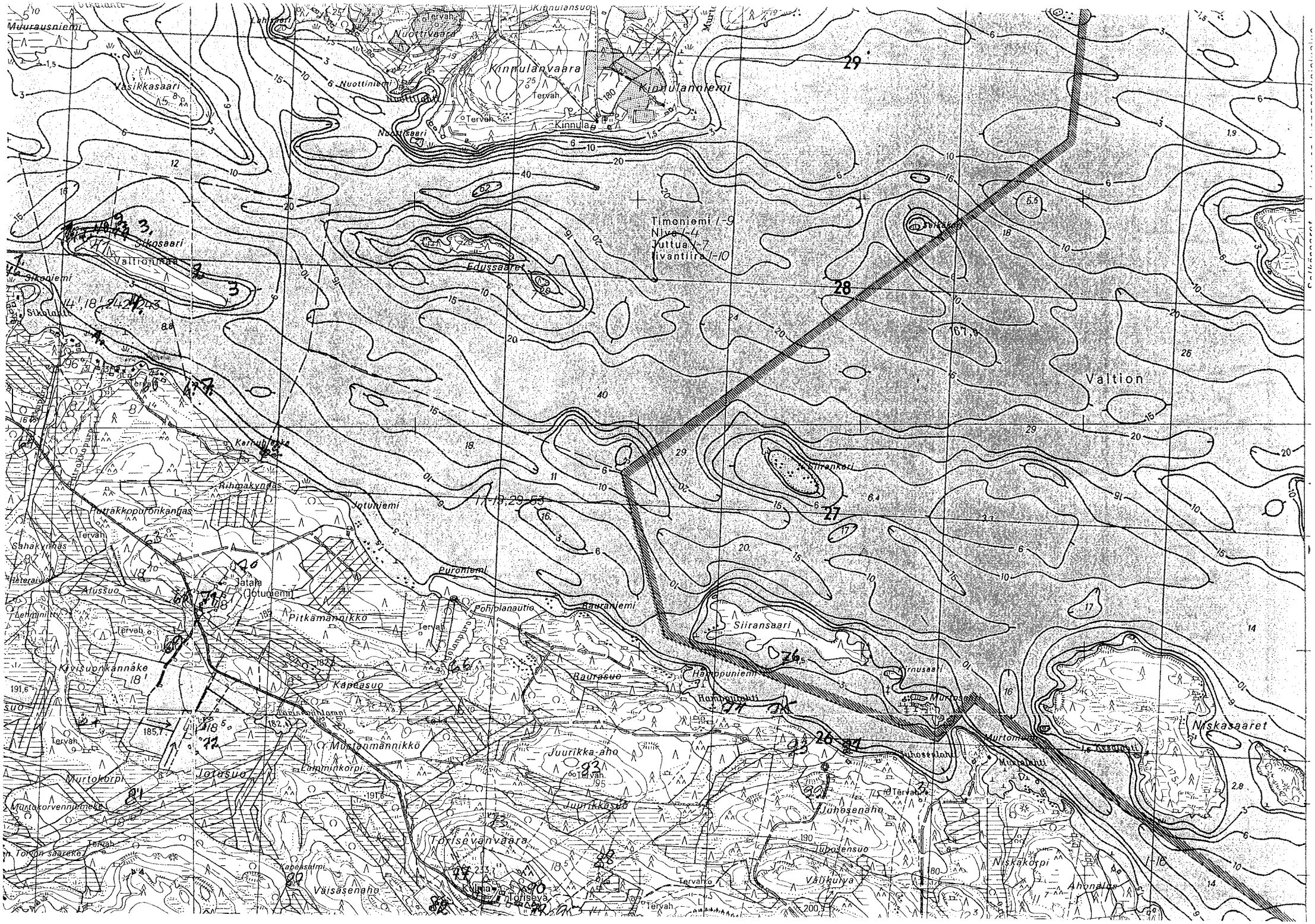
Muurausniemi
Kinnulansuo
Nuottivaara
Kinnulanvaara
Kinnulanniemi
Nuottiniemi
Nuottisaari
Kinnulaa
Timoniemi /-9
Niva /-4
Juttua /-7
Ivantiira /-10
Sikosaari
Valtionniva
Sikoniemi
Sikolahti
Edussaaret
Valtion
Siirankori
Siiransaari
Kirnusaari
Murtolahti
Niskasaaret
Niskakorpi
Ahonalka
Kartunlehto
Riihmakyngas
Jotuniemi
Puroniemi
Pohjolanautio
Pitkämännikkö
Kapeasuo
Baurasuo
Hamppuniemi
Hamppulahti
Juurikka-aho
Juurikkasuo
Juhosenaho
Juhosensuo
Välikuiva
Ahonalka
Mustanmännikkö
Lamminkorpi
Murtokorpi
Jotasuo
Torisevanvaara
Väisäsenaho
Kivisuonkannake
Arussuo
Sahakynnäs
Tervah
Jatala
Jotuniemi

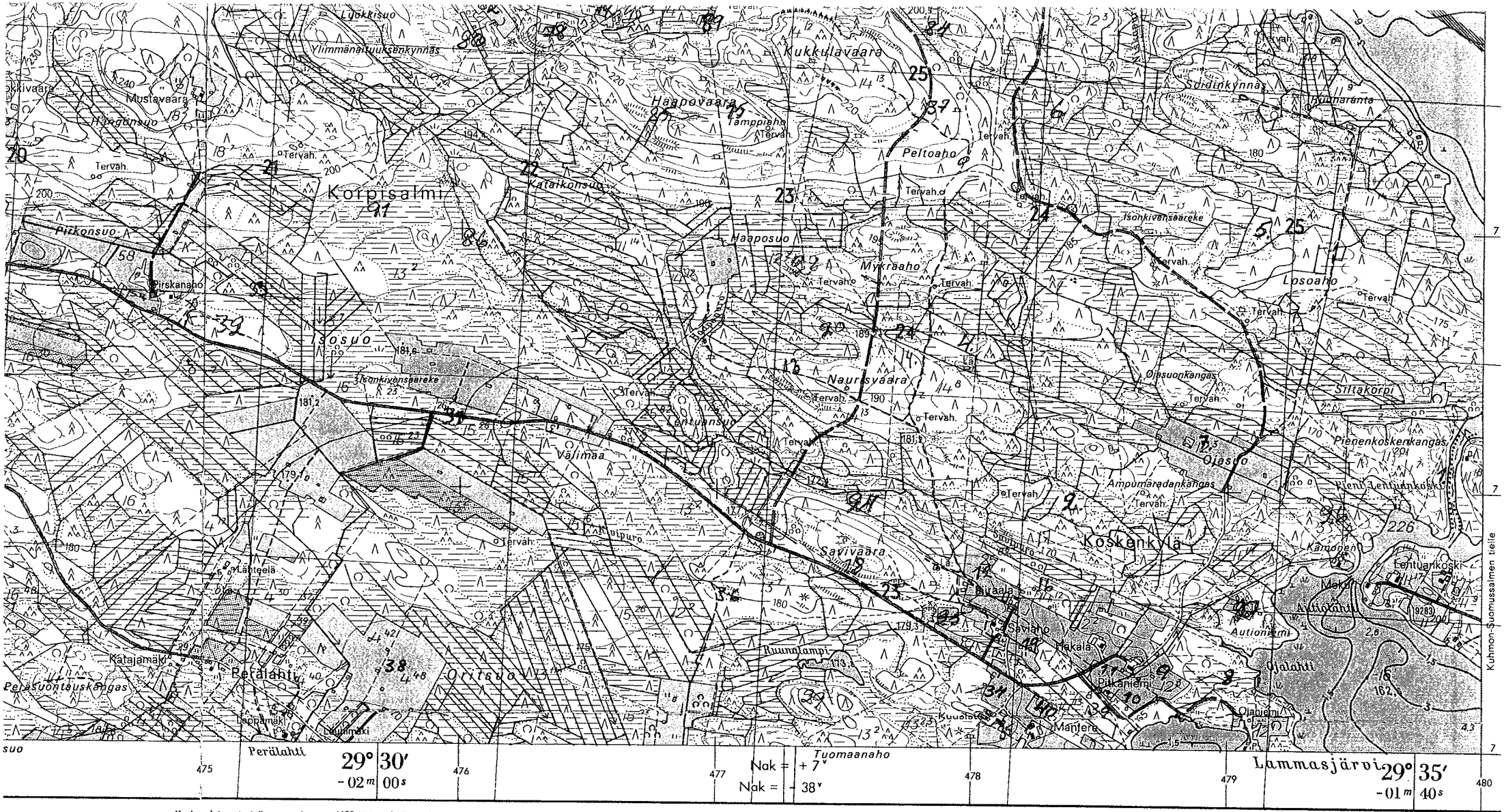

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmän mukaan

Kartoitus 1:10 000 v.1971 V. Nukala

MAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTTAPAINO HELSINKI

PÄÄLLEPAINATUS 19

Mittakaava 1:20000

0 1 000 2 000 m

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

letilla

iitty

tty pelto, raivattu pelto

a, puisto, puistokäytäviä

etsä

asuin-, liike-, tehdas- ja yleisiä rakennuksia

talous- ja varastorakennuksia

rakennuskuvaus suljetun rakennustavan alueella

I a lk. nopea autotie, kaksiajoratainen

I b lk. nopea autotie, 2···4 kaistainen

II a-II b lk. autotie, kaksikaistainen

Täydennyskartoitus 1:10 000 v. 1990.
Osa muutoksista on painettu violetilla.

Kiinteistörajat v:lta 1970
Ajantasainen rekisterikartta on saatavissa läänin maanmittauskonttorissa.

yksiraiteinen rautatie

kaksiraiteinen rautatie, sähköistetty

rakenteilla oleva rautatie

johtokäytävä (20 m)

rantaviiva, kaislikko

muuttunut vesialue

epämääräinen rantavii

maatuva vesialue

tulva- tai padotusalue

SBN 951-48-4458-0

1990

TIMONIEMI

I:o 4413 06

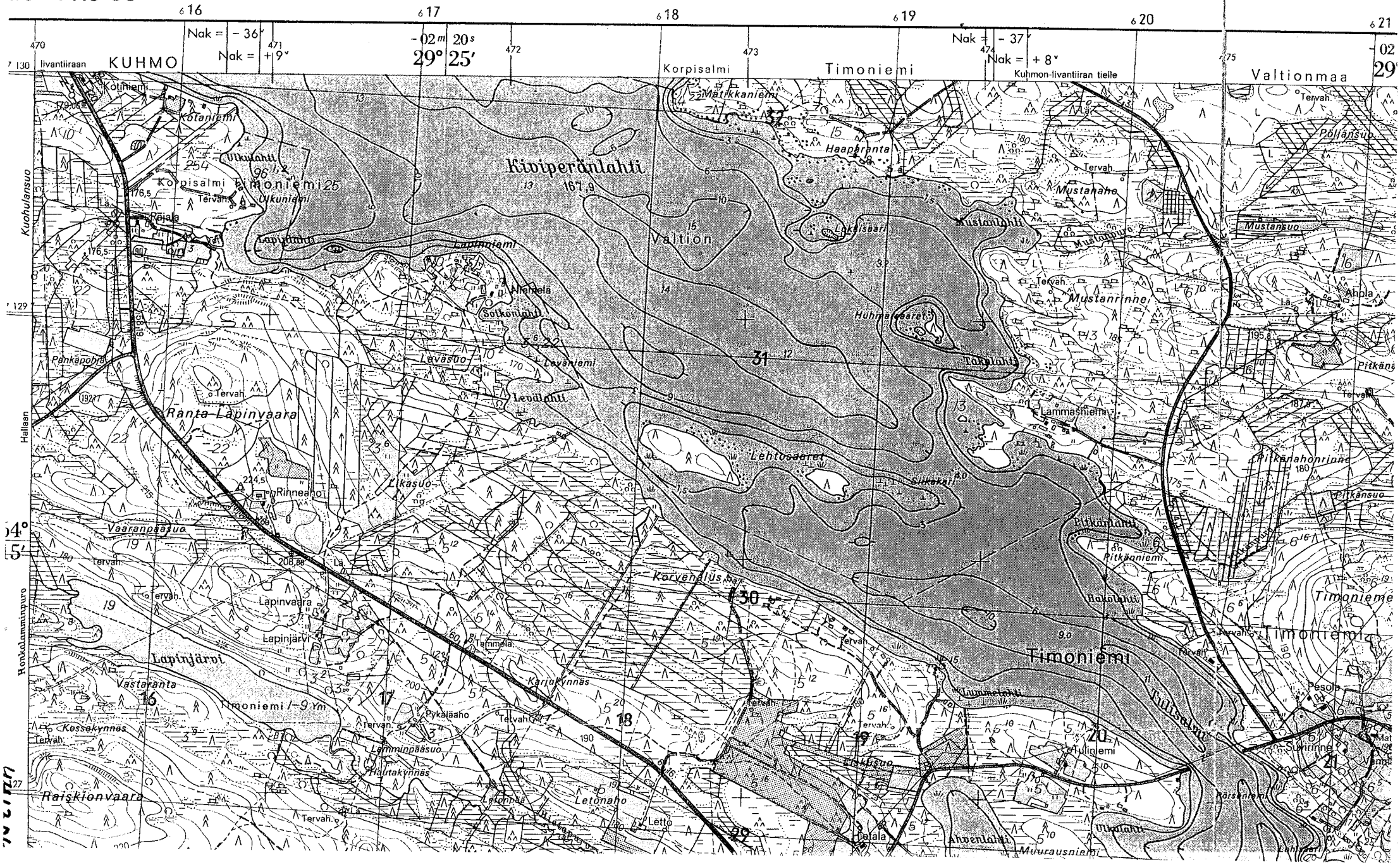

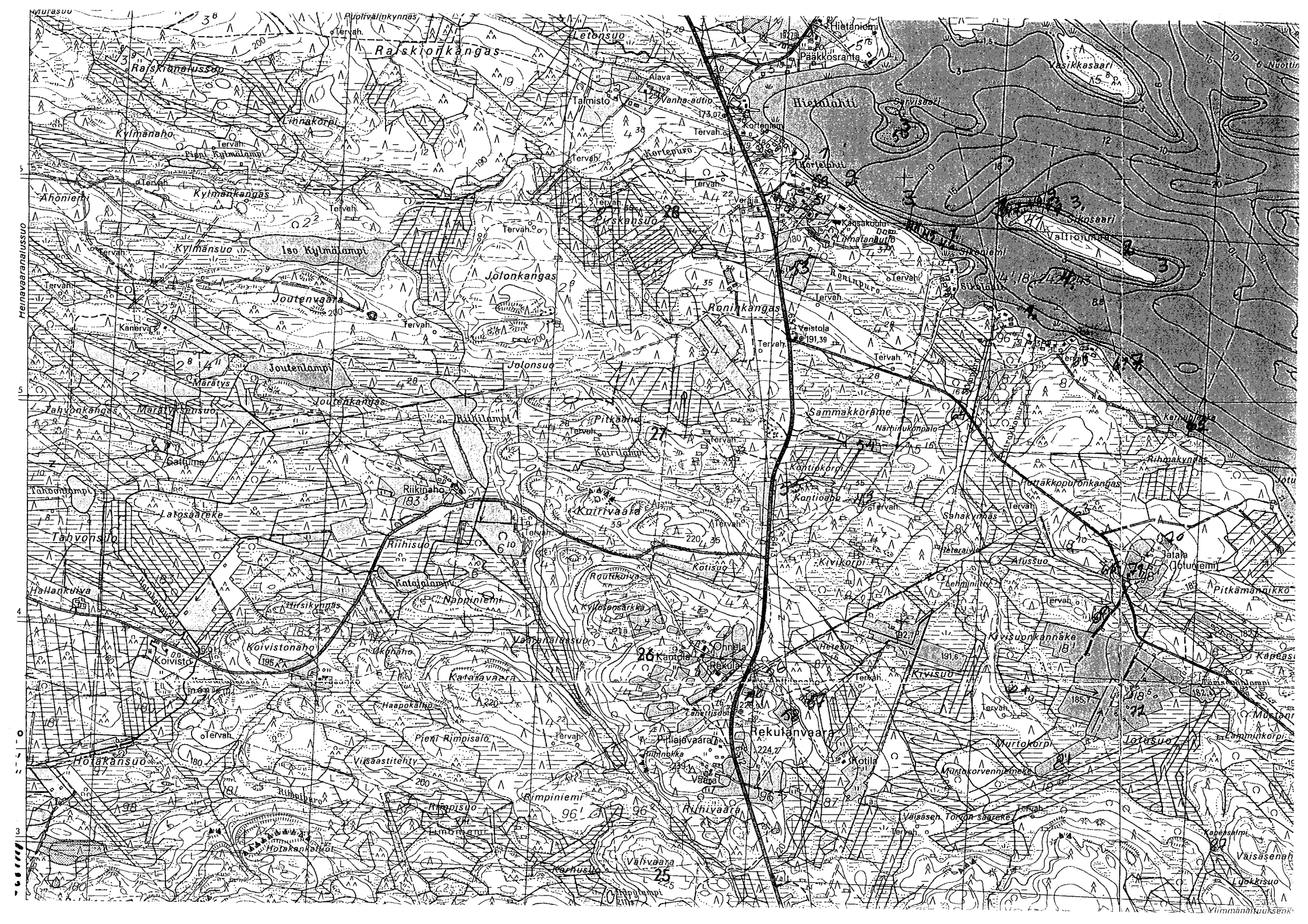
Heinävaaranaltussuo
Rajskionkangas
Rajskianaltussuo
Letonsuo
Hietaniemi
Pääkkosranta
Yasikkasaari
Hietalahti
Tervisaari
Kortelahti
Kortepuro
Kylmänaho
Kylmänkangas
Kylmänsuo
Iso Kylmälampi
Ahoniemi
Joutenvaara
Joutenlampi
Määtys
Määtyksensuo
Tahvonkangas
Tahvonsuo
Tahvonlampi
Latosaareke
Hallankuiva
Hotakansuo
Hotakankalliot
Jolonkangas
Jolonsuo
Roninkangas
Roninpuro
Veistola
Sammakkoranne
Pitkäaho
Kotrilampi
Kuirivaara
Riikinaho
Riihisuo
Kotisuo
Routkuiva
Kyllösensärkkä
Kivikorpi
Alasuo
Pitkämännikko
Kivisuonkannake
Kivisuo
Rekulanvaara
Rekulan
Kantola
Ohnela
Kaitajalampi
Nappiniemi
Hirsikynnäs
Koivistonaho
Koivisto
Kanalavaara
Haapokallio
Pieni Rimpisalo
Viisaastitehty
Rimpiniemi
Rimpisuo
Riihivaara
Pitkäsuo
Kotila
Murtokorpi
Murtokorvennlemeke
Väisäsen Torpan saareke
Lammikorpi
Lyöskisuo
Väisäsenaho
Kapeasalmi
Kapeasaari
Mämmönlampi
Kaitajalampi
Kanervala
Kansakoulu
Limnatanhuttu
Sikosaari
Valtionmaa
Sikoniemi
Rihmakynnäs
Kehnolampi
Sahakynnäs
Tervah.
Kylmänaho
Pieni Kylmälampi
Iso Kylmälampi
Joutenvaara
Joutenlampi
Määtys
Määtyksensuo
Tahvonkangas
Tahvonlampi
Latosaareke
Hallankuiva
Hotakansuo
Hotakankalliot
Jolonkangas
Jolonsuo
Roninkangas
Roninpuro
Veistola
Sammakkoranne
Pitkäaho
Kotrilampi
Kuirivaara
Riikinaho
Riihisuo
Kotisuo
Routkuiva
Kyllösensärkkä
Kivikorpi
Alasuo
Pitkämännikko
Kivisuonkannake
Kivisuo
Rekulanvaara
Rekulan
Kantola
Ohnela
Kaitajalampi
Nappiniemi
Hirsikynnäs
Koivistonaho
Koivisto
Kanalavaara
Haapokallio
Pieni Rimpisalo
Viisaastitehty
Rimpiniemi
Rimpisuo
Riihivaara
Pitkäsuo
Kotila
Murtokorpi
Murtokorvennlemeke
Väisäsen Torpan saareke
Lammikorpi
Lyöskisuo
Väisäsenaho
Kapeasalmi
Kapeasaari
Mämmönlampi
Kaitajalampi
Kanervala
Kansakoulu
Limnatanhuttu
Sikosaari
Valtionmaa
Sikoniemi
Rihmakynnäs
Kehnolampi
Sahakynnäs

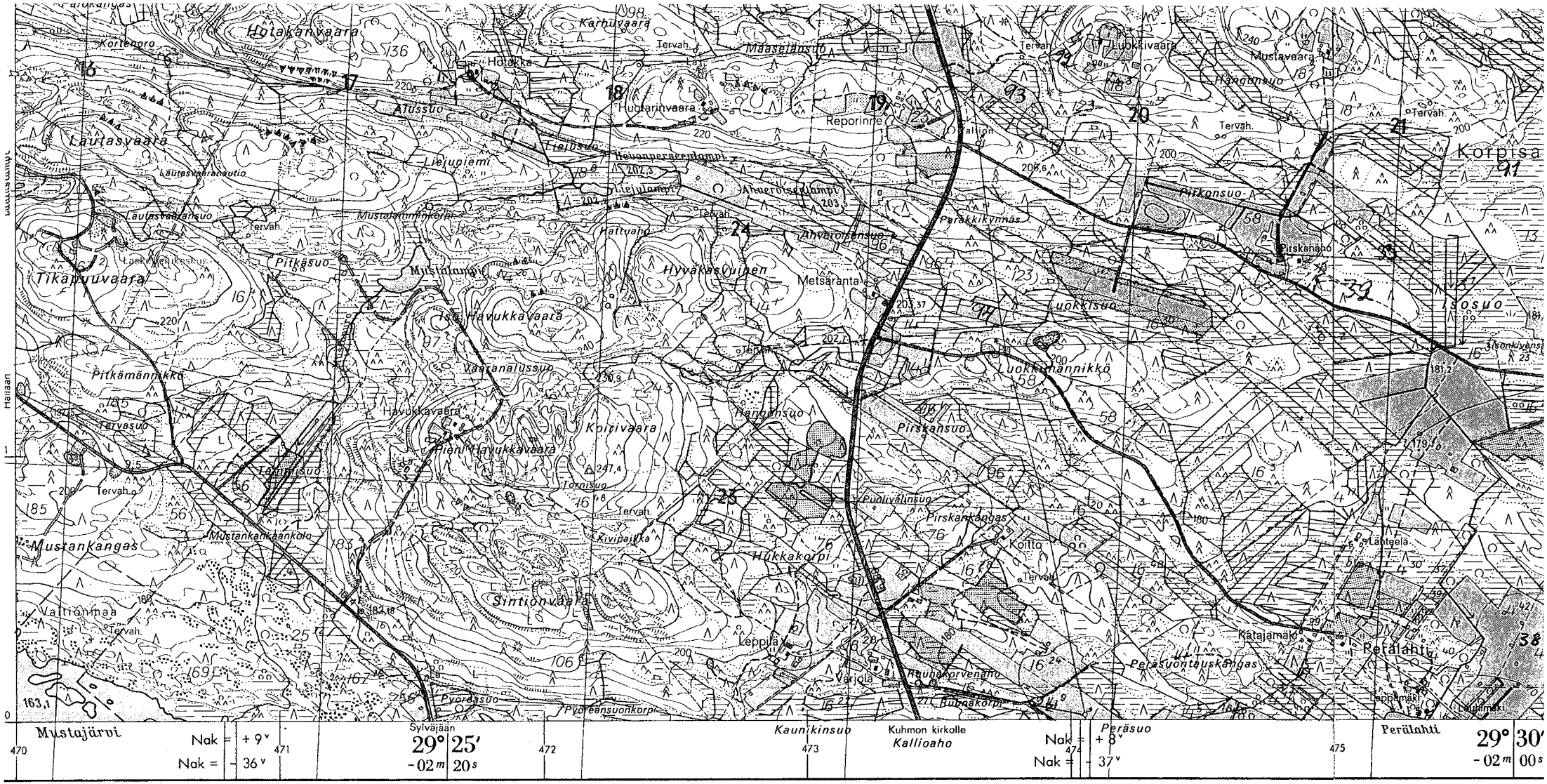

MITTAUSHALLITUKSEN KARTOGRAFINEN OSASTO

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph B8-stereokojeella 1:10 000. kuvaus v.1968-69

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmä

6 16 6 17 6 18 6 19 6 20 6 21

Syvyystiedot perustuvat vesi- ja ympäristöhallituksen mittauksiin v. 1973-1975.

Mittakaava 1:20 000

1 000 500 0 1 000

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

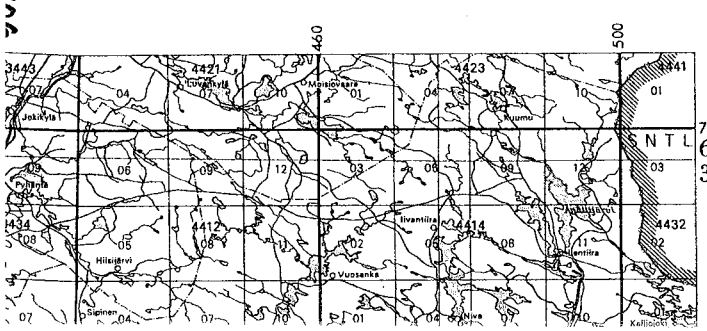

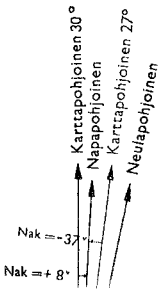

Ajantasaistustiedot violetilla

pelto, niitty

metsitetty pelto, raivattu pelto

puutarha, puisto, puistokäytäviä

mäntymetsä

kuusimetsä

lehtimetsä

asuin-, liike-, te

talous- ja varas

rakennuskuvaus alueella

kirkko, kellotap

tuulimylly, tuuli

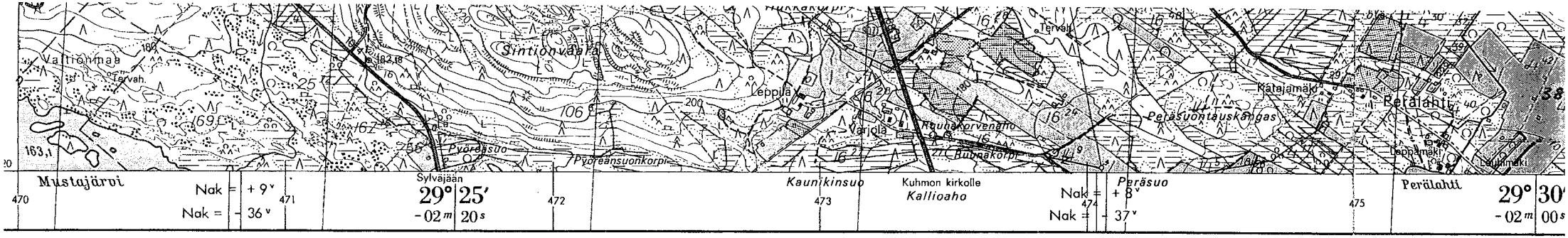

MITTAUSHALLITUKSEN KARTOGRAFINEN OSASTO

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph 88-stereokojeella 1:10 000, kuvaus v.1968-69

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmä

6 16 6 17 6 18 6 19 6 20 6 21

Syvyystiedot perustuvat vesi- ja ympäristöhallituksen mittauksiin v. 1973-1975.

Mittakaava 1:20 000

1 000 500 0 1 000

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

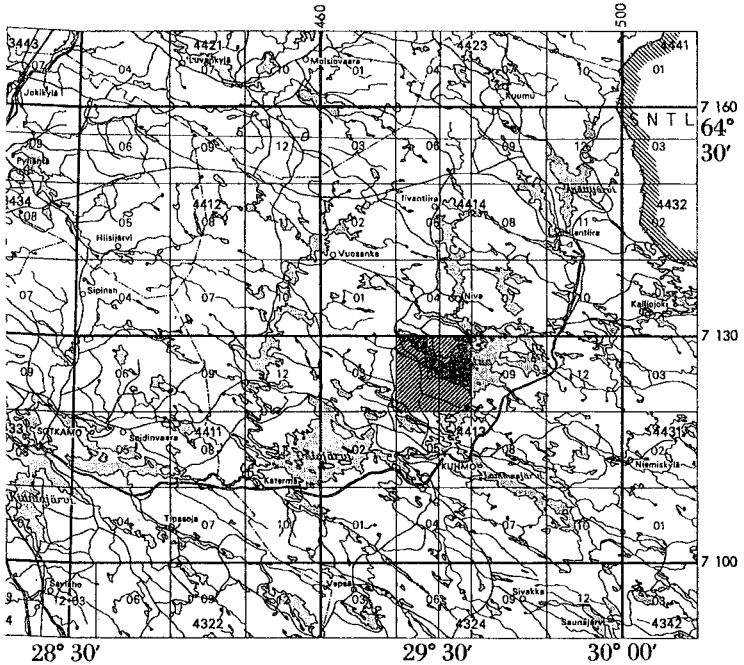

Karttalehden jaotus

B	D
A	C

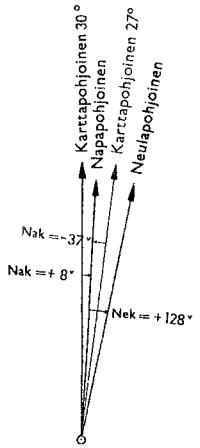

Neulaluvunkorjaus Nek (eranto) on tämän lehden alueella v:n 1975 alussa keskimäärin + 128ᵛ. Vuotuinen muutos on + 1/2ᵛ.

Suorakulmaisen koordinaatiston p-akseli (= x-akseli) on meridiaanin 30° it. Greenwichistä suuntainen ja i-akseli (= y-akseli) on päivämäärä. Keskimeridiaania vastaava i-koordinaatin arvo on 500 km.

Punaisella painetun suorakulmaisen koordinaatiston p-akseli (= x-akseli) on meridiaanin 27° it. Greenwichistä suuntainen ja i-akseli (= y-akseli) on päivämäärä. Keskimeridiaania vastaava i-koordinaatin arvo on 500 km.

Ajantasaistustiedot violetilla

- pelto, niitty
- metsitetty pelto, raivattu pelto
- puutarha, puisto, puistokäytäviä
- mäntymetsä
- kuusimetsä
- lehtimetsä
- pensaikko tai taimikko
- hakattu metsä, paljas maa
- metsälinja, leveys alle ja yli 10 m
- huomattava havu- ja lehtipuu
- soistuva maa
- metsäinen ja aukea suo, helppokulkuinen
- vaikeakulkuinen ja ylipääsemätön aukea suo
- avokallioita, iso kivi
- louhikko tai kivikko, hietikko

- asuin-, liike-, te
- talous- ja varas
- rakennuskuvaus alueella
- kirkko, kellotap
- tuulimylly, tuuli
- varastoalue, sa
- muinaisjäännös,
- luonnonsuojelu
- puu- tai rauta-
- pensas- ja kuus
- suurjännitelinja
- puhelinlinja
- louhos ja soran
- saven- ja muda

120/30 –30°– 470/80

HW1296

ISBN 951-48-4461-0

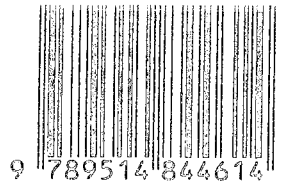

9 789514 844614

1990

VARAJOKI

Kartta 4413 09

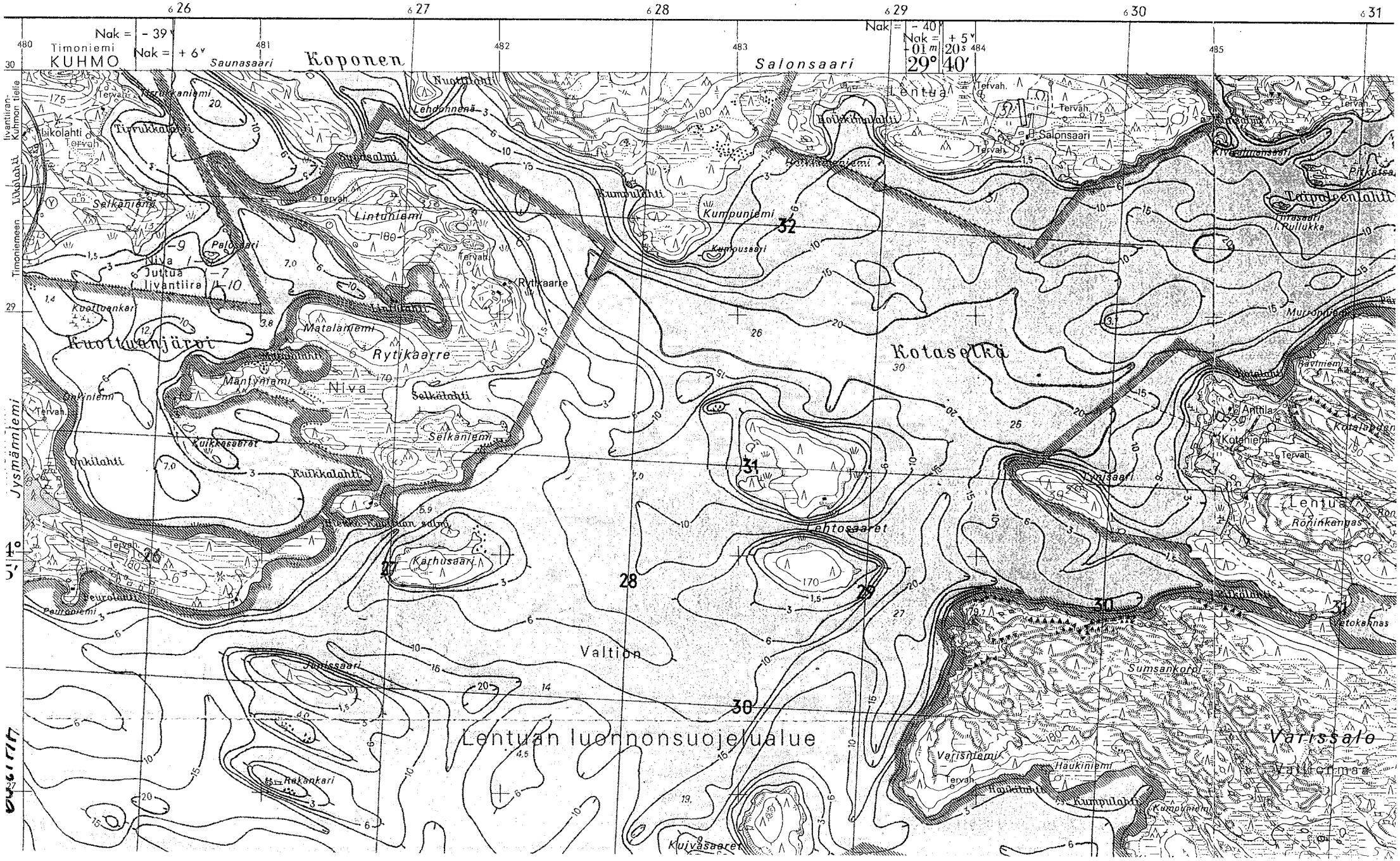

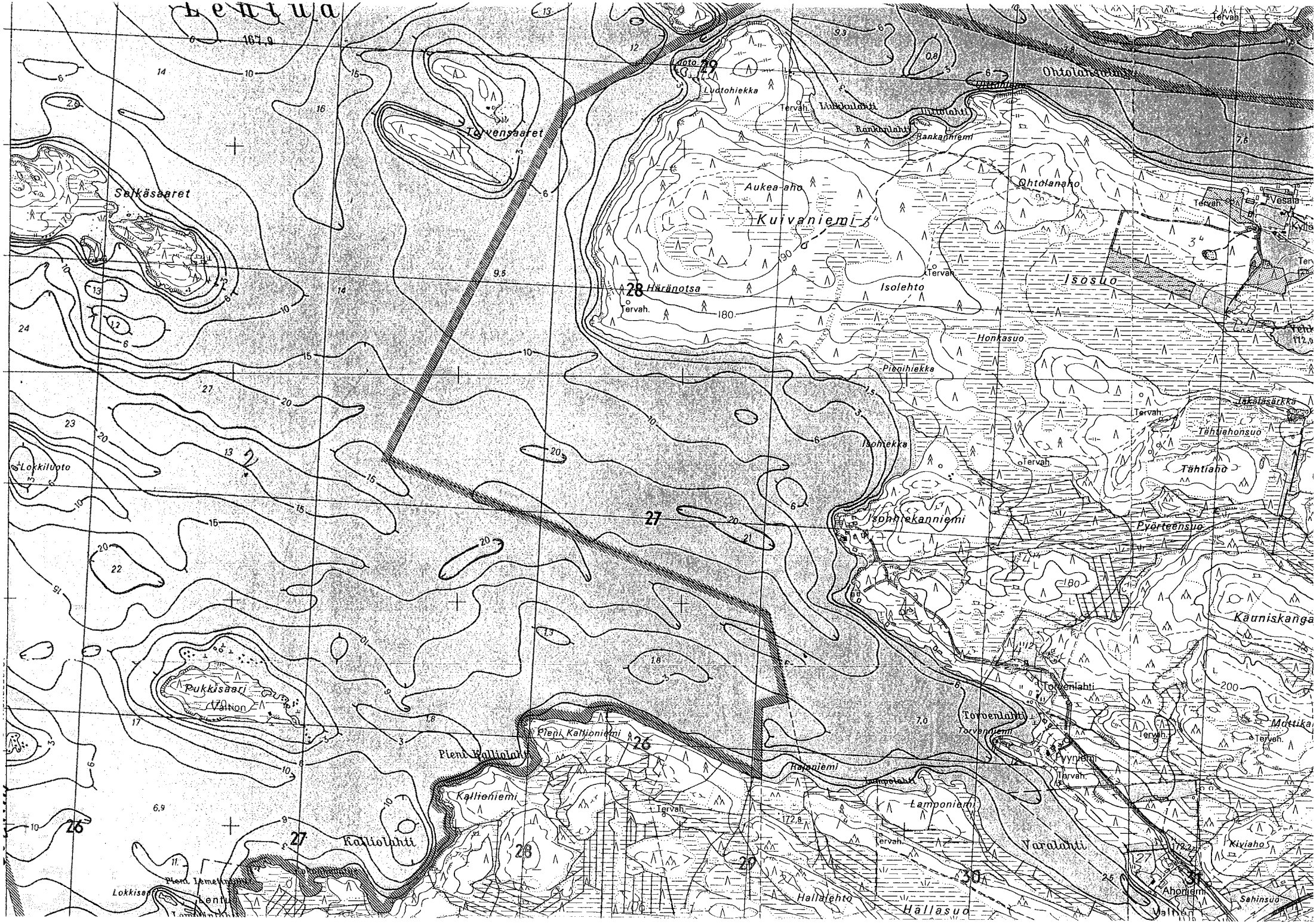
Lentua
Selkäsaaret
Torvensaaret
Aukea-aho
Kuivaniemi
Ohtolanaho
Vesala
Isosuo
Häränotsa
Isolehto
Honkasuo
Pienihiekka
Isohiekka
Jakalasärkkä
Tähtiehonsuo
Tähtiaho
Isohiekanniemi
Pyörteensuo
Kauniskanga
Lokkiluoto
Pukkisaari
Valtion
Pieni Kallioniemi
Pieni Kallioluhti
Kallioniemi
Kallioluhti
Torvenlahti
Torvenniemi
Pyyniemi
Ranta-aho
Lamponiemi
Varalahti
Kiviaho
Hallalehto
Hallasuo
Ahoniemi
Sahinsuo
Mattika
Kaunisvaara
Lokkisaari
Pieni Lemeluoto
Lentua

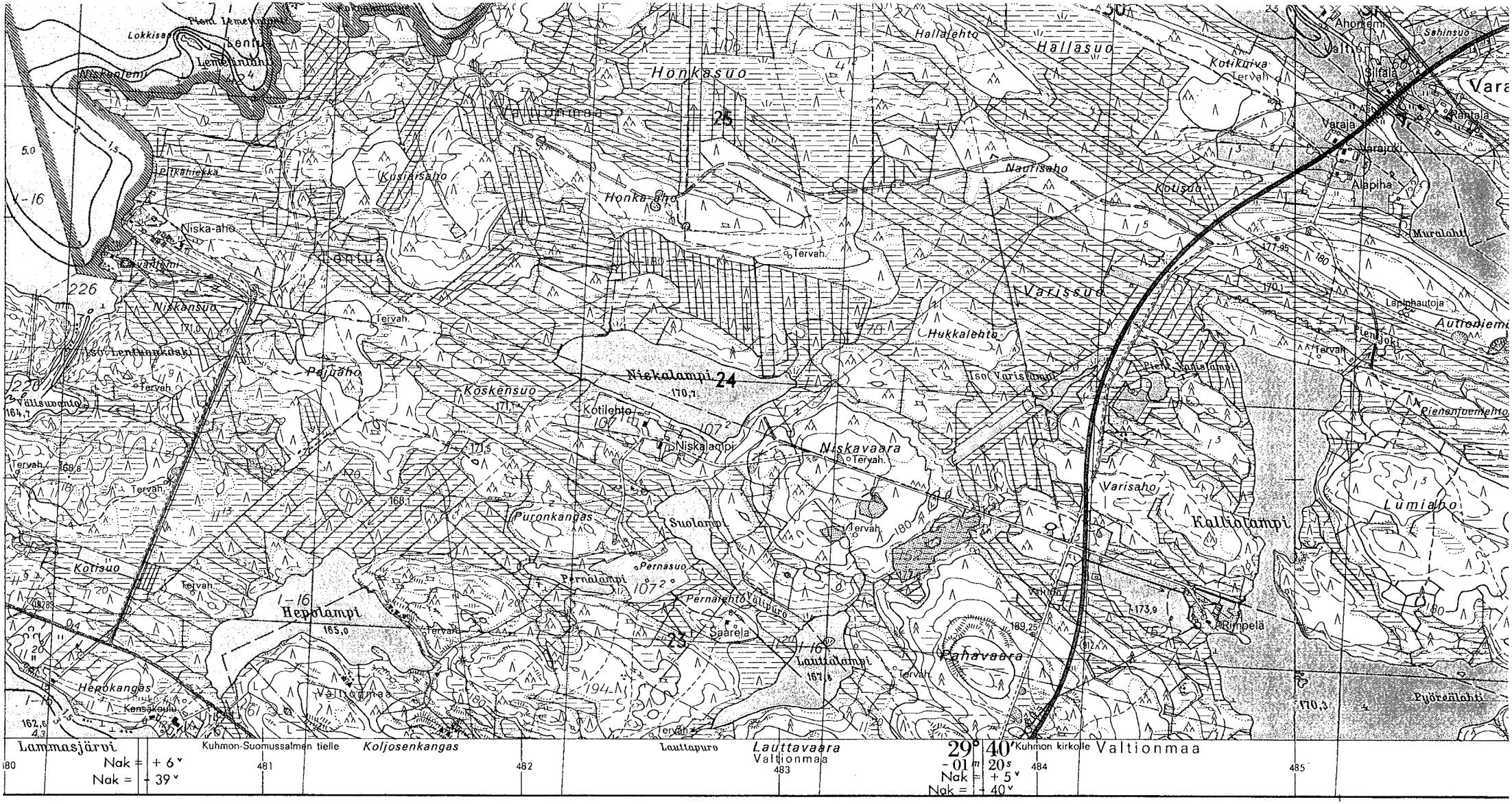

ITTAUSHALLITUKSEN KARTOGRAFINEN OSASTO

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph B8-stereokojeella 1:10 000 v.1968-69

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmän

6 26 6 27 6 28 6 29 6 30 6 31

Syvyystiedot perustuvat vesi- ja ympäristöhallituksen mittauksiin, Lentua v:silta 1973-1975.

Mittakaava 1:20000

1 000 500 0 1 000

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

Ajantasaistustiedot violetilla

pelto, niitty

metsitetty pelto, raivattu pelto

puutarha, puisto, puistokäytäviä

mäntymetsä

kuusimetsä

asuin-, liike-, teh

talous- ja varasto

rakennuskuvaus s alueella

kirkko, kellotapul

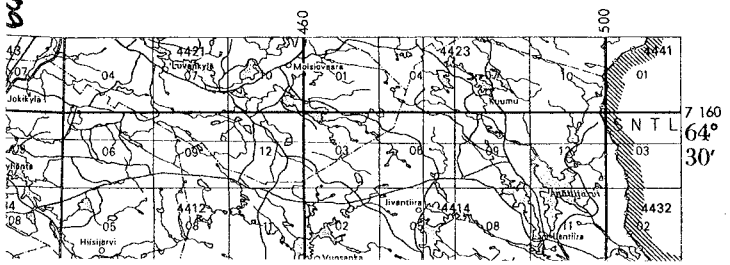

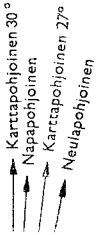

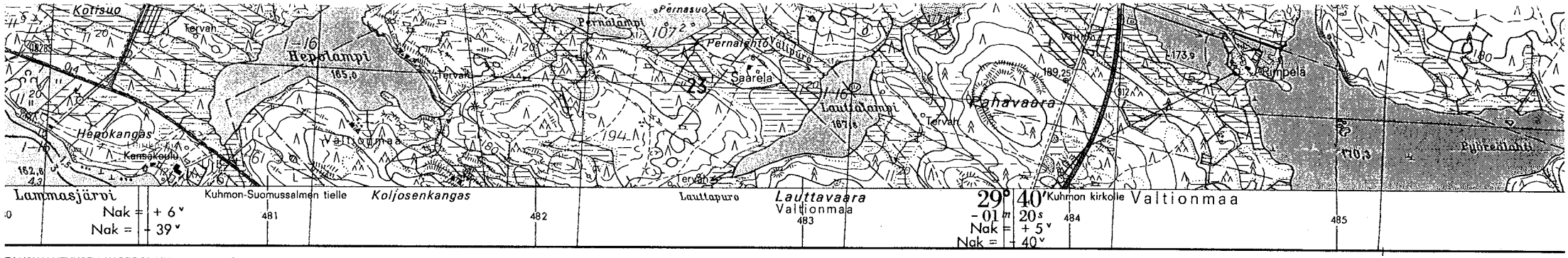

TAUSHALLITUKSEN KARTOGRAFINEN OSASTO

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph B8-stereokojeella 1:10 000 v.1968-69

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmän m

626 627 628 629 630 631

Syvyystiedot perustuvat vesi- ja ympäristöhallituksen mittauksiin, Lentua v:silta 1973-1975.

Mittakaava 1:20000

1 000 500 0 1 000

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

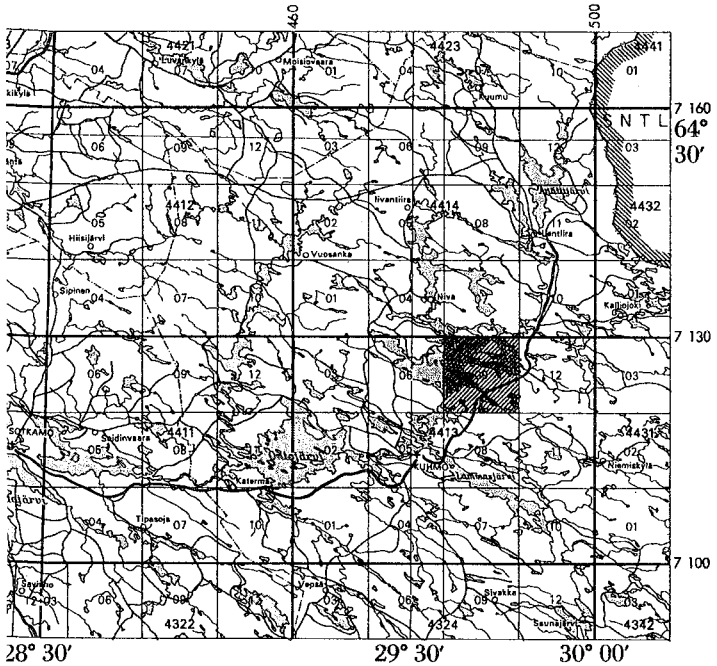

Karttalehden jaotus

B	D
A	C

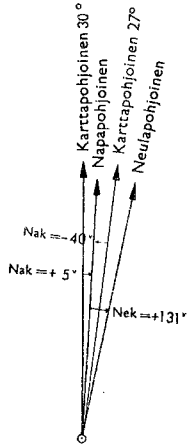

Neulaluvunkorjaus Nek (eranto) on tämän lehden alueella v:n 1975 alussa keskimäärin + 131 ˅. Vuotuinen muutos on + 1/2 ˅.

Suorakulmaisen koordinaatiston p-akseli (= x-akseli) on meridiaanin 30° it. Greenwichistä suuntainen ja i-akseli (= y-akseli) on päiväntasaaja. Keskimeridiaania vastaava i-koordinaatin arvo on 500 km.

Punaisella painetun suorakulmaisen koordinaatiston p-akseli (= x-akseli) on meridiaanin 27° it. Greenwichistä suuntainen ja i-akseli (= y-akseli) on päiväntasaaja. Keskimeridiaania vastaava i-koordinaatin arvo on 500 km.

Ajantasaistustiedot violetilla

- pelto, niitty
- metsitetty pelto, raivattu pelto
- puutarha, puisto, puistokäytäviä
- mäntymetsä
- kuusimetsä
- lehtimetsä
- pensaikko tai taimikko
- hakattu metsä, paljas maa
- metsälinja, leveys alle ja yli 10 m
- huomattava havu- ja lehtipuu
- soistuva maa
- metsäinen ja aukea suo, helppokulkuinen
- vaikeakulkuinen ja ylipääsemätön aukea suo
- avokallioita, iso kivi
- louhikko tai kivikko, hietikko
- asuin-, liike-, tehd
- talous- ja varastor.
- rakennuskuvaus su alueella
- kirkko, kellotapuli,
- tuulimylly, tuulimo
- varastoalue, savupi
- muinaisjäännös, lu
- luonnonsuojelualue
- puu- tai rauta-aita,
- pensas- ja kuusiait
- suurjännitelinja, mu
- puhelinlinja
- louhos ja soran- ta
- saven- ja mudan- t

:0/30 –30°– 480/90

Hirtola

VARAJOKI

Peruskartta 1:20(

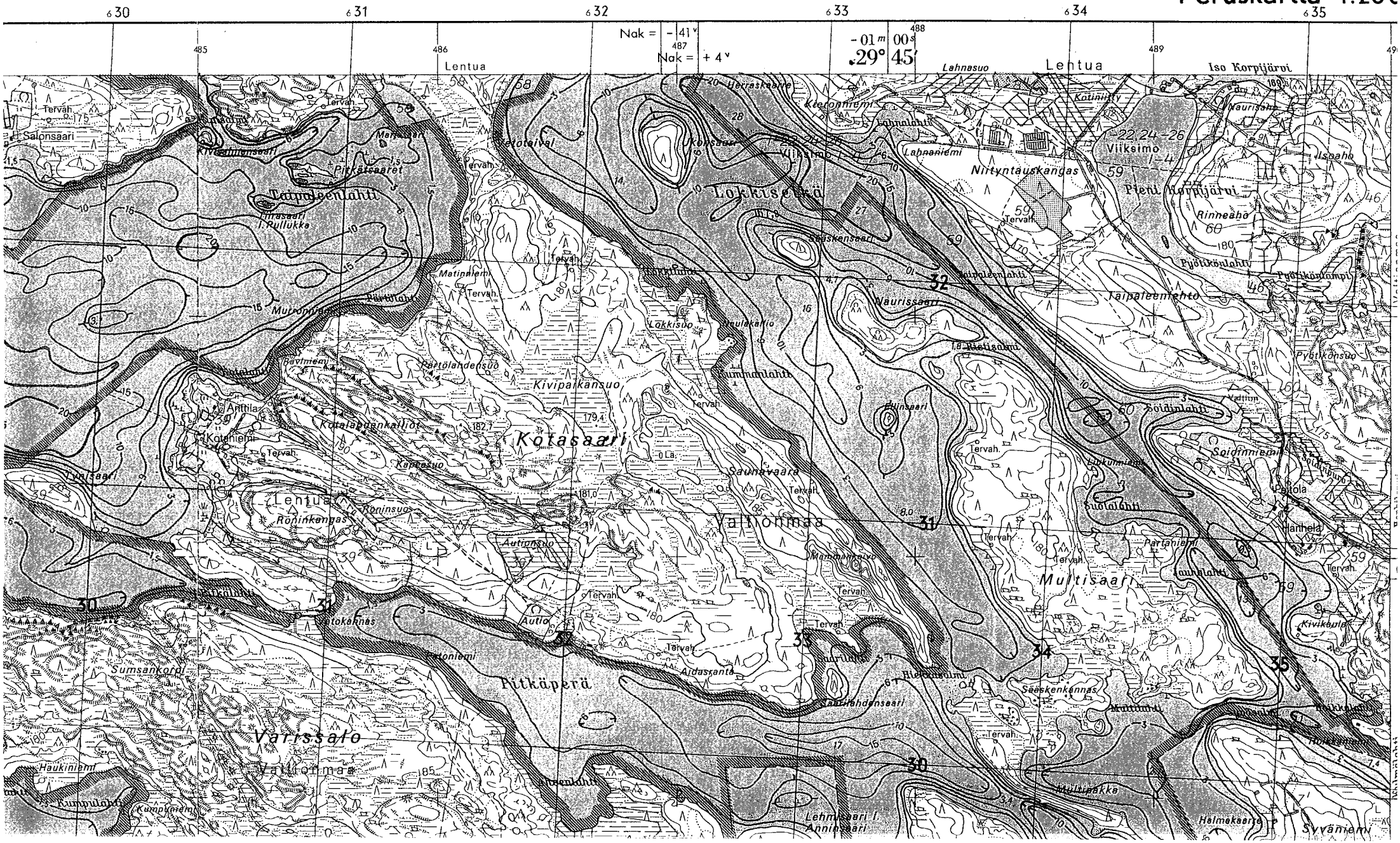
6 30
6 31
6 32
6 33
6 34
6 35
Nak = - 41 v
Nak = + 4 v
- 01 m 00 s
29° 45'
Lentua
Lentua
Lahnasuo
Iso Korpijärvi
Kotiniitty
Viiksimo
Niityntauskangas
Pieni Korpijärvi
Rinneaho
Ispaho
Lahnaniemi
Lokkisalmi
Lokkisuo
Lokkisaari
Pyötikönlahti
Pyötikönkampi
Pyötikönsuo
Taipaleenlahti
Taipaleenlehto
Naurissaari
Naurisaari
Soidinlahti
Soidinniemi
Suolalahti
Partaniemi
Multisaari
Multipakka
Kivikaula
Hanhela
Kivipalonsuo
Kotasaari
Kotalahdenkalliot
Kotaniemi
Kotalahti
Kappasuo
Roninsuo
Roninkangas
Autiosuo
Autio
Autiokaikas
Saunavaara
Valtionmaa
Mammonsuo
Pitkäperä
Aldassanta
Sääskenkennas
Sääskensaari
Kääriänsaari
Hietasalmi
Varissalo
Sumsankorpi
Haukiniemi
Kumpulahti
Kumpuniemi
Lehmisaari l. Anninsaari
Hälmäsaari
Syvänniemi
Salonsaari
Kivisaarensaari
Pitkäsaaret
Taipaleenlahti
Ilmasaari l. Pullukka
Matinniemi
Partolahti
Mutkonniemi
Partolahdensuo
Kivipalonsuo
Kotaniemi
Kotalahdenkalliot
Kappasuo
Roninsuo
Roninkangas
Autiosuo
Autio
Autiokaikas
Saunavaara
Valtionmaa
Mammonsuo
Pitkäperä
Aldassanta
Sääskenkennas
Sääskensaari
Kääriänsaari
Hietasalmi
Varissalo
Sumsankorpi
Haukiniemi
Kumpulahti
Kumpuniemi
Lehmisaari l. Anninsaari
Hälmäsaari
Syvänniemi
Multisaari
Multipakka
Kivikaula
Hanhela
Soidinlahti
Soidinniemi
Suolalahti
Partaniemi
Taipaleenlehto
Naurissaari
Pyötikönsuo
Pyötikönlahti
Pyötikönkampi
Rinneaho
Ispaho
Iso Korpijärvi
Pieni Korpijärvi
Niityntauskangas
Viiksimo
Lahnaniemi
Lahnasuo
Lentua
Lentua
Tervah.
Tervah.
Tervah.

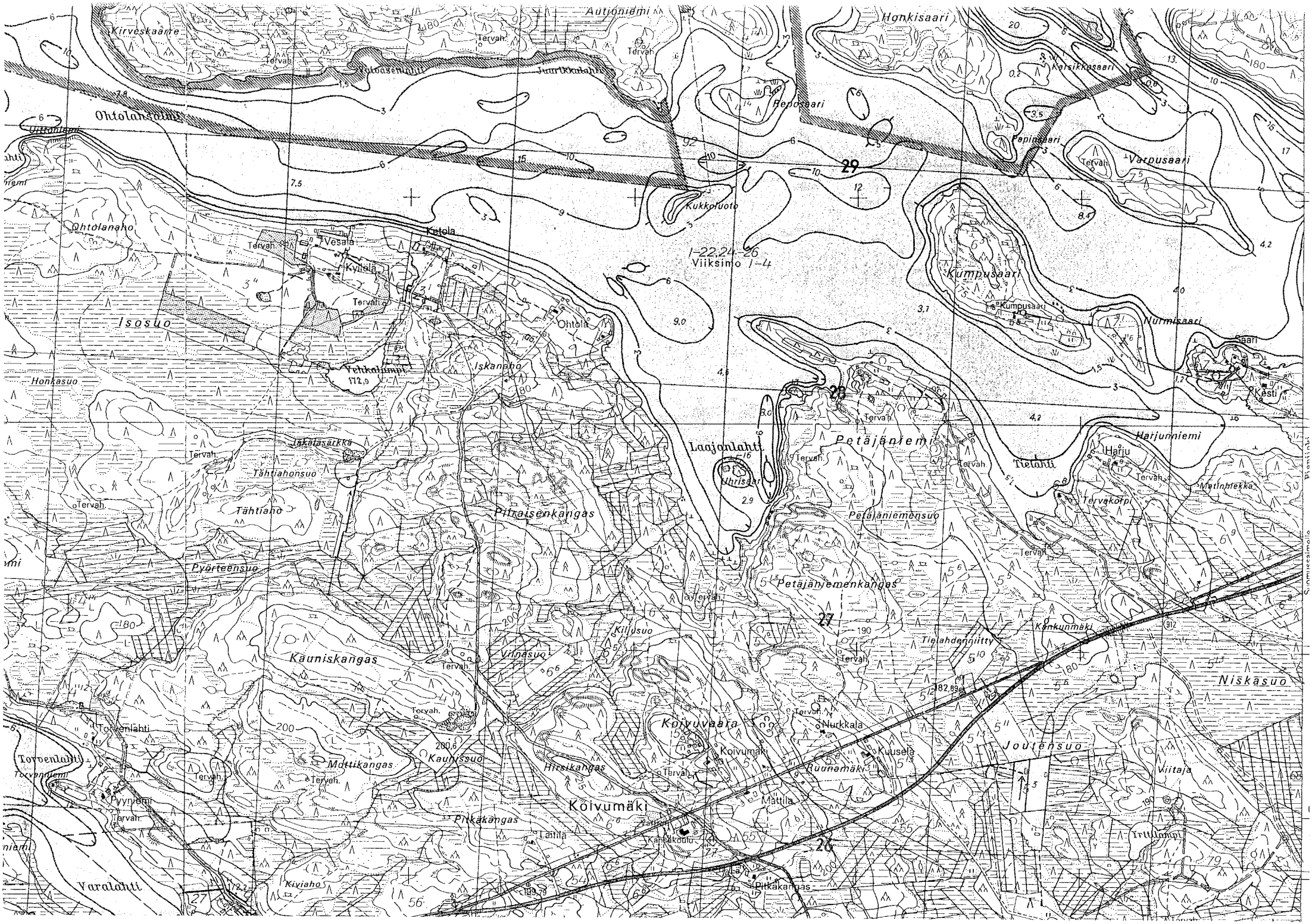
Autioniemi
Kirveskaarre
Tervah.
Työvaaseninlahti
Jurttikaltahti
Ohtolanselkä
Ohtolanlahti
Ohtolanaho
Honkisaari
Kaisikkosaari
Repovaari
Papinsaari
Varpusaari
Kukkoluoto
Ketola
Vesala
Kytölä
Isosuo
Ohtola
Iskanaho
Tehkalampi
Honkasuo
Jakalasarkka
Tähtiahonsuo
Tähtiaho
Pitkaisenkangas
Pyörteensuo
Kumpusaari
Nurmisaari
Saari
Kesti
Laajanlahti
Petäjäniemi
Harjunniemi
Harju
Tietahti
Uhrisaari
Petäjäniemensuo
Petäjäniemenkangas
Kankunmäki
Tielahdenniitty
Niskasuo
Kauniskangas
Killisuo
Vihnasuo
Koivuvaara
Nurkkala
Koivumäki
Kuusela
Ruunamäki
Joutensuo
Viitaja
Mattikangas
Kaunissuo
Hirsikangas
Mattila
Pitkakangas
Kansakoulu
Torvenlahti
Torvenniemi
Pyyniemi
Varalahti
Kivisaho
Irtilampi
Metinhekka
Tervakorpi
Pitkakangas
29
28
27
26
I–22,24–26
Viiksimo I–4

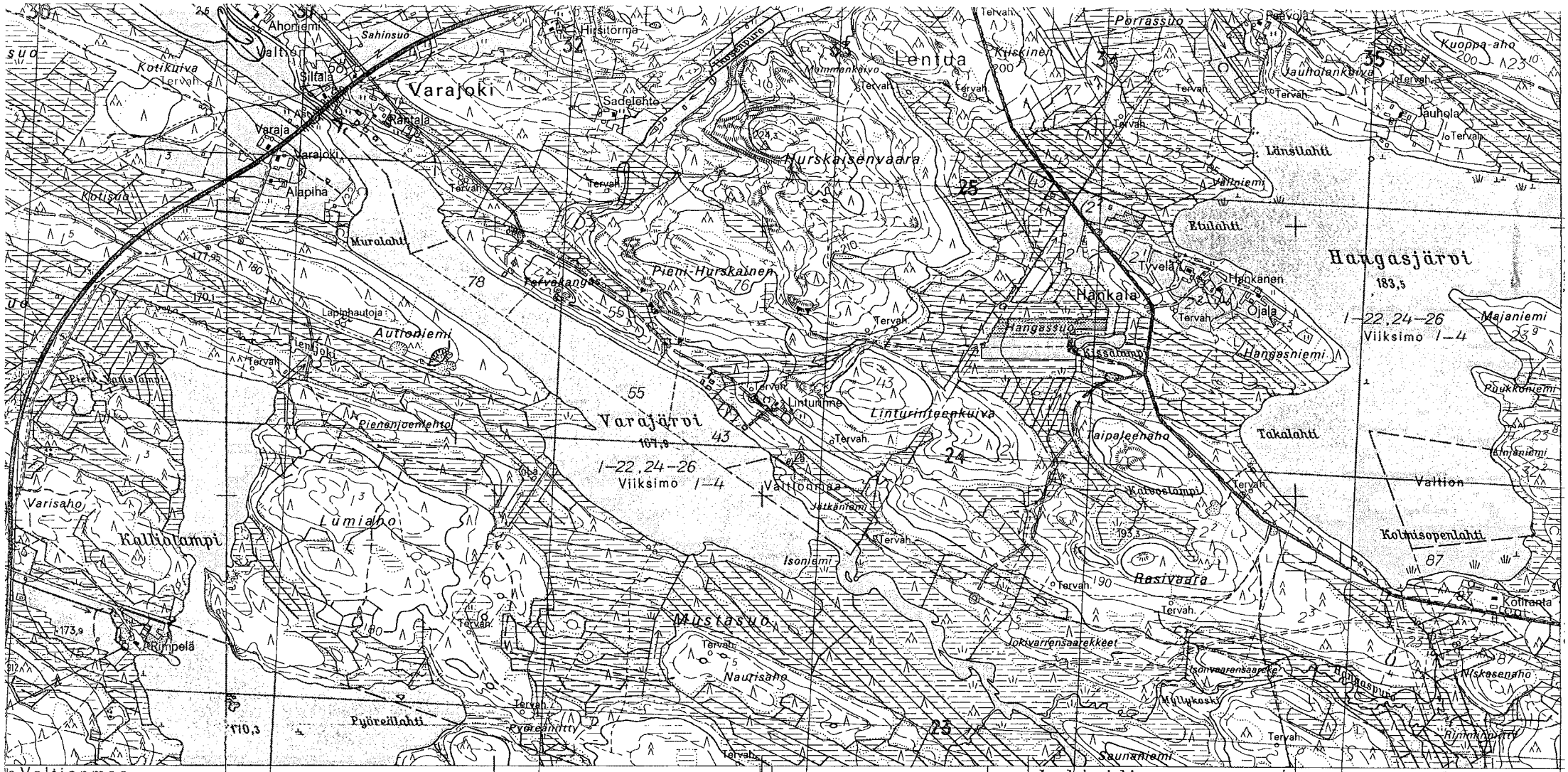
Varajoki
Varajärvi
Hangasjärvi
Hankala
Lentua
Hurskaisenvaara
Piemi-Hurskainen
Mustasuo
Lumiaho
Kalliolampi
Varisaho
Nautisaho
Rasivaara
Takalahti
Kolmisopenlahti
Valtionmaa
Luulajanjoki
Isovaara
Rimminlampi
Varaja
Alapiha
Siltala
Ahoniemi
Sadetehto
Mäkkylänkoski
Jokivarrensaarekkeet
Pyöreälahti
Rimpelä
Kotikuiva
Kotisuo
Sahinsuo
Hirsitörmä
Mäkkylänkuiva
Kuoppa-aho
Jauhola
Länsilahti
Etulahti
Tyvelä
Hankanen
Ojala
Majaniemi
Hangasniemi
Hangassuo
Kissahmuu
Linturinteenkuiva
Laipaleenaho
Kalaoslampi
Valtion
Kotiranta
Autioniemi
Lapinhautoja
Pienenjoenlehto
Jatkaniemi
Isoniemi
Murolahti
Tervakangas
Tervah.
Nak = + 4 v
Nak = - 41 v
29° 45′
- 01 m 00 s
485
486
487
488
489
Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmän mukaan
Kartoitus 1:10 000 v.1971 V. Nukala
MAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTTAPAINO HELSIN
PÄÄLLEPAINATUS
Mittakaava 1:20000
1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa
Täydennyskartoitus 1:10 000 v. 1990.
Osa muutoksista on painettu violetilla.
Kiinteistörajat v:lta 1970
Ajantasainen rekisterikartta on saatavissa läänin maanmittauskonttorissa.
violetilla
niitty
itetty pelto, raivattu pelto
arha, puisto, puistokäytäviä
tymetsä
asuin-, liike-, tehdas- ja yleisiä rakennuksia
talous- ja varastorakennuksia
rakennuskuvaus suljetun rakennustavan alueella
kirkko, kellotapuli, muistomerkki
I a lk. nopea autotie, kaksiajoratainen
I b lk. nopea autotie, 2···4 kaistainen
II a-II b lk. autotie, kaksikaistainen
III a-III b lk. autotie, yksikaistainen
yksiraiteinen rautatie
kaksiraiteinen rautatie, sähköistetty
rakenteilla oleva rautatie
johtokäyrä (20 m)
välikäyrä (10 ja 5 m)
rantaviiva, kaislikk
muuttunut vesialu
epämääräinen rant
maatuva vesialue
tulva- tai padotus

ISBN 951-48-4464-5

9 789514 844645

1990

:o 4413 12

KEKKOSENVAARA

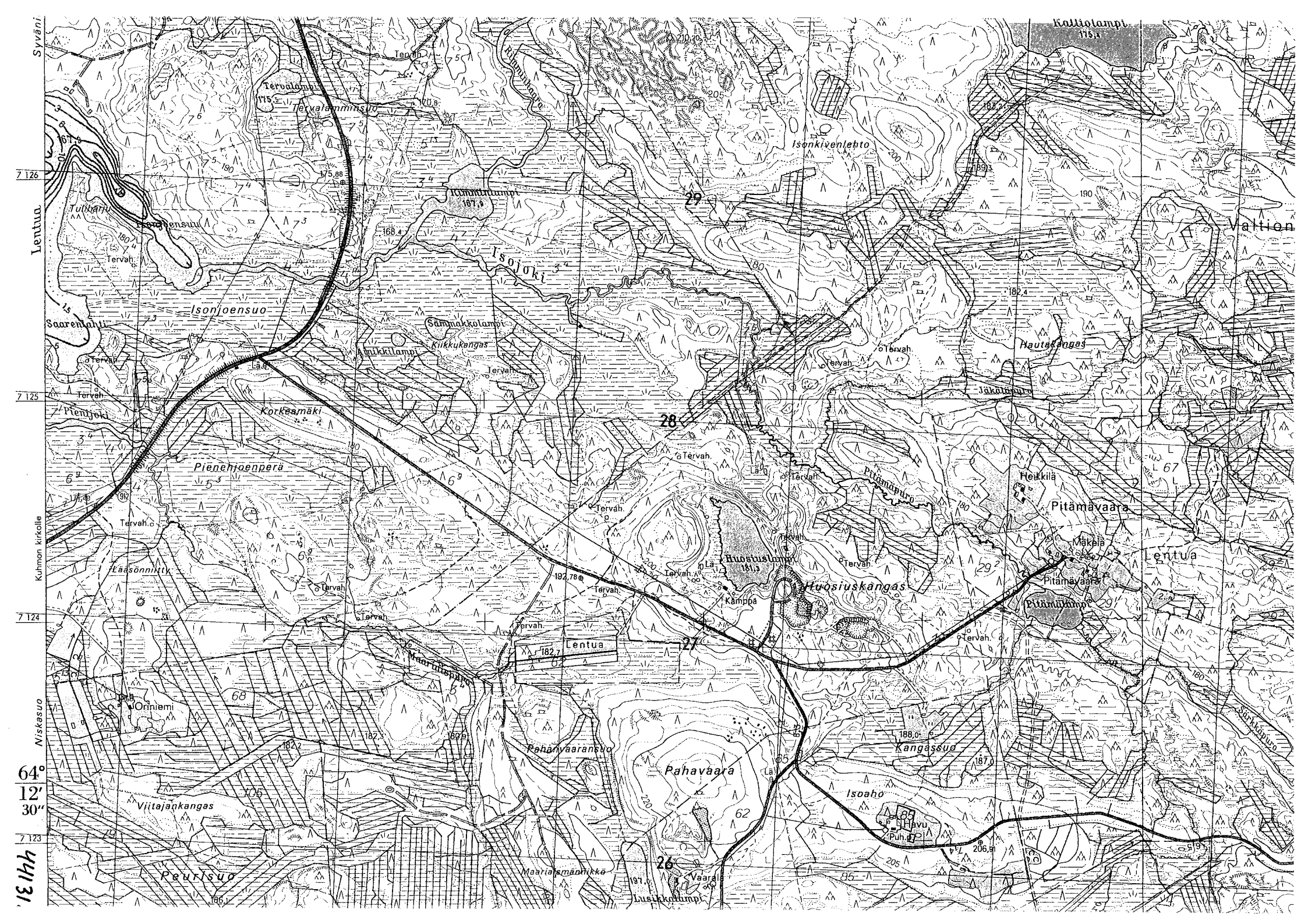
Syväni
Lentua
Kuhmon kirkolle
Niskasuo
7 126
7 125
7 124
7 123
64° 12' 30"
Tervalampi
Tervalammensuo
Tullilahti
Isonjoensuo
Saarenlahti
Pientjoki
Isojoki
Rummunmaa
Kummilampi
Sammakkolampi
Kiikkilampi
Kiikkukangas
Korkeamäki
Pienenjoenperä
Läsönniitty
Isonkivenlehto
Kalliolampi
Hautakangas
Jäkäläsuo
Valtion
Pitämäpuro
Heikkilä
Pitämävaara
Mäkelä
Lentua
Huosiuslampi
Huosiuskangas
Kämppä
Pitämälampi
Lentua
Maariansuo
Oriniemi
Pehanvaaransuo
Pahavaara
Kangassuo
Isoaho
Havu
Puh.
Viitajankangas
Peurisuo
Maariansmänikkö
Vaarala
Luukkulampi
Sorkkasuo
Tervah.
Lä.
27
28
29
26
hyl 31

NIVA

Peruskartta 1:20000

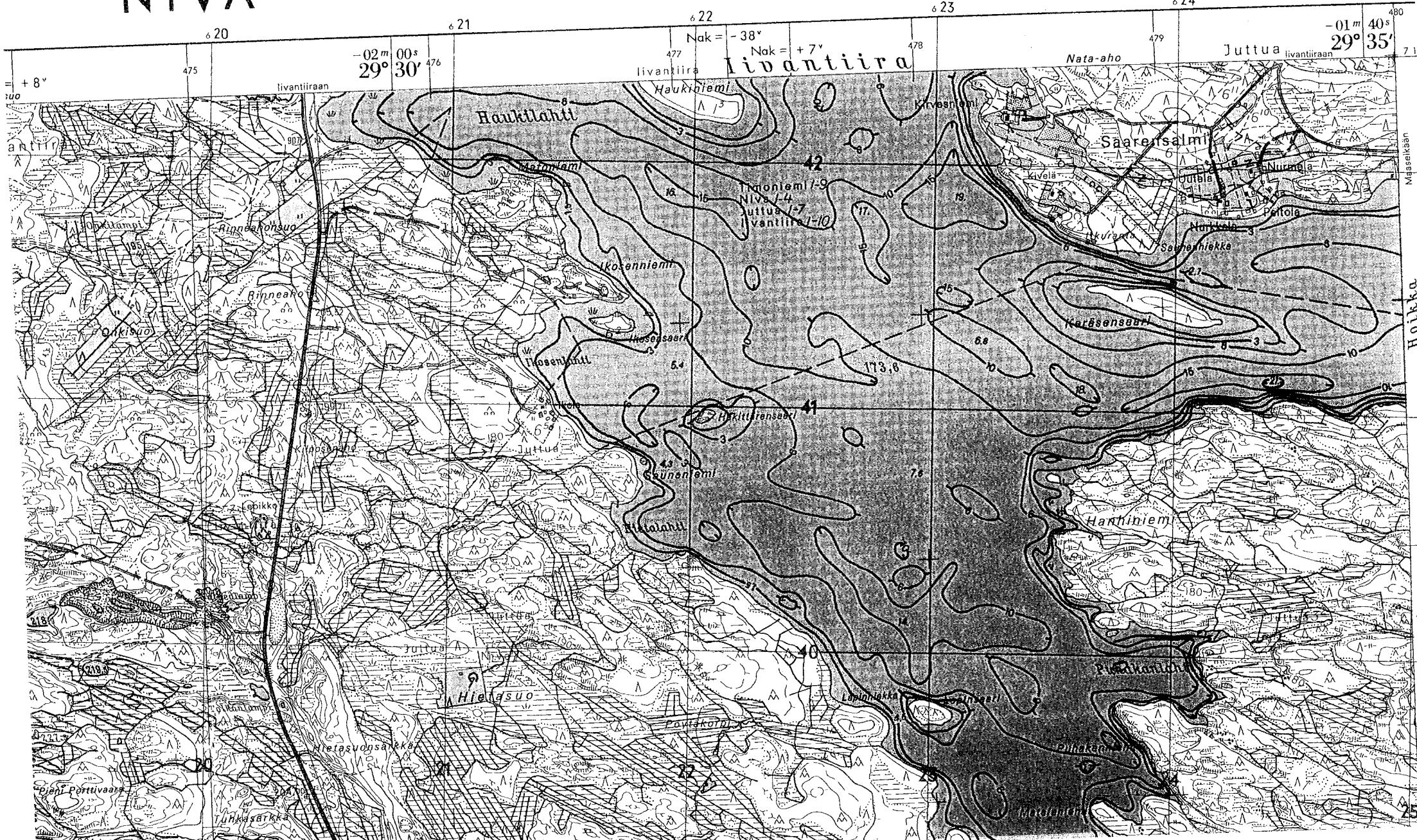
Iivantiira
Haukilahti
Haukiniemi
Kirvesniemi
Saarenselkä
Nata-aho
Juttua
Iivantiiran
Nak = - 38v
Nak = + 7v
-02m 00s
29° 30'
-01m 40s
29° 35'
Metsäniemi
Rinneaho
Onkisuo
Ikosenniemi
Ikosensaari
Ikosenlahti
Kirkkaanlahti
Kirkkaansaari
Kirkkaanniemi
Kirkkaanlahti
Kirkkaanniemi
Kirkkaanlahti
Kirkkaanniemi
Kirkkaanlahti

Perttivaara
Pihlajavaara
Leppisuonpalo
Lepnisuo
Laukkosenlammi
Purnunlehto
Saariperänsärkkä
Laukkosenlehto
Saariperänkangas
Lapinniemi
Karjenniemi
Karjenniemenaho
Kapustalahti
Kainässaari
Varrosensaari
Saariperä
Timonsaari
Timonaho
Palosaari
Palosaarenlahti
Särkkilammi
Särkänkangas
Rienisärkkä
Ahonniemi
Onkilahti
Onkilammi
Pirttisuo
Tyynelä
Tuunasansuo
Kummunmäki
Palovaara
Pitkäaho
Siika-aho
Niva
Kuppaala
Kansala
Sirtola
Mäntsälä
Koitio
Katajaa
Liminsuo
Avantolammi
Avantolammensuo
Humina
Hetteensuo
Tamminlehto
Sinkasuo
Kanerva
Tervahaka
Hoikkila
Kolppa
Kotvalo
Tähtelä
Suolala
Halkoniemi
Halkoaho
Karsikkoniemi
Puronaho
Hautasuo
Havukka-aho
Lehmivaara
Valtionmaa
Isosuo
Isoaho
Myllyniemi
Vuonna
Ahola
Myllyniemenkoski
Jättua
Korppisuo
Metsäpelto
Saarela
Kuikkavaara
Syöniemi
Vaaresaari
Kuikkalahti
Karjulampi
Erola
Kylänvilja-Vaara

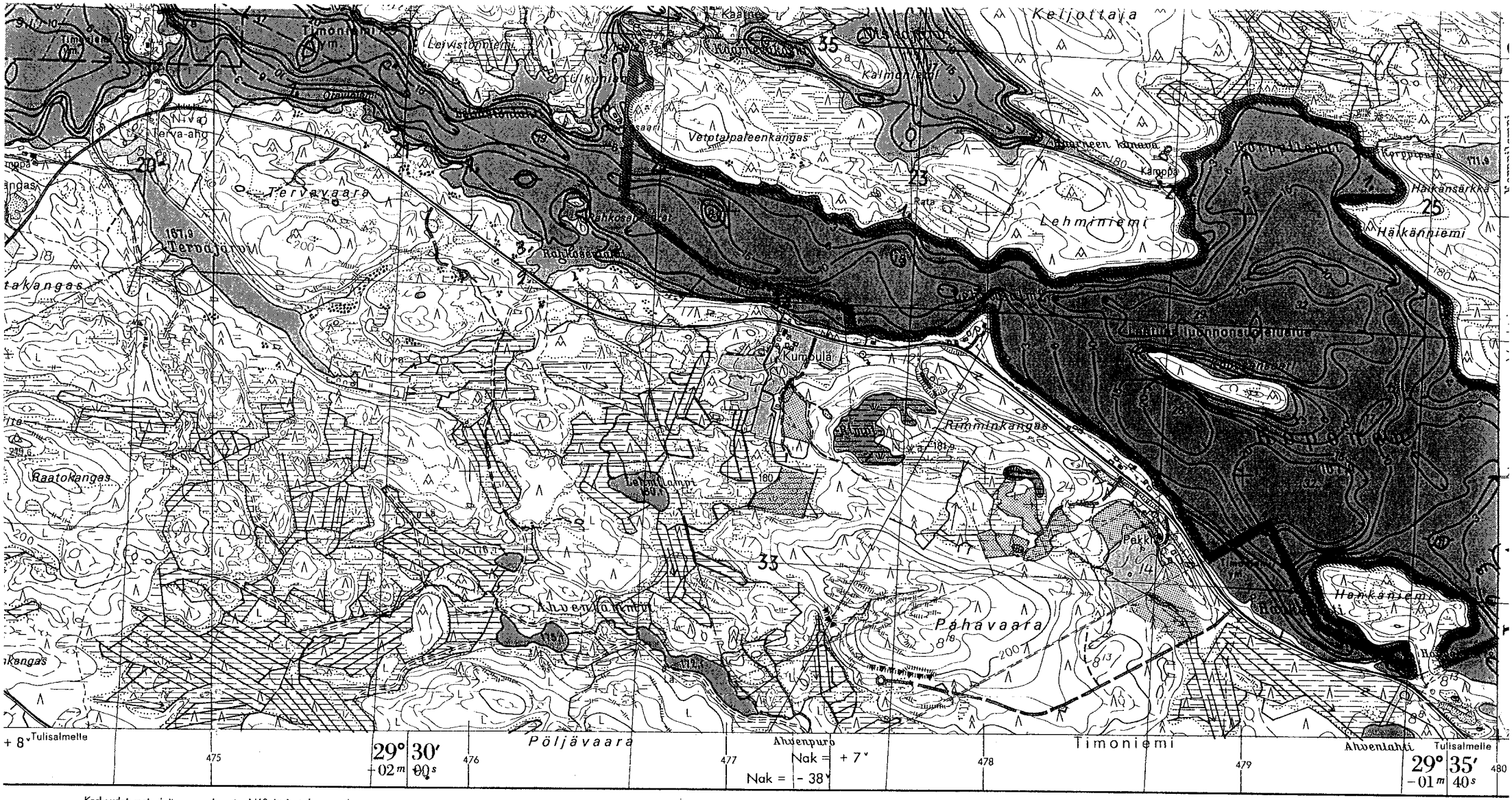

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmän mukaan

Kartoitus 1 : 10 000 v. 1970 M.Hentilä(A-D), V.Yliaho (B D), P.Kytökorpi (D)

KESKISUOMALAINEN OY, JYVÄSKYLÄ

Mittakaava 1:20000

0 1 000 2 000 m

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

Täydennyskartoitus 1:10 000 v. 1990
Osa muutoksista on painettu violetilla
Ajantasainen rekisterikartta on saatavissa
läänin maanmittauskonttorissa.
Kiinteistörajat v:lta 1969

PÄÄLLEPAINATUS

lto, raivattu pelto
o ja puistokäytäviä

Ts asuin-, liike-, tehdas- ja yleisiä rakennuksia

talous- ja varastorakennuksia

rakennuskuvaus suljetun rakennustavan alueilla

kirkko, kellotapuli, muistomerkki

I a Ik. nopea autotie, kaksiajoratainen

I b Ik. nopea autotie, 2—3 kaistainen

II a—II b Ik. autotie, kaksikaistainen

III a—III b Ik. autotie, yksikaistainen

yksiraiteinen rautatie

kaksiraiteinen rautatie

rakenteilla oleva rautatie

johtokäyrä (20 m)
välikäyrä (10 ja 5 m)

rantaviiva, kaislikko
muuttunut vesialue

epämääräinen rantavilva ja maatuva vesialue

tulva- tai padotusalue

ISBN 951-48-4468-8

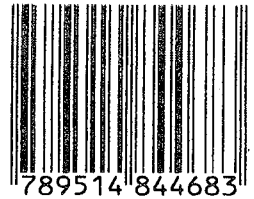

9 789514 844683

1990

NIVA

2 4414 04

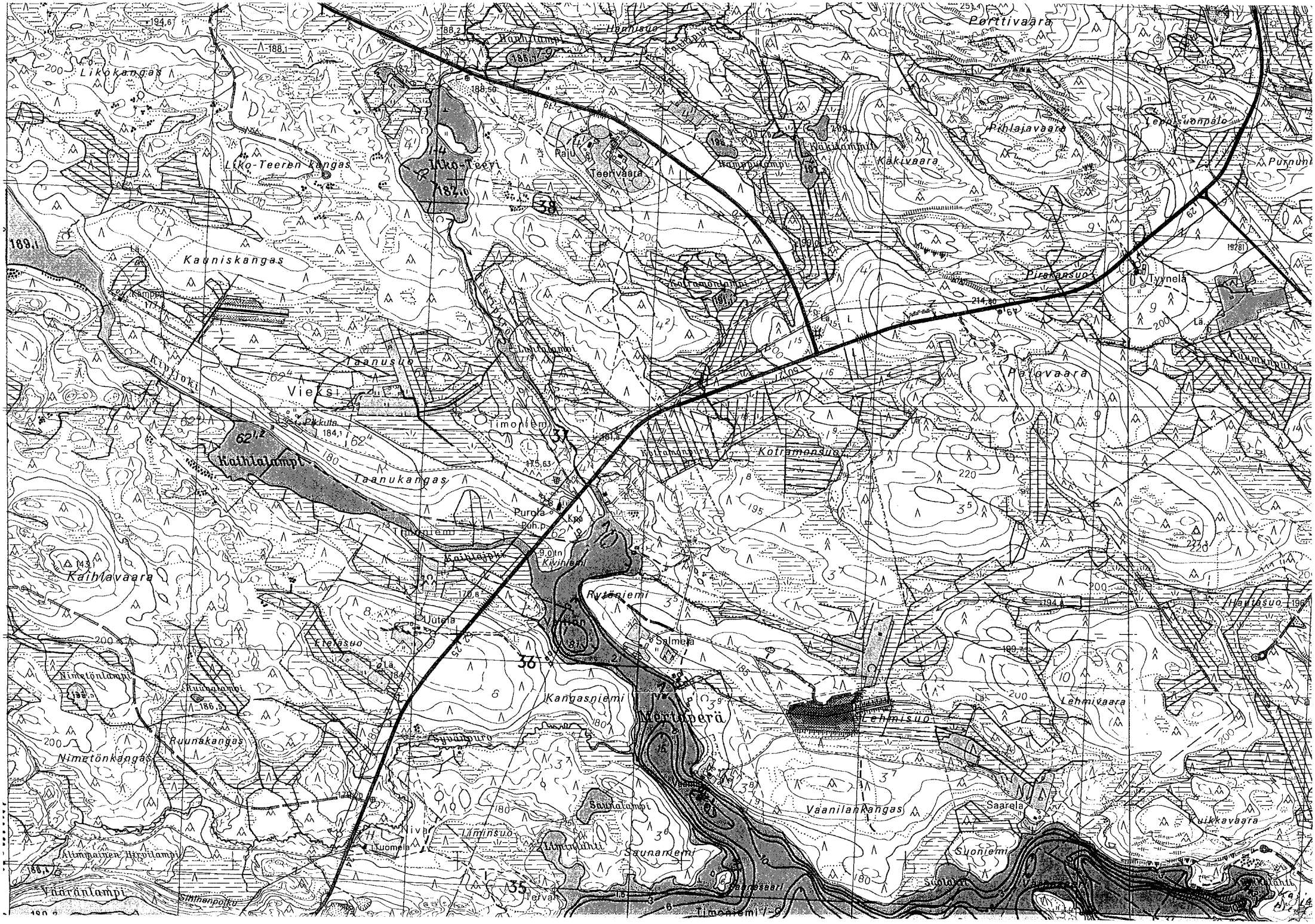
Likokangas
Likolampi
Likolampi
Likolampi

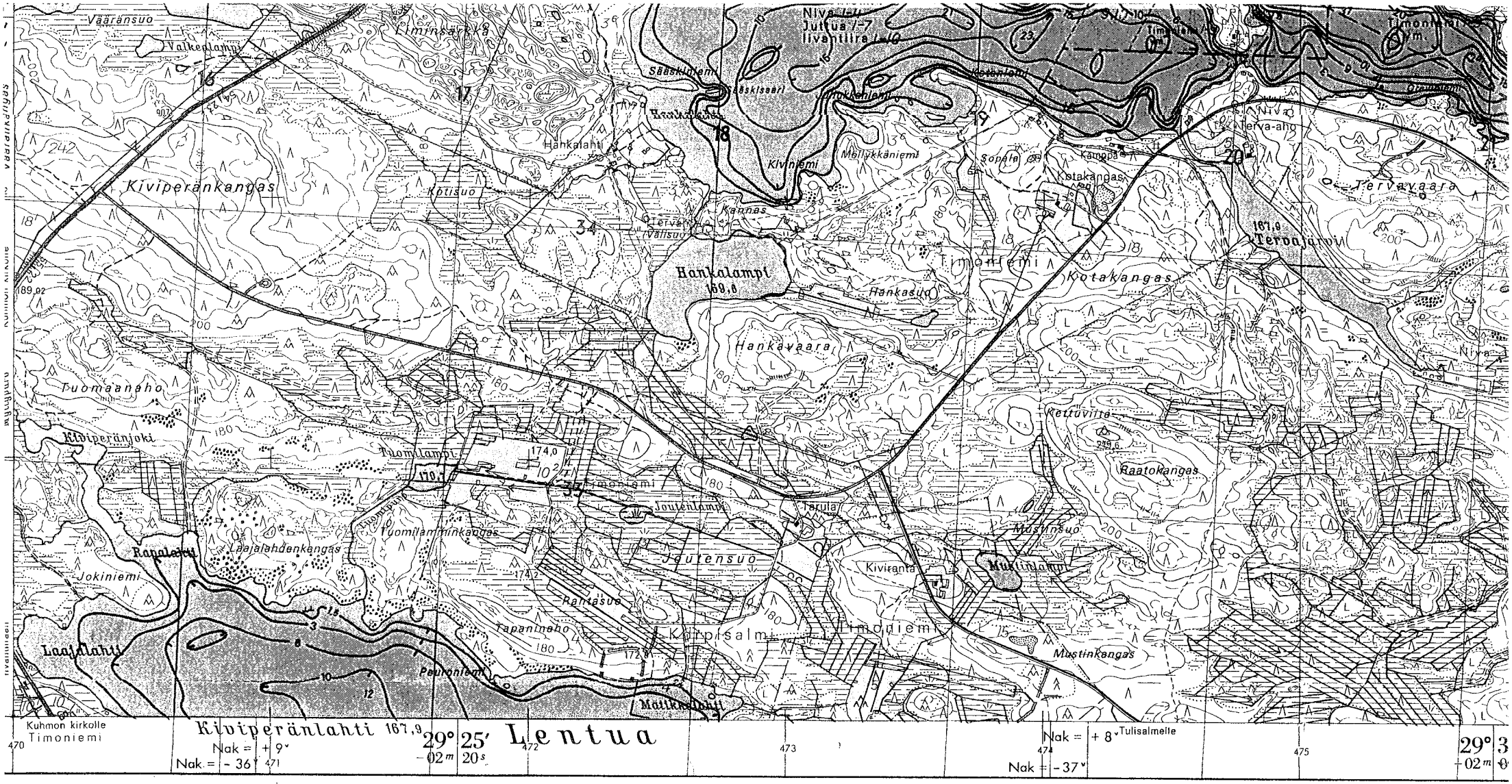

MAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTOGRAFINEN OSASTO

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph B8-stereokojeella 1 : 10 000, kuvaus v. 1968

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmän mukaan

616 617 618 619 620 621

Syvyystiedot perustuvat vesi- ja ympäristöhallituksen mittauksiin: Lentua v. 1973-1975, Iivantiira v. 1978-1979.

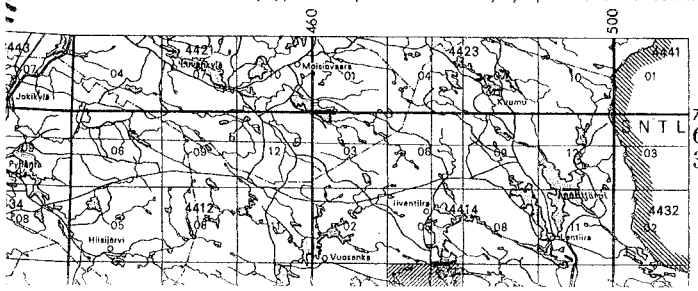

Karttapohjoinen 30°
Napapohjoinen
Karttapohjoinen 27°
Neulapohjoinen

Mittakaava 1:20000

1 000 500 0 1 000

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

Ajantasaistustiedot violetilla

pelto ja niitty

metsitetty pelto, raivattu pelto puutarha, puisto ja puistokäytäviä

mäntymetsä

kuusimetsä

asuin-, liike-, tehdas- ja yl

talous- ja varastorakennuk

rakennuskuvaus suljetun r alueilla

kirkko, kellotapuli, muisto

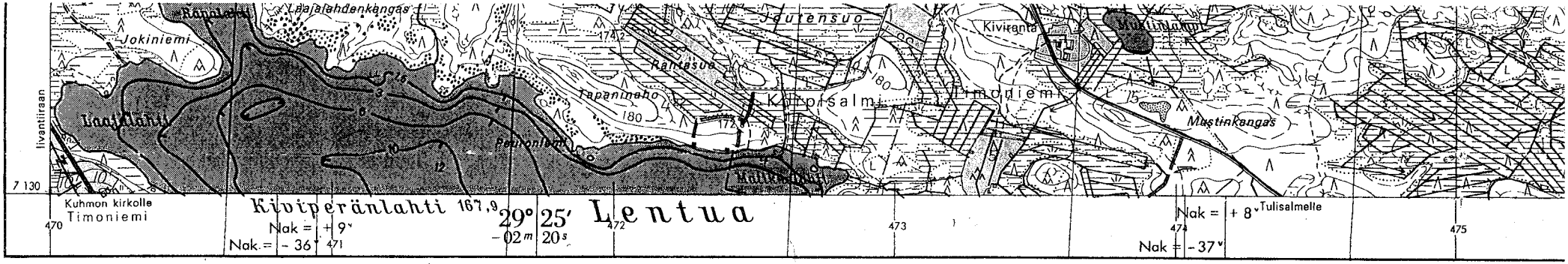

MAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTOGRAFINEN OSASTO

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph 88-stereokojeella 1 : 10 000, kuvaus v. 1968

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmä

6 16 6 17 6 18 6 19 6 20

Syvyystiedot perustuvat vesi- ja ympäristöhallituksen mittauksiin: Lentua v. 1973-1975, Iivantiira v. 1978-1979.

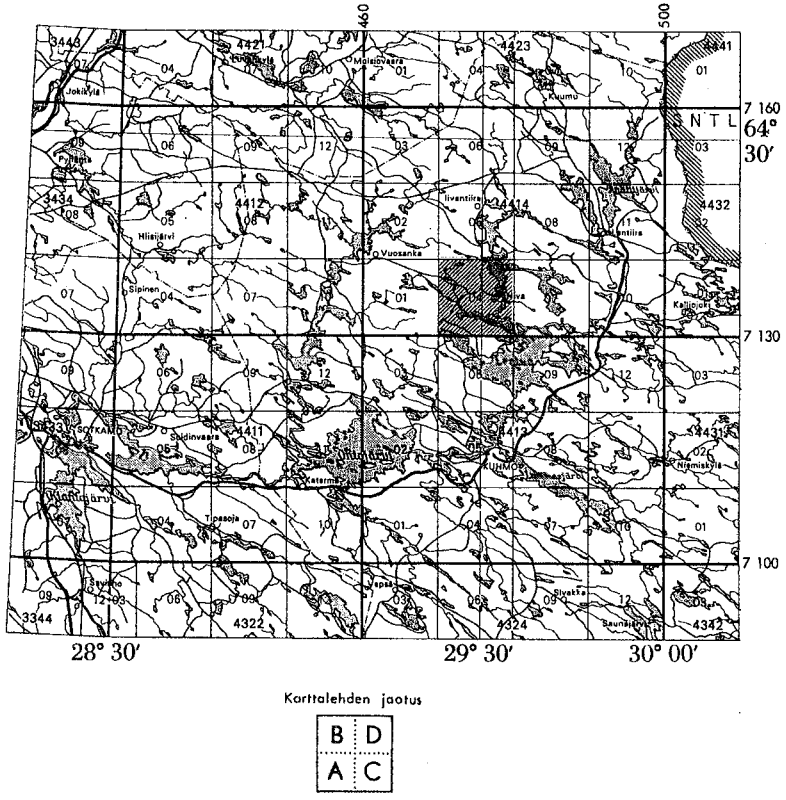

Karttalehden jaotus

B	D
A	C

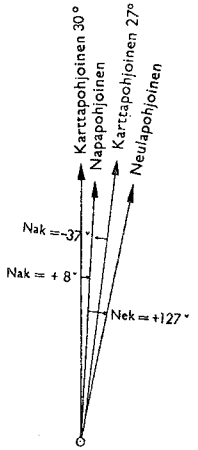

Neulaluvunkorjaus Nek (eranto) on tämän lehden alueella v:n 1974 alussa keskimäärin +127°. Vuotuinen muutos on ±0°.

Suorakulmaisen koordinaatiston p-akseli (= x-akseli) on meridiaanin 30° it. Greenwichistä suuntainen ja i-akseli (= y-akseli) on päiväntasaaja. Keskimeridiaania vastaava i-koordinaatin arvo on 500 km.

Punaisella painetun suorakulmaisen koordinaatiston p-akseli (= x-akseli) on meridiaanin 27° it. Greenwichistä suuntainen ja i-akseli (= y-akseli) on päiväntasaaja. Keskimeridiaania vastaava i-koordinaatin arvo on 500 km.

Mittakaava 1:20000

1 000 500 0

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastos

Ajantasaistustiedot violetilla

- pelto ja niitty
- metsitetty pelto, raivattu pelto
- puutarha, puisto ja puistokäytävä
- mäntymetsä
- kuusimetsä
- lehtimetsä
- pensaikko tai talmikko ja paljas maa
- hakattu ja palanut metsä
- metsälinja, leveys alle ja yli 10 m
- huomattava havu- ja lehtipuu
- soistuva maa
- metsäinen ja aukea suo, helppokulkuinen
- vaikeakulkuinen ja ylipääsemätön aukea suo
- avokallioita ja iso kivi
- louhikko tai kivikko ja hietikko
- asuin-,
- talous-
- rakenr alueill
- kirkko
- tuulim
- varast
- muinai
- luonnc
- puu- t
- pensas
- suurjä
- puheli
- louhos
- saven-

7130/40 –30°– 470/80

Hahtiva

SBN 951-48-4471-8

9 789514 844713

1990

JUTTUAJÄRVI

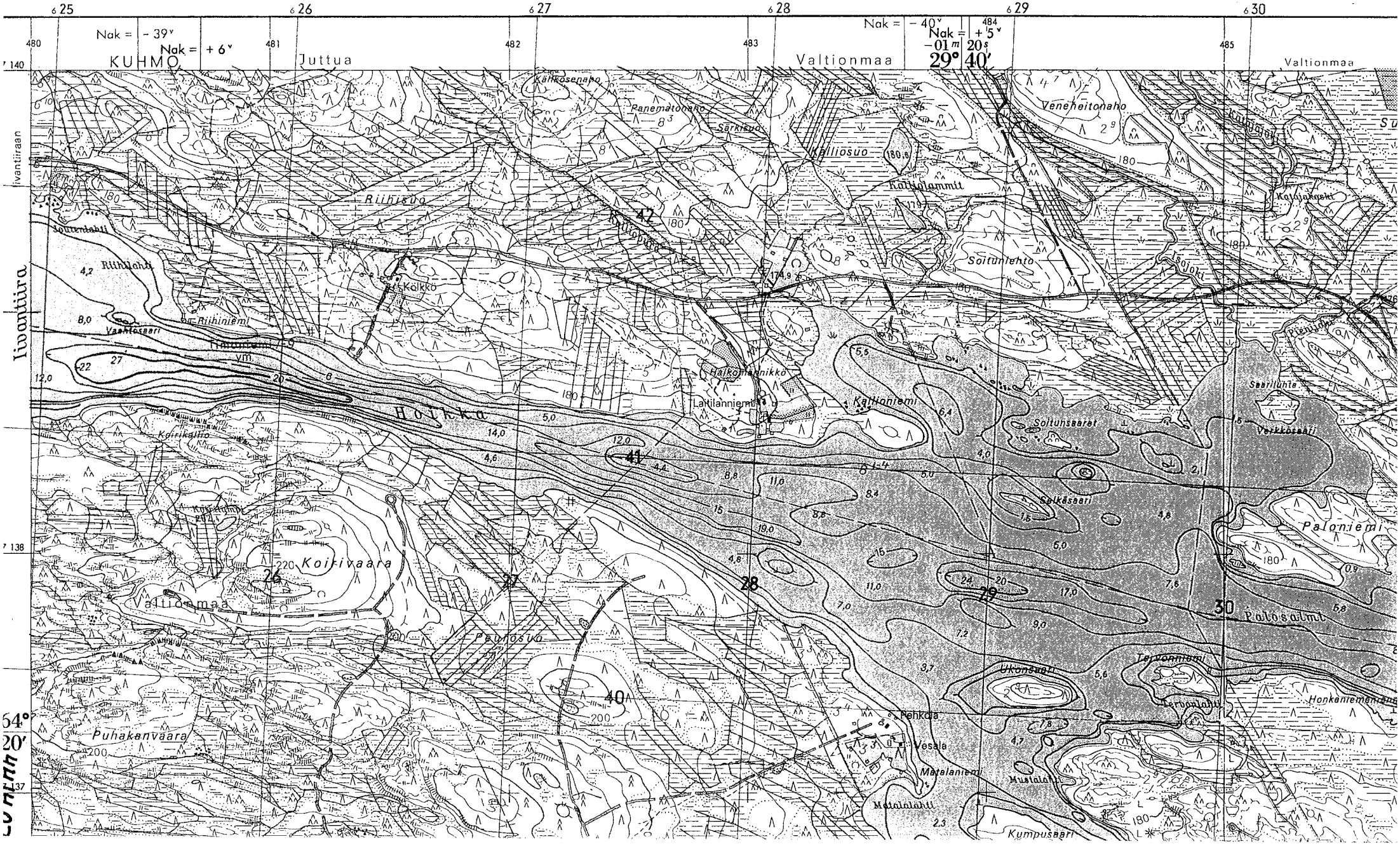
KUHMO
Juttua
Valtionmaa
Nak = - 39°
Nak = + 6°
Nak = - 40°
Nak = + 5°
29° 40'
Riihisuo
Hoikka
Koirivaara
Puhakanvaara
Kalliosuo
Kallolammit
Soltunlehto
Soltunsaari
Selkäsaari
Paloniemi
Palosalmi
Pehkaa
Vesala
Kumpusaari
Honkaniemenaho
Veneheitonaho
Panematonaho
Särkisuo
Riihilahti
Vaahtosaari
Koirikallio
Peuhosuo
Halkomännikko
Kallioniemi
Ukonsaari
Mustalahti
Metsäniemi
Metsälahti
Terva-aho
Terva-aho
Terva-aho

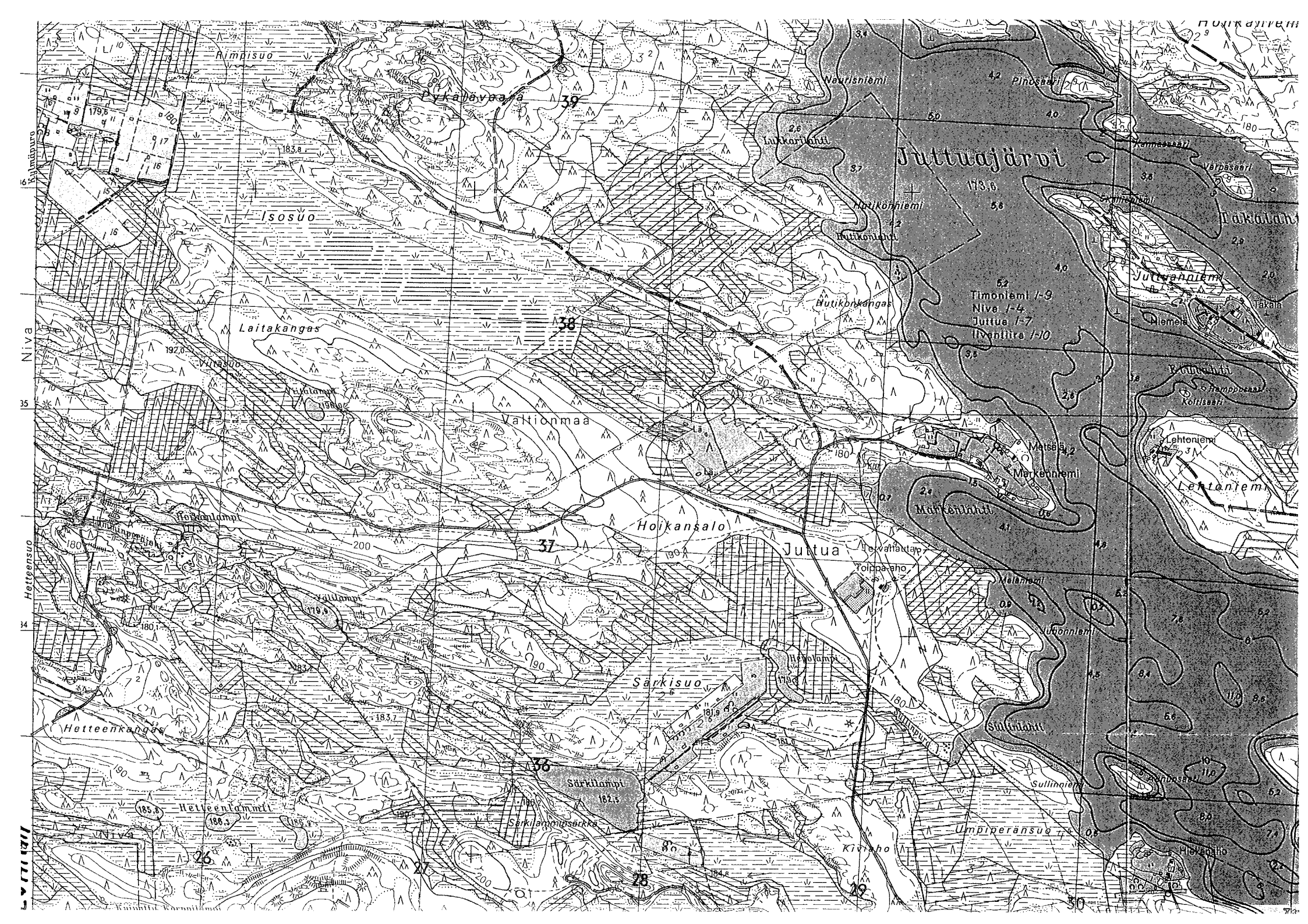
Rimpisuo
Pykäläpyöräjä
Isosuo
Laitakangas
Viitasuo
Valtionmaa
Hetteensuo
Hetteenkangas
Hetteenlammit
Särkisuo
Särkilammensärkkä
Hoikansalo
Juttua
Tolppa-aho
Jutuvajärvi
173,6
Waurisniemi
Pinosaari
Lukkarilahti
Hutikonniemi
Hutikonlahti
Hutikonkangas
Timöniemi I-9
Niva I-4
Juttua I-7
Ilventiira I-10
Jutuvanniemi
Takala
Hiemola
Ramppisaari
Koitusaari
Lehtoniemi
Mätsälä
Märkäniemi
Märkälahti
Sullinniemi
Sullinlahti
Umpiperänsuo
Kivisaho
Hiekkaaho
Niva
Hetteensuo

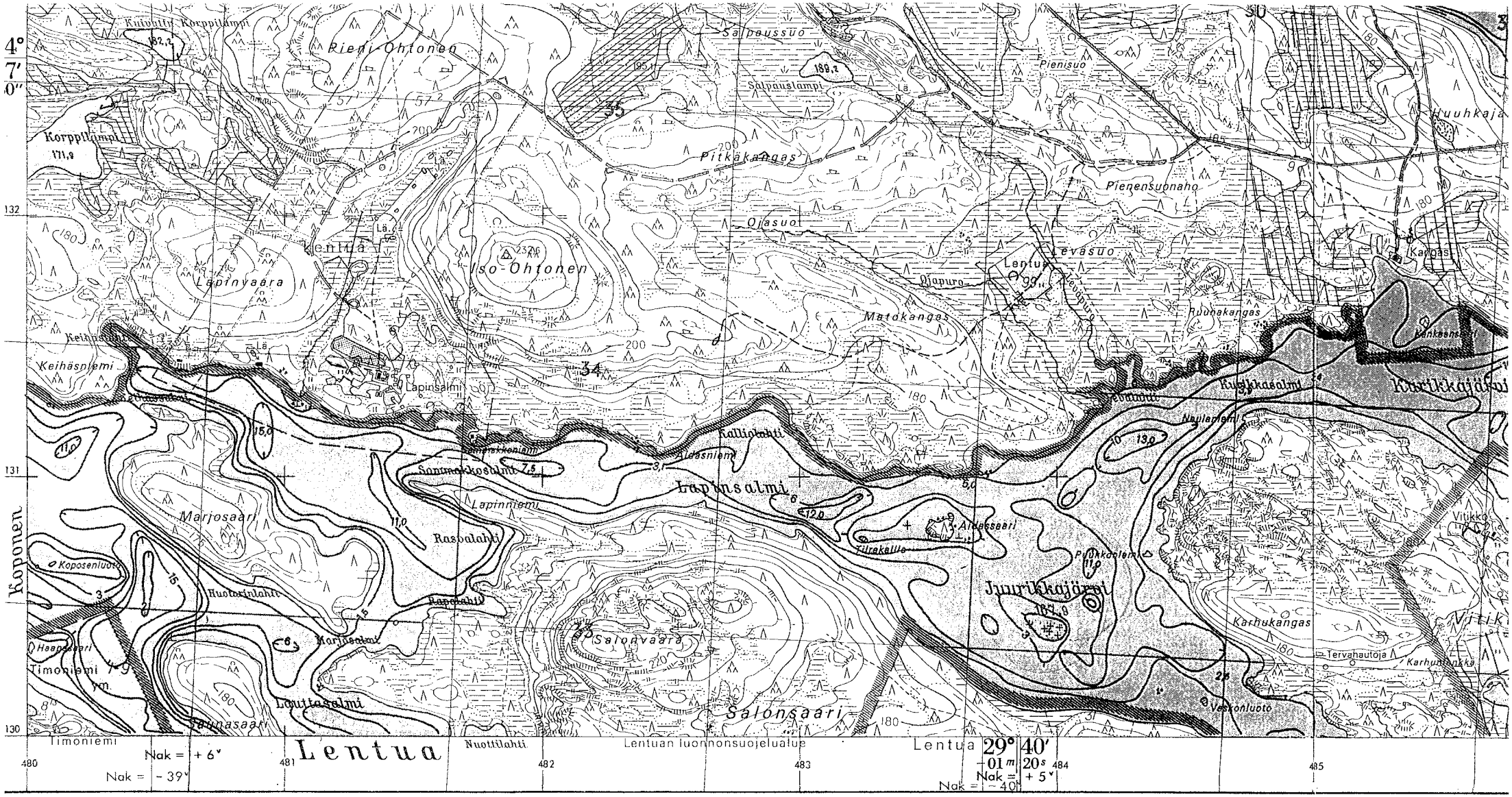

ANMITTAUSHALLITUKSEN KARTOGRAFINEN OSASTO

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph B8-stereokojeella 1 : 10 000, kuvaus v. 1968

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmän mukaan

626 627 628 629 630 631

Syvyystiedot perustuvat vesi- ja ympäristöhallituksen mittauksiin: Lentua v. 1973-1975, Iivantiira v. 1978-1979.

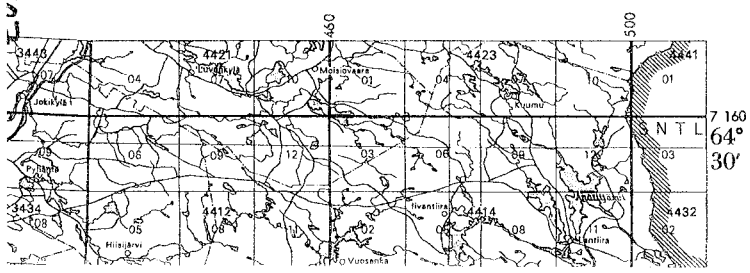

Karttapohjoinen 30°
Napapohjoinen
Karttapohjoinen 27°
Neulapohjoinen

Mittakaava 1:20000

1 000 500 0 1 000

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

Ajantasaistustiedot violetilla

pelto ja niitty
metsitetty pelto, raivattu pelto
puutarha, puisto ja puistokäytävilä
mäntymetsä
kuusimetsä

asuin-, liike-, tei
talous- ja varast
rakennuskuvaus alueilla
kirkko, kellotap

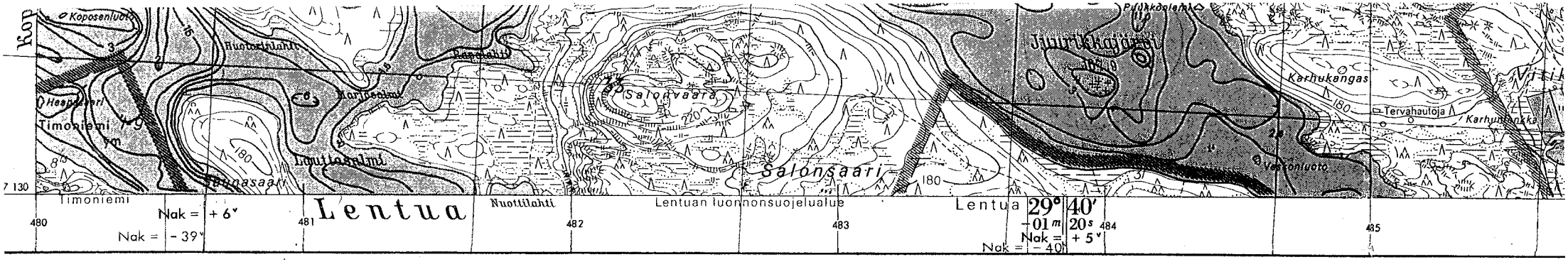

KAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTOGRAFINEN OSASTO

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph B8-stereokojeella 1 : 10 000, kuvaus v. 1968

Korkeudet metreinä merenpinnasta N60-järjestelmän mukaan

6 26 6 27 6 28 6 29 6 30 6 31

Syvyystiedot perustuvat vesi- ja ympäristöhallituksen mittauksiin: Lentua v. 1973-1975, Iivantiira v. 1978-1979.

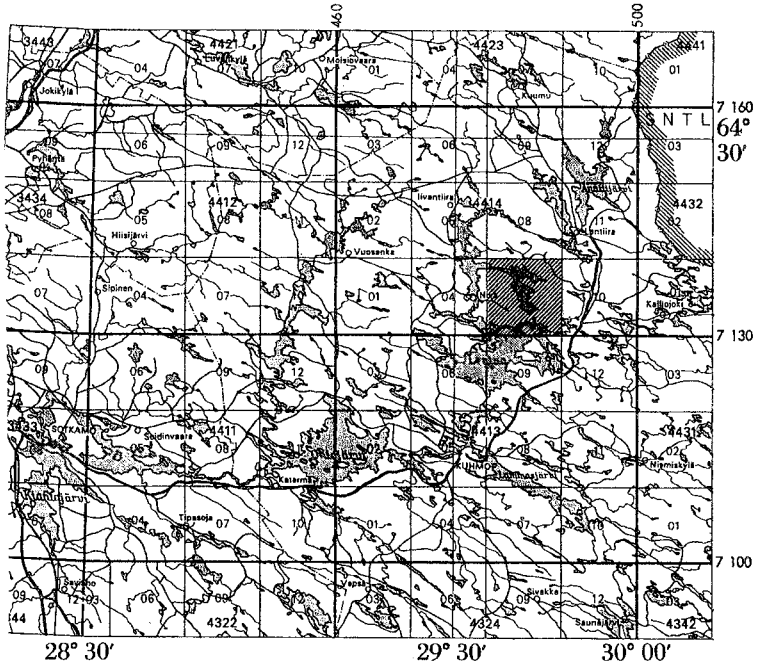

Karttalehden jaotus

B	D
A	C

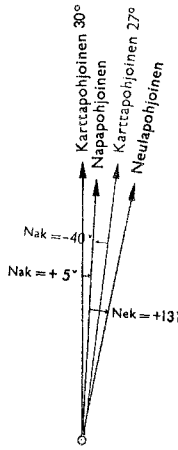

Neulaluvunkorjaus Nek (eranto) on tämän lehden alueella v:n 1974 alussa keskimäärin + 131°. Vuotuinen muutos on ±0°.

Suorakulmaisen koordinaatiston p-akseli (= x-akseli) on meridiaanin 30° it. Greenwichistä suuntainen ja i-akseli (= y-akseli) on päiväntasaaja. Keskimeridiaania vastaava i-koordinaatin arvo on 500 km.

Punaisella painetun suorakulmaisen koordinaatiston p-akseli (= x-akseli) on meridiaanin 27° it. Greenwichistä suuntainen ja i-akseli (= y-akseli) on päiväntasaaja. Keskimeridiaania vastaava i-koordinaatin arvo on 500 km.

Mittakaava 1:20000

1 000 500 0 1 000

1 cm kartalla vastaa 200 metriä maastossa

Ajantasaistustiedot violetilla

pelto ja niitty
metsitetty pelto, raivattu pelto
puutarha, puisto ja puistokäytäviä
mäntymetsä
kuusimetsä
lehtimetsä
pensaikko tai taimikko ja paljas maa
hakattu ja palanut metsä
metsälinja, leveys alle ja yli 10 m
huomattava havu- ja lehtipuu
soistuva maa
metsäinen ja aukea suo, helppokulkuinen
vaikeakulkuinen ja ylipääsemätön aukea suo
avokallioita ja iso kivi
louhikko tai kivikko ja hietikko

Ts asuin-, liike-, te
talous- ja varas
rakennuskuvaus alueilla
kirkko, kellotap
tuulimylly, tuul
varastoalue ja s
muinaisjäännös
luonnonsuojelua
puu- tai rauta-a
pensas- ja kuusi
suurjännitelinja
puhelinlinja
louhos ja soran-
saven- ja mudar

130/40 –30°– 480/90

JUTTUAJÄRVI

Peruskartta 1:20 000